ISSN 2063-0077

Matrikula

Ex Praeteritis Praesentia

A MAGYAR CSALÁDTÖRTÉNET-KUTATÓ EGYESÜLET KIADVÁNYA

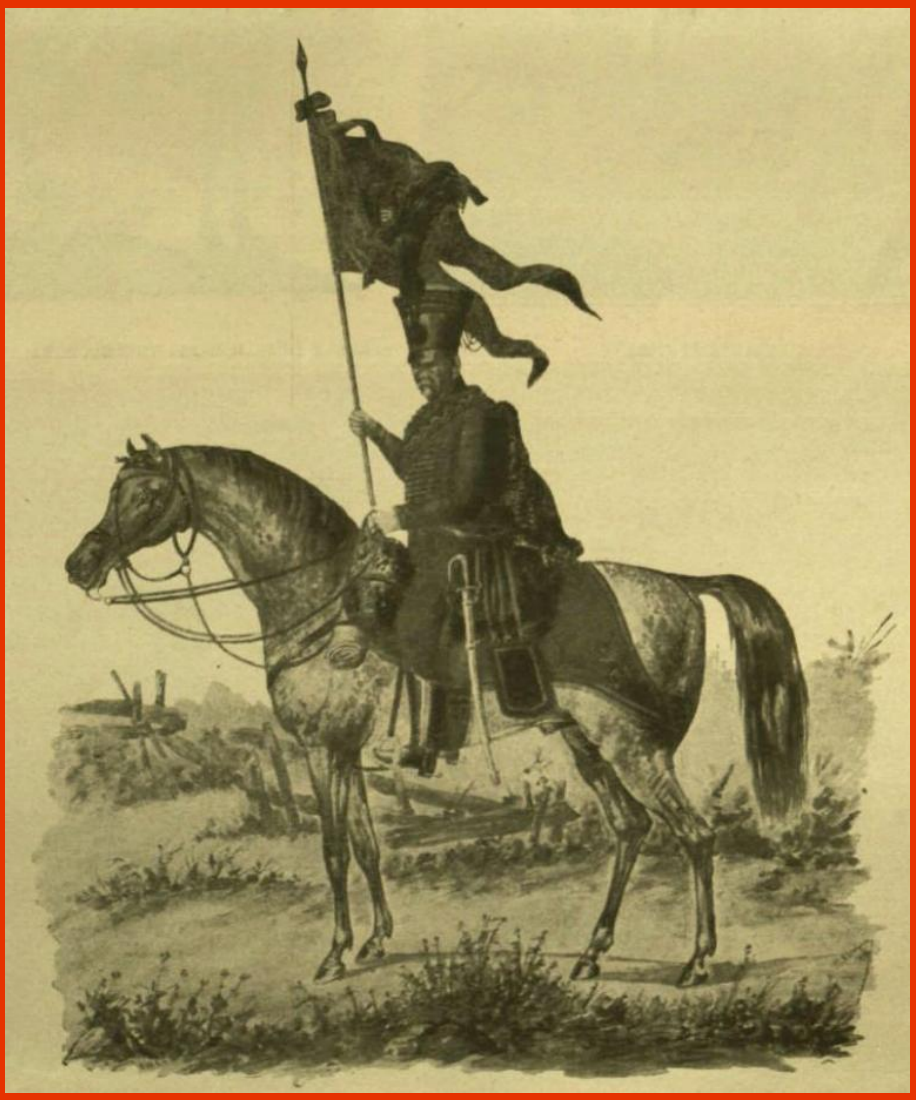

Skultéty László zászlótartó huszárőrmester a *Vasárnapi Újság* 1900. február 25-i számából, a Párizsi Világkiállítás alkalmából.

III. évfolyam, 2. szám

2013

IMPRESSZUM

Matrikula

a

MAGYAR

CSALÁDTÖRTÉNET-KUTATÓ

EGYESÜLET

kiadványa

matrikula@macse.org

Felelős kiadó: Dr. Kollega Tarsoly István

Szerkesztő: Dr. Hatvany Béla Csaba

Szaklektor (történelem, genealógia, heraldika): Babcsányi Judit és Babcsányi István

Szaklektor (számítástechnika): Lerch János

Nyelvi lektor: Babcsányi Judit és Babcsányi István

Megjelenik évente négyszer: március, június, szeptember és december hónapokban. A kiadvány szabadon és csakis díjmentesen terjeszthető. Kéziratokat a szerkesztő e-mail címére várunk legkésőbb a megjelenési hónap elsejéig. A cikkek tartalmáért, beleértve a cikkhez kapcsolódó képanyagot is, a szerzők felelnek.

III. évfolyam 2. szám

© MACSE 2013

TARTALOM

Németh József: *275 éve született Skultéty László, a világ legöregebb huszárja* 1

Szerkesztőségi tudósítás (H. Cs.): *Születésének 275. évfordulóján újratemették Skultéty Lászlót* 5

Vasy Endre Levente: *Egy nem mindennapi polgári életút a XIX. században - Dr. Tarczay Kálmán élete* 6

Baiersdorf Kristóf: *A pécsi eredetű Jánosi Engel családról. Különös tekintettel Jánosi Engel Adolf leszármazottaira. Adatok és kérdőjelek (második, befejező rész)* 27

Fehér Tibor: *A modern populációgenetika szerepe a családfakutatásban* 54

* * *

Egyesületi hírek 60

A 2013. évi első közgyűlés

275 éve született Skultéty László, a világ legöregebb huszárja

Németh József, Balatonfüred (jozsefnemeth424@gmail.com)

Skultéty László 1738. június 27-én született Trencsén vármegye illavai járásában, Hegyesmajtényban (jelenleg Mojtín, Szlovákia), amely közigazgatásilag a közeli Pruzsinához (későbbi magyar neve Barossfalva, jelenleg Pružina) tartozott, a születést az egyházasnádasdi (jelenleg Podskalie) római katolikus anyakönyvbe jegyezték be. Apja Gábris György, anyja Kovács Katalin volt.

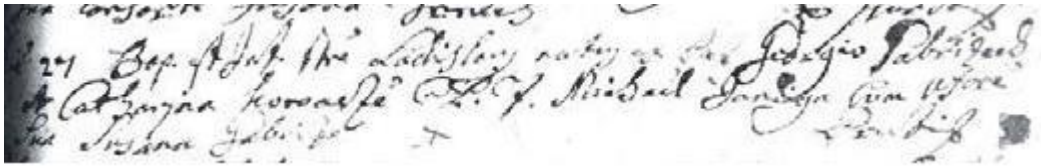

A hegyek között megbújó kis falut akkoriban mindössze öt család lakta. Az először 1208-ban említett, de időközben elnéptelenedett települést 1633-ban alapították újjá, a Vág középső folyásának vidékéről telepítettek át ide négy családot, közöttük a Gábrisokat is. Ennek a családnak a családfője volt a település vezetője, innen a Skultéty családnév eredete. A szó a német Schultheiss (falusi bíró), tisztséget jelentő szóból származik, ennek latinosított változata a scultetus, ez magyarosodott skultétire a későbbiekben. Közvetlenül a német Schultheiss-ből származik a magyar soltész szó is, amely jelentését tekintve megegyezik a skultétivel. De kik is voltak a soltészek, avagy skultétik? Többnyire német eredetű telepesek vezetői voltak, akik a 12-13. századtól kezdve érkeztek a Felvidékre. Az erdővel sűrűn benőtt hegyvidékekre telepítették őket, abból a célból, hogy ezeket a területeket is művelésbe vonják. Ezeknek a telepes kolóniáknak volt a vezetője a „skultéti”. A közösség az erdőirtásért és letelepedésért cserébe különböző kiváltságokat élvezett, például 16 évi adómentességet. Vezetőjük, a skultéti később sem adózott, sőt jogot formálhatott a telepesközösség adójának egy részére, bíráskodhatott, adómentes telek- és földtulajdona, kocsma- és malomtartási joga lehetett. Helyzete egyfajta köztes helyzet volt a jobbágy és a földesúr között. A skultéti cím és az ezzel járó kiváltságok örökíthetőek voltak apáról fiúra. Az eredetileg tehát jogállást jelentő skultéti szó a későbbiekben családnévként állandósult és hagyományozódott az e tisztséget viselőkre és leszármazottaikra, ez a magyarázata Skultéty László családnevének is. (Érdekes azonban, hogy a településen maradt oldalági leszármazottak esetében a Gábris név állandósult – ne felejtsük el, a 17-18. század a családnevek kialakulásának időszaka.)

Skultéty (Gábris) Lászlónak már édesapja is huszár volt, aki felesége halála után, 1750-ben a Ghillányi-huszárezredbe (1752-től Hadik huszárezred) vitte ezredfiúnak félárvaságra jutott gyermekét, aki ekkor 12 éves volt. A tűzkeresztségen 18 évesen, egy 1756-57. évi hadjáratban esett át, amelynek során a magyar huszárok Hadik András huszárezredes vezetésével elfoglalták és megsarcolták Berlint. Innen kezdve aztán végigharcolta a Habsburg Birodalom valamennyi háborúját, küzdött franciák, törökök, olaszok, poroszok és oroszok ellen, összesen 22 hadjáratban vett részt.

Első sérüléseit fent említett első hadjáratában szerezte, a porosz II. Frigyes seregei ellen küzdve 1757 júniusában a kolini csatában egy vágást kapott a kézfejére, a berlini csatában pedig egy szuronyt döftek az arcába. Hősiessége elismeréseként kitüntetéseket, rendkívüli zsoldot kapott. 1760-ban apja, akivel mindaddig egy ezredben harcolt, porosz fogságba esett, ahonnan már nem tért vissza, további sorsa ismeretlen. 1764-től békeévek következtek (1786-ig), eközben nevezték ki 1775-ben vicetizedessé, majd 1778-ban tizedessé. Ettől az évtől 1791-ig török elleni háborúk következtek a huszár életében, a szabácsi, zimonyi, pancsovai, belgrádi, lesnyicai ütközetekben vesz részt, utóbbiban ismét megsebesült, ezúttal egy oszmán szablya találta el az állán. Ezüst vitézségi érmet kapott II. Józseftől, majd előléptették strázsamesterré és kinevezték az ezred zászlótartójává. 1792 és 1815 között a Rajna vidékre benyomult franciák (Napóleon) elleni hadjáratokban vett részt. (Skultéty László a franciaországi hadjáratok alatt elkezdett franciául is tanulni – egyébként anyanyelvi szinten beszélt a magyaron kívül németül és szlovákul, valamint latinul is tudott.) A francia hadjáratokat követően Észak-Olaszországba, majd Galíciába vezényelték ezredét.

Igazán ismertté azonban bécsi tartózkodása tette, ugyanis ezredét 1825-ben bécsi szolgálatra rendelték, és mindenkinek feltűnt az agg, de lovát még szálfaegyenesen megülő, sebhelyekkel barázdált arcú huszár. (1827-ig látták el a császár melletti udvari szolgálatot.) Ekkor történt a híres eset, amikor I. Ferenc császár megszemlélte az ezredét, feltűnt neki az akkor már 75 éves zászlótartó. Odament hozzá és elbeszélgetett vele. Elő akarta léptetni tisztté és minden munka alól mentesíteni, de az agg vitéz azt válaszolta neki, hogy ő már csak megmarad kornétásnak (zászlótartónak), mert a zászlót nem lehet elhagyni.

Ez az esemény, és személyes megjelenése akkora elismertséget és népszerűséget hozott neki, hogy a bécsi könyvesboltokban árulták a Császári-Királyi Hadiföldrajzi Intézetben elkészített egész alakos lovas portréját, amely kint függött a birodalom fővárosának kávéházaiban, kaszinóiban, sőt sok bécsi család otthonában is. A színezett másolat szinte valamennyi Skultéty (Skultéti) családnevű magyarországi család otthonának is dísze volt, és valamennyien büszkén vallották, hogy oldalági ősük az öreg zászlótartó. (Jelen cikk szerzője egyik családi ágában is hagyományként maradt fenn a leszármazás tudata.)

1830 szeptemberében került sor Skultéty László utolsó hadgyakorlatára. A gyakorlatzáró díszszemlén még mindig délcegen ült a nyeregben a kilencvenkettedik évét betöltött huszár, és büszkén tartotta az ezredkornétát.

Skultéty Lászlót 1831-ben, 94 éves korában - 81 éves katonai szolgálat után - szerelték le, amikor már nem tudta megülni a lovát. Végig ugyanabban az ezredben szolgált, amelyet közben más-más néven hívtak. A leszerelésekor Aradon állomásozó ezrede a város gondjaira bízta az agg huszárt. Sajnos csak mindössze néhány hónapig örülhetett az „obsitnak”, mert még azon évben, 1831. augusztus 19-én meghalt. Életét a katonaságnak szentelte, nem nősült meg, gyermekei nem születtek. Takarékos ember lévén jelentős pénzvagyont hagyott hátra – kétezer arany- és ezüstforintot. Ezrede felkutatta oldalági örököseit és átadta nekik. Más szempontból is tisztességesen bánt vele az ezred vezetése, síremléket állított neki az új-aradi temetőben. Ezt a síremléket cserélte fel Arad városa 1898-ban egy díszesebb obeliszkkel, amely a mai napig látható az új-aradi római katolikus temetőben.

Skultéty László emlékét magyar és osztrák részről egyaránt őrizték. Halála után röviddel romantikus stílusú elbeszélő költeményt írt róla Adolf Bäuerle osztrák költő Az öreg zászlótartó címmel, amely a Neue Theaterzeitungban jelent meg.

Magyar részről is ápolták emlékét. 1900-ban a párizsi világkiállításon a magyar pavilon központi része a huszárságról szóló kiállítás volt, amelyben Skultéty Lászlóról, a világ legöregebb huszárjáról is megemlékeztek. A világkiállítás előtt az anyagot Budapesten, az Iparművészeti Múzeumban állították ki – erről adott tudósítást a Vasárnapi Újság 1900. február 25-ei száma, ebben közölték róla a mellékelt ábrázolást is, rövid életrajz kíséretében.

Ezt követően azonban mintha elfelejtették volna a világ legöregebb huszárját. Csak a 80-as 90-es években támadt fel utána az érdeklődés, Jan Martiš hegyesmajtényi születésű szlovák író két életrajzi regényt is írt róla, magyar részről pedig Saláry Endre és Zachar József tollából jelent meg róla könyv „Nyolcvan nyár nyeregben” címmel 1992-ben. Somogyi Győző festőművész által megfestett portréja része a Magyar hősök arcképcsarnokának, amely a száz legvitézebb magyar katonát ábrázolja. (2008. óta az arcképcsarnok Kőszegen, a Jurisics vár galériájában látható.)

Kevesen tudják, hogy az ő alakja volt az ihletője Garay János 1834-ben írt, Az obsitos című költeményének, amelyet 1926-ban Kodály Zoltán zenésített meg Háry János címmel.

Skultéty Lászlót, a hűség és kitartás példaképét, napjainkban mintha méltatlanul elfeledtük volna.

Források:

Saféry Endre – Zachar József: Nyolcvan nyár nyeregben, Ikva Kiadó, Budapest, 1992

Nagy Iván: Magyarország családai czimerekkel és nemzedékrendi táblákkal, X. kötet, Pest, 1863 – Skultéty szócikk

www.wikipedia.hu vonatkozó szócikkei

saját kutatások

Születésének 275. évfordulóján újratemették Skultéty Lászlót

szerkesztőségi tudósítás (H. Cs.)

A magyar huszár újaradi sírját szlovák kezdeményezés alapján, a román hatóságok jóváhagyása mellett, a magyar hatóságok értesítése nélkül, 2013. május 21-én felnyitották. Skultéty László földi maradványait a szlovák védelmi minisztérium közreműködésével Pozsonyba szállították, azzal a céllal, hogy a Szlovák Hadtörténeti Intézet által "Szlovákia hadtörténetének jelentős személyiségeként" számon tartott magyar huszár maradványait Szlovákiában június 27-én szülőhelyén, Hegyesmajtényban (Mojtín, Szlovákia) újratemessék.

Az eseménnyel kapcsolatos hírek és felvételek a következő hivatkozásokkal tekinthetők meg:

Skultéty huszár exhumálása: „csak néhány csontot találtunk” (aradihirek.ro)

Botrány Skultéty huszár újaradi sírjának kiürítése miatt (aradihirek.ro)

Skultéty-ügy: A szlovákok hagyják abba a történelemhamisítást! (felvidek.ma)

Újratemették Skultéty Lászlót (felvidek.ma)

Képgaléria - Skultéty László huszár hamvainak Szlovákiába szállítása (felvidek.ma)

Képgaléria – Skultéty László újratemetése (felvidek.ma)

Egy nem mindennapi polgári életút a XIX. században Dr. Tarczay Kálmán élete

Vasy Endre Levente, Budapest (vasye@t-online.hu)

A család eredete

A **Goldbecher** család (családi hagyomány szerint) Felső-Ausztriából került a Felvidékre, miután a salzburgi érsekek „örök civakodás”-ban éltek alattvalóikkal.[1] Származási helyüket eddig nem tudtam kideríteni. Mivel az 1700-as évek elejéről más adat is van az érsek reformációellenességéről, kezdetben természetesnek vettem a család evangélikus vallását, míg kezembe nem került az a keresztlevél, mely szerint a született gyermek katolikus. Ez azért érdekes, mert ugyancsak családi hagyomány szerint az érsek űzte el protestáns alattvalóit, köztük a Goldbechereket. A család a XVIII. század első harmadában jelenik meg Felső-Magyarországon, a Szepességben, bár egy Goldbecher előfordul az 1500-as években Kassa város elöljárói között.[2] A „vallásváltás” a harmadik utódnál következett be, nyilván az evangélikus környezet hatására.

A szűkebb pátria

A Szepesség az akkori Magyarország egyik fő bányavidéke. Főleg vasat és rezet bányásznak, de a kitermelésnek sok ritkafém is hozadéka. A termelést főként a Habsburg birodalom északi részéből és Ausztriából idetelepített német anyanyelvű hospesek végezték. A Goldbecherek idetelepülésekor a bányászat virágkorát, élte, úgyszintén a bányavárosok is.

A család

A Goldbecher[3] család az 1700-as évek elején tűnik fel Stószon.[4] Korábban (ld. előbb) ugyan említik a nevet, de a két időpont között nem sikerült összeköttetést találnom, és az is lehet, hogy nem

[1] Ezt a tényt megerősíti az „Osztrák-Magyar Monarchia Írásban és képben” vonatkozó kötete.

[2] In: Kassa város arcontológiája. Egyik társunk szíves közlése.

[3] A név betű szerinti jelentése „aranykehely”, de a németben is a „Herbst G.” (Sternbergia lutea) nevű sárga kehelyvirágú növényt jelenti.

ugyanarról a családról van szó, bár ennek ellentmond, hogy a név elég ritka. A Felvidék meglehetősen jól dokumentált névanyagában sem találtam a tágabb családba tartozókon kívül a fent említett egyen kívül mást.

A családi hagyomány, és okirat[5] szerint is az első ős Bartholomeus. Foglalkozása hámoros, azaz vashámor tulajdonos (vagy bérlő?), aki a nyersvas feldolgozását is végezteti, és/vagy alkalmanként az árut is piacra viszi. Ez az ő korában igen jól menő üzlet volt, így a család egyre gyarapodott anyagiakban, s egyúttal terebélyesedett is. Az ő dédunokája volt Anton, Coloman-Kálmán apja, akiről ez az írás szól.

Vázlatos családfa

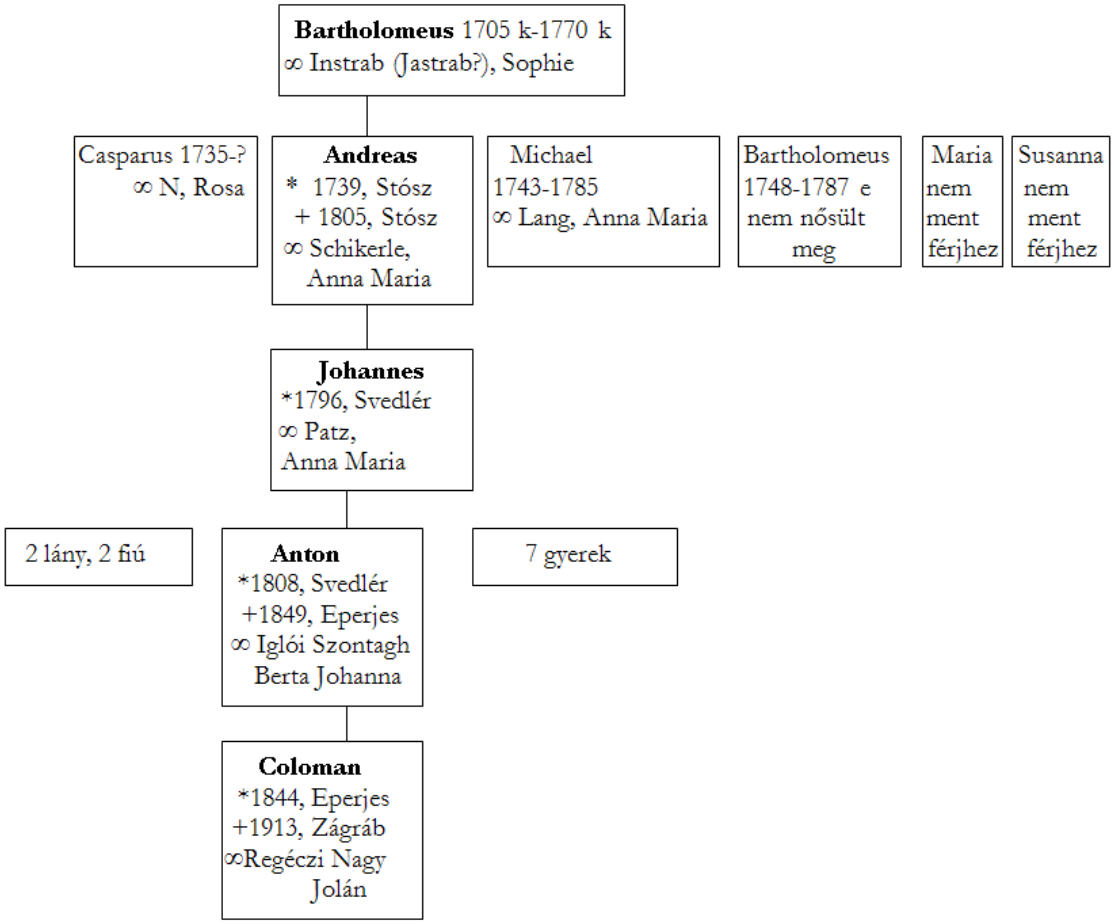

[4] Stósz, Stoos, Štos = község Kassától 36 km-re Ny-ra. A helynevet a ném. „stoßen" =itt: csatlakozik, illeszkedik szóból eredeztetik, mivel az érckutatók a telérek után haladva kitermelték az erdőt, a fákat a mai magyarban is használt szóval „stószolták", rakatolták, ami később a hámorok tüzelőanyaga lett. Idővel a bánya körül hámor, feldolgozó, falu jött létre.

[5] G. Andreas keresztlevele

A szülők

Apját, **Anton Goldbechert** 1808. február 25.-én keresztelték meg az evangélikus hitben, Svedléren. Nagyapja, Johannes (1769, Stósz – 1828, Svedlér), nagyanyja Anna-Maria Patz. 1796-ban házasodtak össze. Antonék Coloman fia születésekor már Eperjesen laktak, a mai főtéren, amit most is Fő utcának hívnak.

Fia keresztlevele szerint foglalkozása „polgári kereskedő”.

Ez vaskereskedést jelentett, azaz már felhagyott a termeléssel. Házuk szomszédos volt a Christmann-féle vaskereskedéssel. Christmann fia, Friedrich, Anton jó barátja volt.

Igencsak jólétben élhettek, hiszen Anton 1839-ben el tudott utazni Párizsba, ahonnan menyasszonyának jegyajándékul többek között az arcképét ábrázoló miniatúrát (ami akkor 800 frankba[6] került), valamint egy távol-keleti selyemkendőt hozott ajándékba.

20 aranyfrank 1874-ből

Anyja iglói **Szontagh** Berta **Johanna**.[7] Ő 1819.-ben született Eperjesen. A Szontagh család ekkor már több évszázad óta a Szepességben élt, és terebélyesedésével a környező megyékbe is elszármazott. Tagjai általában városi és megyei tisztséget viseltek, bányatulajdonosok voltak, tekintélyes emberek. Ebben az időben még nem volt mindennapos, hogy egy nemesember polgárhoz adja feleségül lányát, így ez Anton számára társadalmi felemelkedést jelentett, s egyúttal rokoni kapcsolatot egy olyan családdal, amely szinte minden szepesi nemes családdal rokonságban volt.

[6] Tulajdonképpen ez livre tournois, röviden livre. 1 Fr akkori értéke mintegy 900 forintnak (2010-ben) felel meg, tehát az ára mintegy 700000 Ft volt!. És ez csak az egyik jegyajándék.

[7] A Szontagh családra vonatkozóan ld., Sz. Dániel: Az Iglói és Zabari Sz. család története c. könyvét.

Johanna apja Szontagh Mihály (1780-1848) Selmecen végezte el a Bányászati Akadémiát, majd több bányatársaság igazgatója volt, emellett Iglón városi tanácsnok. Felesége, Paltzmann (Palczmann) Anna Krisztina szintén ősi szepességi családból származott. Nyolc gyermekük közül Johanna volt a legidősebb.

Gyerekkor

Coloman 1844. július 13.-án született Iglón. Szülei három gyermeke közül ő a legfiatalabb.

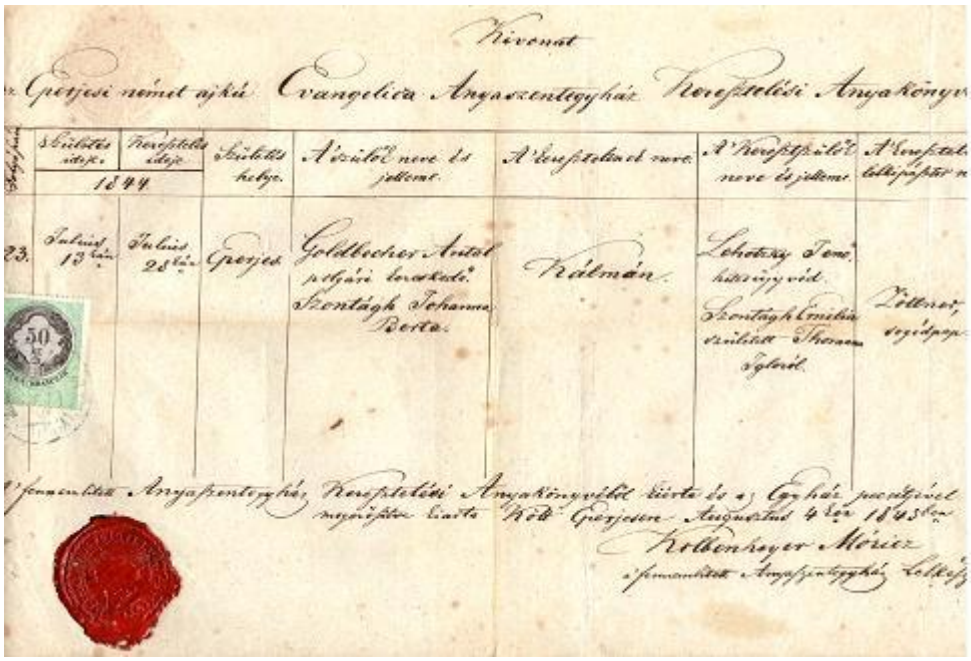

Kivonat

Gerjesi német ajkú Evangelica Anyaszentegyház Keresztelési Anyakönyv

Születés napja	Keresztelés napja	Születés helye	A szülők neve és jellemök	A keresztelő neve	A keresztelő neve és jellemök	A keresztelő lakhelye
1844						
23. Julius 13kán	Julius 28kán	Gerjes	Goldbecher Antal polgári kovácsmester Szontágh Johanna Berta.	Kálmán.	Lehotzky Jos. kántorjegyző. Szontágh Emília nevü Thomas leánynál.	Zöllner tanító

Anyaszentegyház, Keresztelési Anyakönyvből kivétetett és az Egyház pecsétjével megerősíttetett Kelt Gerjesen Augustus 4kén 1845ben

Kollenmayer Mórics
Anyaszentegyházi Lelkész

Keresztlevele 1845-ből

A szomszéd Christmann-fiú, Friedrich[8], Anton jó barátja volt, s így Coloman is jól ismerte a családot. Petőfi 1845-ös felvidéki útja során Eperjesen meglátogatta Kerényit is. Ekkor már országszerte ismert, s a városban sok lelkes tisztelője van, kik sorra látogatják, köztük Anton is, nejével. De Kálmán is elmondhatta magáról, hogy látta Petőfit.

Anton 1849. június 11.-én meghalt tüdőgyulladásban. A Görgey vezette téli hadjárat idején nemzetőrként, az eperjesi lőportoronynál állt őrt, s a zord időjárástól olyan beteg lett, hogy pár hónap múlva meghalt.

[8] Friedrich Christmann, aki 1844-ben megjelent verseskötete címoldalán már Kerényi Frigyes, német származású, de magyar érzelmű volt. Korán szoros barátságba került Petőfivel, ki minden kvalitáskülönbség ellenére lelkesen támogatta. Lehet, hogy a hasonló eredet, azaz az, hogy mindketten idegen származásuk dacára magyar identitásúak voltak, hogy lelkesedtek a változásokért, a nemzet haladásért, s talán az is, hogy mindketten vézna alkatúak voltak, közrejátszott ebben.

A nemzetőrség megalakítását még az uralkodó, V. Ferdinánd hagyta jóvá. Az intézmény jelentősége 1848. március 15.-e után megnőtt, és ténylegesen elkezdték szervezni a zászlóaljakba tömörülő egységeket. A nemzetőrök tkp. fegyveres szolgálatot láttak el, de az ún. mozgó alakulatok kivételével lakókörzetükben maradtak. Az egyes helységekre fejkvótát vetettek ki, és a vagyoni és személyi feltételek megléte alapján jelölték ki őket, de lehetett önkéntesként is jelentkezni.

Halála (1849. június 11.) előtt arra kérte barátját, Kerényit, hogy vigyázzon feleségére, és három gyerekére. Kerényi később gálánsan megkérte Johanna kezét, de ő – mivel ekkor már ismert volt, hogy Amerikában készül letelepedni – elutasította, mert három kis gyerekkel nem vállalta a bizonytalanságot.

Kálmánra több emléktárgy, kézirat maradt tőle, ezeket később a Petőfi házra, a mai Petőfi Irodalmi Múzeum ősére hagyta.

Kerényi 1850-ben emigrált Az Egyesült Államokba. Itt a vásárolt birtokon gazdálkodik, ám mint otthon is, hozzá nem értése miatt tönkremegy. A Cleveland közeli magyar alapítású New Budán hal meg, zavarodott elmével 1852-ben.

Az apanélküliség ellenére gyerekkora viszonylagosan békében telt el. Később gyerekeinek tréfásan mesélte, hogy ő volt a szabadságharc utolsó sebesültje, ugyanis amikor az orosz csapatok a Felvidékre és Eperjesre is bevonultak, a nagy eseményre mint kíváncsi kisgyerek, ő is kifutott az utcára. A köves úton elesett, és fejét beverte. Egy tiszt leszállt a lováról, bevitte a vérző gyereket a házba, hogy ellássák, sőt másnap is érdeklődött hogyléte iránt (lehet, hogy üknagyanyám tetszett meg neki?).

Ifjúkor

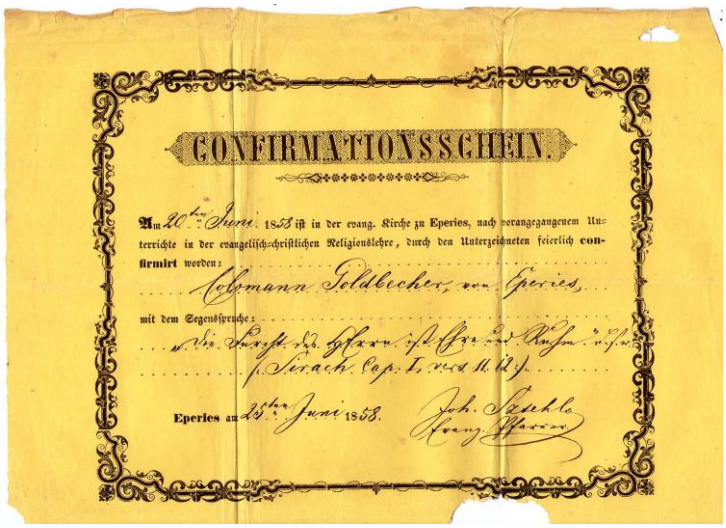
CONFIRMATIONSSCHEIN.

Am 20ten Juni 1858 ist in der evang. Kirche zu Eperies, nach vorangegangenem Unterrichte in der evangelisch-christlichen Religionslehre, durch den Unterzeichneten feierlich confirmirt worden:

Kolomann Goldbecher, von Eperies,

mit dem Segensspruche:

(Sirach. Cap. I, vers 11. 12.)

Eperies am 25ten Juni 1858.

Joh. Szathlo
evang. Pfarrer

Konfirmációs emléklapja

1858-ban konfirmált. A konfirmációt vezető pap Johannes Sztehlo[9] volt. A Sztehlo család több tagja is a lelkészi pályát választotta. A család máig virágzik, akkori és előző férfitagjai főleg evangélikus lelkészek voltak.

Konfirmációs emléklap szövege magyarul:

1858. június 20.-án az evangélikus templomban Eperjesen, a megelőző evangélikus-keresztyén vallástani oktatás után az alulírt ünnepélyesen konfirmált:

Goldbecher Kálmán Eperjesről

Eperjes, 1858. június 25.-én

Sztehlo János
evangélikus lelkész

Az Eperjesi Kollégium

Elérvén a kort, 1854-ben beíratták az akkor már híres eperjesi Kollégiumba.

Az eperjesi kollégium és ótemplom a század derekán
A Vasárnapi Újság 1857. évi 38. számából (szeptember 20.)

Az eperjesi Kollégium 1531-ben vált a régi városi iskolából evangélikus intézetté, zömmel külföldi tudósok vezetése alatt. Főiskolává alakítását 1665-ben határozták el a felvidéki városok.

Viszontagságos évek után, melyek alatt hol elvették a katolikusok részére, hol visszakapták, végül megvették az épületet, mely 1785-től az övék.

[9] Ismert szepességi család

A kollégiumban magyar nyelvű oktatás folyt. Irányultsága folytán – későbbi megnevezéssel – reálgimnáziumnak nevezhetnénk.

Kálmán idejében olyan, akkor már híres tanárai voltak, mint Hazslinszky Frigyes vagy Vandrák András.

A kollégiumban jó jegyei voltak, különösen kedvelte a természettudományi tárgyakat.

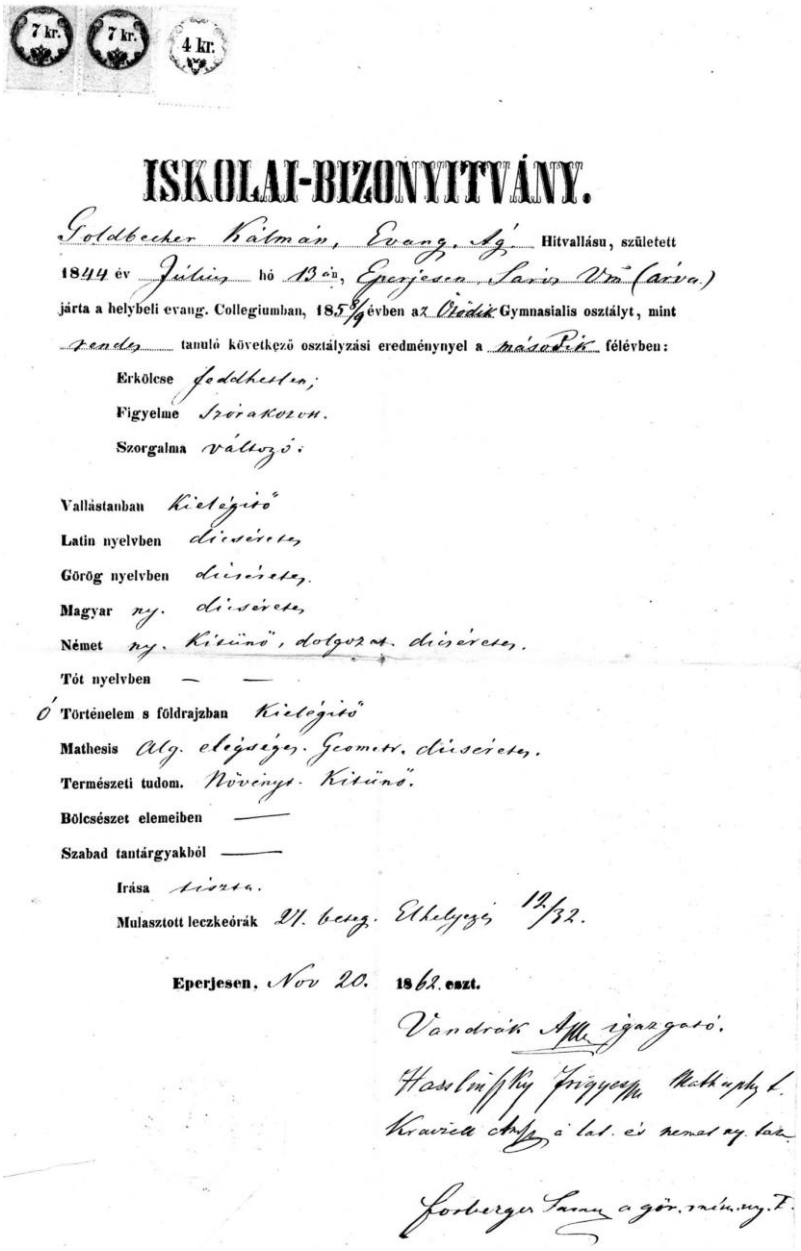

7 kr. 7 kr. 4 kr.

ISKOLAI-BIZONYITVÁNY.

Goldbecker Kálmán, Evang. Ág. Hitvallásu, született
1844 év Julius hó 13án, Eperjesen, Sáros Vm. (Arva)
járta a helybeli evang. Collegiumban, 1858/9 évben az Ötödik Gymnasialis osztályt, mint
rendes tanuló következő osztályzási eredménynyel a második félévben:

Erkölcse Jeddkhesen;
Figyelme Szorgalmas.
Szorgalma változó;

Vallástanban Kielégitő
Latin nyelvben dicséretes
Görög nyelvben dicséretes.
Magyar ny. dicséretes
Német ny. Kitünő, dolgozat. dicséretes.
Tót nyelvben — —
Történelem s földrajzban Kielégitő
Mathesis Alg. elégséges. Geomtr. dicséretes.
Természeti tudom. Növények. Kitünő.
Bölcsészet elemeiben —
Szabad tantárgyakból —
Irása tiszta.
Mulasztott leczkeórák 27. beszg. Elhelyezés 12/32.

Eperjesen, Nov 20. 1862. eszt.

Vandrák András igazgató.
Hazslinszky Frigyes Mathaphy t.
Kravicza Károly a lat. és német ny. tan.
Forberger Samu a gör. rátha. ny. t.

Egyik félévi bizonyítványa
Ötödik osztály, 1858/59, második félév

A többi bizonyítványt is áttekintve azok a korábbi megállapítást támasztják alá; figyelme „változékony”, a reáltárgyakban jeleskedik.

Az „Elhelyezés” azt jelenti, hogy a jelölt létszámú osztályban előmenetelével a hányadik helyet érdemelte ki. Általában az osztály első negyedébe-harmadába tartozott.

Érettségi

Érettségi bizonyítványa 1862. szeptember 20.-án kelt.

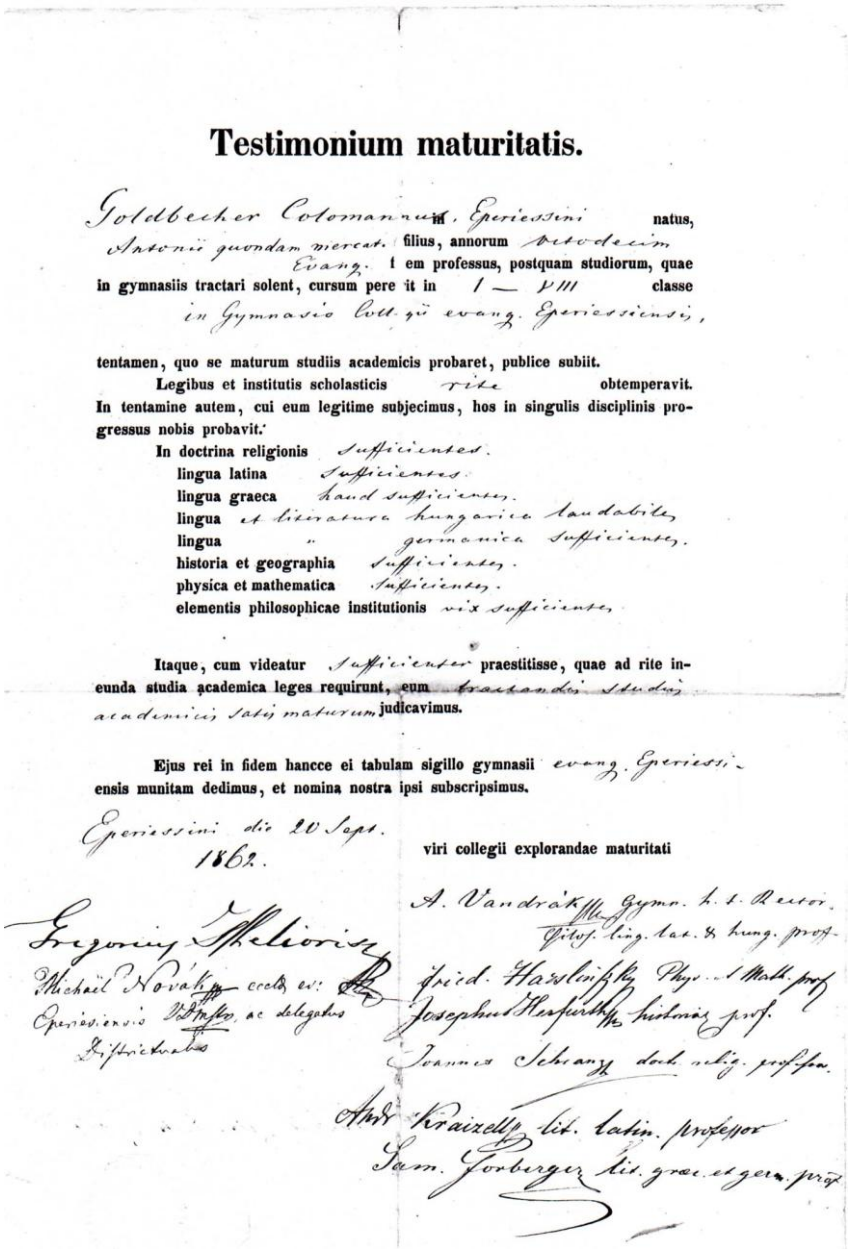

Testimonium maturitatis.

Goldbecher Colomannus, Eperiessini natus, Antonii quondam mercat. filius, annorum octodecim Evang. em professus, postquam studiorum, quae in gymnasiis tractari solent, cursum pere it in I — VIII classe in Gymnasio Coll. gio evang. Eperiessiensi,

tentamen, quo se maturum studiis academicis probaret, publice subiit.

Legibus et institutis scholasticis rite obtemperavit.

In tentamine autem, cui eum legitime subjecimus, hos in singulis disciplinis progressus nobis probavit.

In doctrina religionis Sufficientes.
lingua latina Sufficientes.
lingua graeca haud sufficienter.
lingua et litteratura hungarica laudabiles
lingua " germanica sufficienter.
historia et geographia Sufficienter.
physica et mathematica Sufficienter.
elementis philosophicae institutionis vix sufficienter.

Itaque, cum videatur Sufficienter praestitisse, quae ad rite incunda studia academica leges requirunt, eum [illegible] studiis academicis satis maturum judicavimus.

Ejus rei in fidem hancce ei tabulam sigillo gymnasii evang. Eperiessiensis munitam dedimus, et nomina nostra ipsi subscripsimus.

Eperiessini die 20 Sept. 1862.

viri collegii explorandae maturitati

A. Vandrák Gymn. h. t. Rector. Philos. Ling. Lat. & hung. prof.
Gregorius Schelcsovszky
Michael Novák eccles. ev. Eperiesiensis Senior, ac delegatus Districtualis
Joseph. Hasslinszky Phys. & Math. prof.
Josephus Kerfurth Ludimag. prof.
Joannes Schranz doct. relig. professor.
Andr. Kraizelly lit. latin. professor
Sam. Forberger lit. graec. et germ. prof.

Érettségi bizonyítványa

Goldbecher Kálmán, eperjesi születésű, Antal, hajdani kereskedő fia, tizennyolc éves, evangélikus hitű, miután tanulmányait, melyeket gimnáziumban szoktak végezni, végigjárta az I – VIII. osztályt az Eperjesi Evangélikus Kollégiumban.

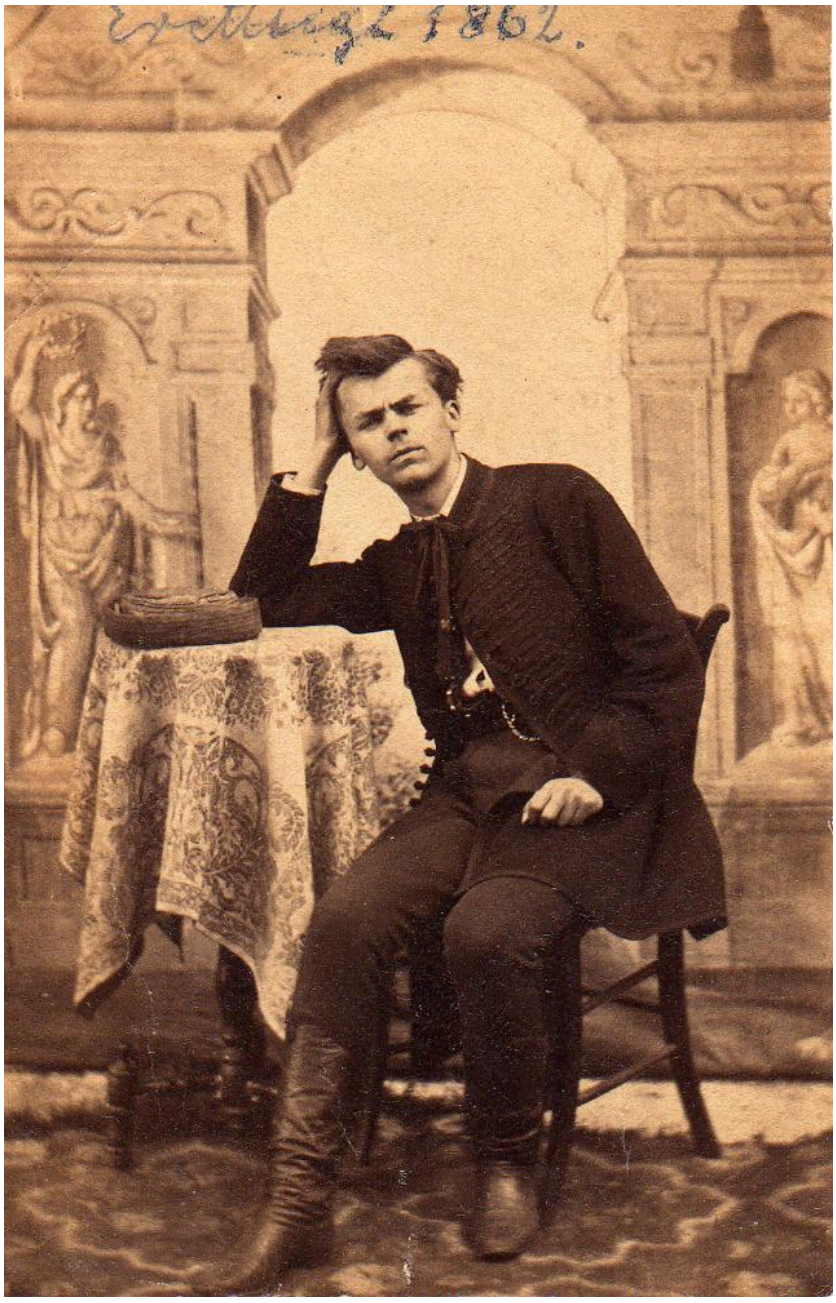

Egy érett férfiú fényképe, 1862

Egyetem

1862-ben beiratkozik a pesti egyetemre, az orvosi fakultásra. Itt hat félévet jár, majd négyet a bécsi egyetemen, végül egyet ismét a pestin.

A leckekönyv egy 15x19 cm-es félbehajtott füzet, mely egy tulajdonosa nevét viselő karton tartóba van elhelyezve. Ez egységes nyomtatvány lehetett birodalomszerte.

.

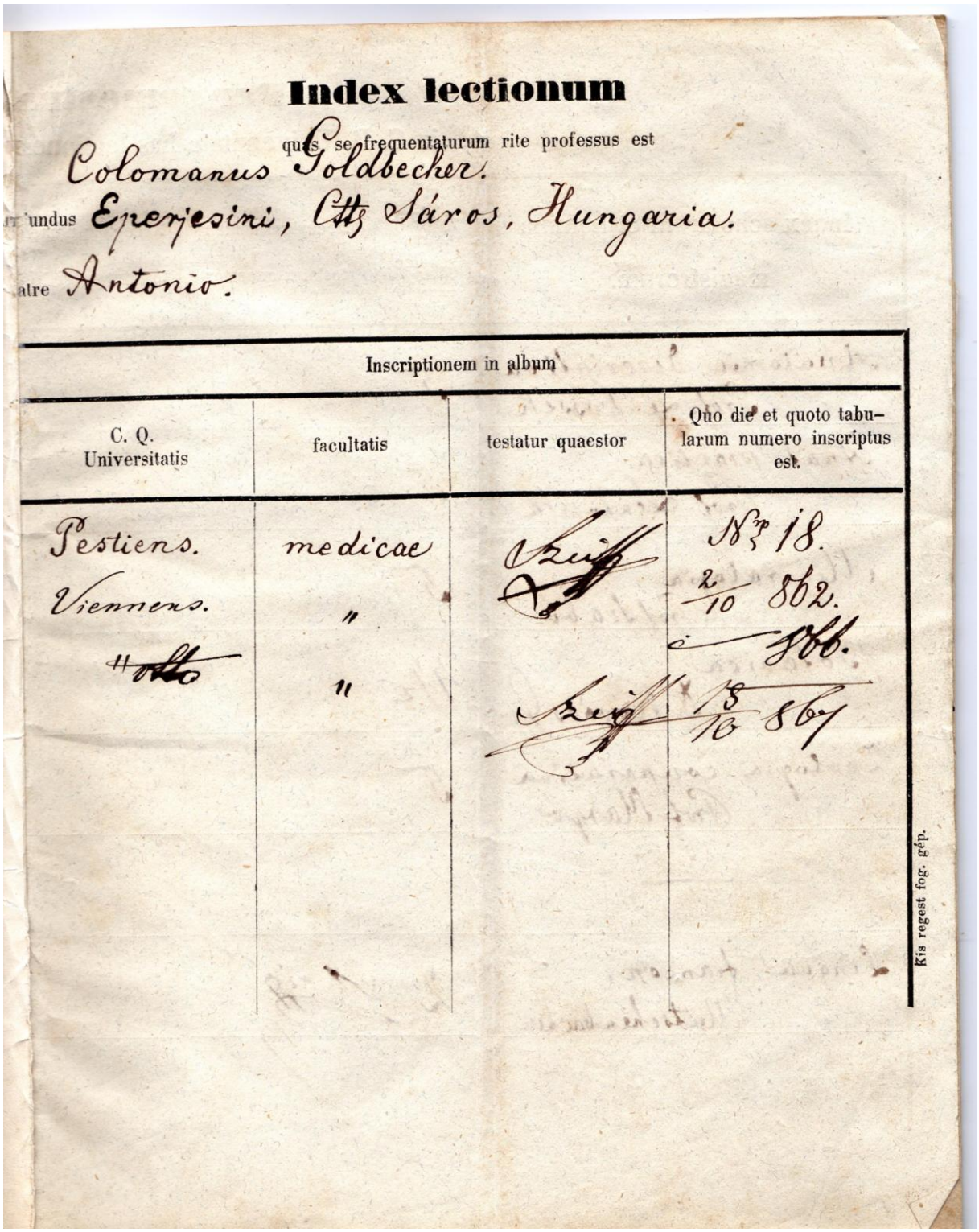

Index lectionum

quas se frequentaturum rite professus est

Colomanus Goldbecher.

undus Eperjesini, Ctts Sáros, Hungaria.

atre Antonio.

Inscriptionem in album

C. Q. Universitatis	facultatis	testatur quaestor	Quo die et quoto tabularum numero inscriptus est.
Pestiens.	medicae		18/5 18.
Viennens.	"		2/10 862.
~~Pesto~~	"		~~866.~~
			15/10 867

Kis regest fog. gép.

A leckekönyv első oldala

Pesti Egyetem	
I. szemeszter	Anatomia descriptiva = leíró anatómia
	Anatomia practica = anatómiai praktikum
	Mineralogia = mineralógia
	Botanica = botanika
	Zoologia comparativa = össze-hasonlító állattan
	Lingua franconica = francia nyelv
II.szem.	Leíró bonctan
	Részletező állattan
	Általános és különös növénytan
	Tájbonctan
III. szemeszter	Gyakorlati bonctan
	Tájbonctan
	Általános kísérleti vgytan
	Élettan
	Gyógyszerisme
	Gyógyszerhatástan
IV. szemeszter	Elméleti szülészet
	Vegytan
	Gyógyszerhatástan
	Orvosi vényszerkesztés
	Élettan
	Növény rendszertan és növény-földrajz
	A levegő vegytana
V. szemeszter	Gyakorlati kórbonctan
	Általános kórtan
	Előkészítő sebészet
	Elméleti kórbonctan
	Rögtön támadt életveszedelmek körüli eljárás
	A franczia irodalom története
	Olasz nyelv
VI. szemeszter	Elméleti kórbonctan
	Által. kórtan
	Általános gyógytan
	Előkészítő sebészet
	Állatjárványtan
	Gyakorlati kórbonctan

Bécsi Egyetem	
VII. szemeszter	Klinikai pathológia és therápia
	Klinikai és operatív sebészet
	Igazságügyi orvostan és boncolás
	Sebészeti operációtan
	Orthopédia
	Anatómiai topográfia
	Diagnosztikai gyakorlatok
	Gyermekbetegségek speciális pato-lógiája és therápiája
	Szifilisz, és a szifiliszes és nem szifiliszes bőrbetegségek elkülö-nítő kórismézése
VIII.szem.	Speciális orvosi kórtan, therápia és klinikum
	Speciális sebészeti pathologia, therápia és klinikum
	Igazságügyi orvostan
	Himlőoltás
Pesti Egyetem	
IX.sz.	Belgyógyászati kóroda
	Sebészeti kóroda
	Szemészeti kóroda
X. szemeszter	Belgyógyászati kóroda
	Szülészeti gyakorlatok
	Szemészeti kóroda
	Leíró boncztan
	Magyarország gyógyfürdői s ás-ványvizei
	Belgyógyászati kórleírás
	Ásványtani gyakorlatok
	Állatjárványtan
	Gyakorlati kórbonctan

Az indexben szereplő tantárgyak

A tantárgyak listája érdekes, és talán tanulságos is lehet. Egyes tárgyakat nyilván egyéni érdeklődéskörétől vezérelve vett fel, mint pl. a növényrendszertan, vagy a gyógyfürdőkről szóló előadássorozat.

A Pesti Egyetem

A Nagyszombati Egyetem.

A Pesti Egyetem jogelődje a Pázmány Péter esztergomi érsek által 1635-ben alapított Nagyszombati Egyetem. Ezt Mária Terézia egészségügyi reformjának részeként orvosi karral egészítették ki. Ennek felépítésére a Bécsi Egyetemé szolgált mintául, ahol nem oly régen reformálták meg azt. Az oktatás 1770-ben indult meg, öt tanszékkel.

Az Egyetem Budára majd Pestre költöztetése.

Az egyetemet 1769. július 17-én királyi rangra emelték, majd 1777-ben Budára költöztették.

Ezzel egy időben módosították az egyetem vezetését. Mária Terézia 1780. március 25-én adta ki az egyetem "Magna Chartájának" is nevezett Diploma Inauguralét, melyben rögzítette az egyetem jogállását és fenntartásának anyagi alapjait. A királynő utódát, II. Józsefet is közelről foglalkoztatta az Universitas sorsa. Személyes látogatásai után döntött az intézmény Pestre helyezéséről, amire 1784-ben került sor. Az Orvoskar a korábban feloszlatott jezsuiták rendházában (a Hatvani, (Kossuth Lajos) és Újvilág (Semmelweis) utcák sarkán) kapott helyet.

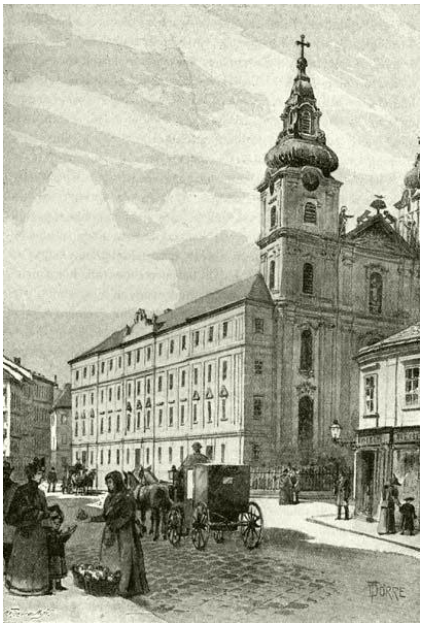

Az egyetem épülete Pesten a XIX. század első felében

Az egyre szaporodó tanszékek (elméleti orvostan, természetrajz - 1784; állatorvostan - 1787; államorvostan, különös gyógytan - 1793; elméleti sebészet - 1808; szülészet - 1812; szemészet - (1817) és a növekvő létszámú hallgatók befogadására a kolostor átalakított épülete hamarosan szűknek bizonyult.

Hátráltatta a gyakorlati oktatást, hogy a klinikák, eltérően a nemzetközi gyakorlattól, nem a városi kórházban, hanem a kar épületében kaptak helyet, így nem nyílt lehetőség a demonstrálandó betegkör rendszeres cseréjére. Ugyan a kar többször tett kísérletet arra, hogy a Szent Rókus Kórházat is bevonja a kar intézeteinek bővítésére, ezek azonban a városi magisztrátus ellenállásán rendre meghiúsultak. Ennek ellenére az 1820-as évektől kezdve a karon meghonosodott a gyakorlati oktatást hangsúlyozó klinikai irányzat. Az orvosképzés időtartamát kezdetben nem szabályozták. Egy 1774-es rendelet szabta meg először az orvosok képzési idejét, ami ekkor 5, majd az 1786-os tanulmányi rend szerint csak 4 év volt.

A XIX. század első évtizedei. Jeges árvíz és államorvostan.

A pezsgő egyetemi életet produkáló századvéget I. Ferenc korának retrográd szelleme váltotta fel. Ezt tükrözi a központosítás és a tanszabadság megvonása jegyében fogant 1806-os II. Ratio Educationis, ami sokkal mélyebben foglalkozott az Orvoskarral, mint a megelőző. Részletesen rögzítette a tananyagot és a professzorok kötelességeit, korszerűsítette a tanulmányi és szigorlati rendet, a tanulmányi időt 5 évre emelte.

1793-ban az elsők között Pesten – Bécset megelőzve - önálló tanszéket kapott az államorvostan. A himlő elleni védőoltásokat Magyarországon már 1799-től kezdték alkalmazni. A kar tanára volt korának egyik legjelentősebb természettudósa, Kitaibel Pál. Az Arányi Lajos által 1844-ben alapított Kórbonctani Intézet nemzetközi összehasonlításban is az egyik legkorábbi ilyen intézmény. 1847 elején, mindössze néhány hónappal a Massachussets Hospital első kísérlete után Balassa János Pesten már alkalmazta az éteres altatást. Egyre inkább teret nyertek a fizikális diagnosztika módszerei.

A magyar nyelvű oktatás kialakulása

Az orvosi és sebészdoktori képzés kezdettől latinul folyt. 1844-ben a magyar lett a hivatalos nyelv. Végül a magyar oktatási nyelv csak 1848-ban került bevezetésre.

Az 1848. évi áprilisi törvénykönyvben külön cikk (1848: XIX. tc.) foglalkozott az egyetemmel, mely végre kimondta annak függetlenségét, valamint a liberális tanszabadság elvét. A tanárok és hallgatók többsége aktív részt vállalt a szabadságharc eseményeiből.

Az abszolutizmus idején a német lett az oktatás és az ügyvitel nyelve. 1859-ben diákküldöttség indult Bécsbe a magyar nyelv visszaállítása érdekében. Az Októberi Diploma nyomán a főtárgyakat magyarul, a többit igény szerint németül, szlovákul vagy latinul adták elő. A magyar nyelvet végül a kiegyezés után az 1868: XLIV. törvénycikk helyezte vissza jogaiba.

Az orvosképzés egységesítése

1872-ben vezették be az egységes orvosképzést, így 1878-tól már csak egyetlen orvosi diploma létezett, "egyetemes orvosi tudományok doktora" megjelöléssel. Az 1875-ös egyetemi szabályrendelet a tanszabadság és autonómia biztosítása mellett, lefektette az új, egyetemes orvosdoktori szigorlati rendet is. 1881-től változott a tanév időtartama, korábban novembertől augusztusig, ezután szeptembertől júniusig tartott.

A rossz felszereltség mellett az Orvoskar legfőbb gondja továbbra is a helyszűke volt. 1848-ban ugyan elvitték végre a klinikákat az Újvilág utcai épületből, de ez csak átmenetinek bizonyult, mivel a forradalom leverése után visszakerültek. A Szent Rókus Kórház továbbra is elzárkózott a klinikák befogadása elől, a főváros pedig hosszú ideig nem biztosított telket az építkezések számára. Átmeneti enyhülést jelentett a Kundewalder-féle terményház (az akkori Országúton, ma Múzeum körúton) megszerzése 1858-ban, amit eredetileg az Állatorvosi Intézet számára vásároltak. Ide költözhetett át a sebészet, az állattan, az élettan és az ekkor Semmelweis Ignác vezette szülészet, valamint a teljes kari adminisztráció.

1859-ben a sebészeti kóroda 13 betegággyal az Országúti (ma Múzeum körút) Kundewalder házba költözött.

A Kundewalder-féle ház

Igazi megoldást azonban csak az 1870-es években meginduló, és mintegy 4 millió forintot felemésztő nagyszabású építkezések hoztak. Ekkor vált az akkor még igencsak külterületnek számító Üllői út az Orvoskar tengelyévé, ahol két telepen helyezték el a klinikákat, a füvészkertet és az adminisztrációt. (Forrás: Internet, rövidítve, részben átírva)

Az egyetem sorsának további alakulását – mivel témánk szempontjából közömbös – itt nem ismertetjük.

Az itt leírtaknak némileg ellentmondanak a leckekönyvben lévő beírások (1862-1868 között járt egyetemre), melyek – a tantárgy-felsorolás, és a professzorok bejegyzései is – magyarul íródtak (kivéve persze a bécsi évet).

A fentiekből az is kiderül,hogy Coloman-Kálmán egy modern, más egyetemektől színvonalban el nem maradó intézménybe járt. Ez a későbbiekben nagy hasznára volt.

Olyan képzést kapott, ami által a legkülönbözőbb helyzetekben is meg tudta állni a helyét.

Professzorai

Hunyadvári **Arányi Lajos** György, eredeti neve Lóstájner (hunyadvári) (Komárom, 1812. május 29 - Nagymaros, 1887. július 28.)
Balassa János (1814-1868)
Jendrassik Jenő (1824. november 18, Kapnikbánya - 1891.március 3, Budapest)
Lenhossék József (1818. március 20, Buda - 1888. december 2.)

Kálmán leíró- és gyakorlati anatómiát, leíró- és tájbonctant hallgatott nála. Minősítése: szorgalmatos, igen szorgalmas.

Zombori **Lippay Gáspár 1809.** január 4, Keszthely – 1895. február 11, Gyimót.
Margó Tivadar (Pest, 1816. március 5. Pusztaszentlőrinc (ma Pestszentlőrinc) - 1896. szeptember. 5.)
Semmelweis Ignác (1818. július 1, Buda-Tabán – 1865. augusztus 13, Bécs-Döbling)
Than Károly (1834. december 20, Óbecse - 1908. július 5, Budapest)
Wachtel Dávid (1807, Nagy-Kanizsa - 1872. március. 16, . Buda.)
Wagner János (1811. július 18, Komárom - 1889. január 2, Budapest)

A tanári kar

A Pesti Egyetem orvoskarának professzorai 1863-ban. Ekkor Kálmán a második és harmadik szemesztert hallgatta. Állnak, balról-jobbra: Diescher János, Wagner János, Arányi Lajos, Semmelweis Ignác, Lippay Gáspár, Lenhossék József, Nedelkó Döme, Linzbauer Ferenc, Wachtel Dávid, Stockinger Tamás. Ülnek: Zlamál Vilmos, Sauer Ignác, Rupp János, Balassa János. (Forrás: Wikimédia, Mészöly Tamás cikkéből)

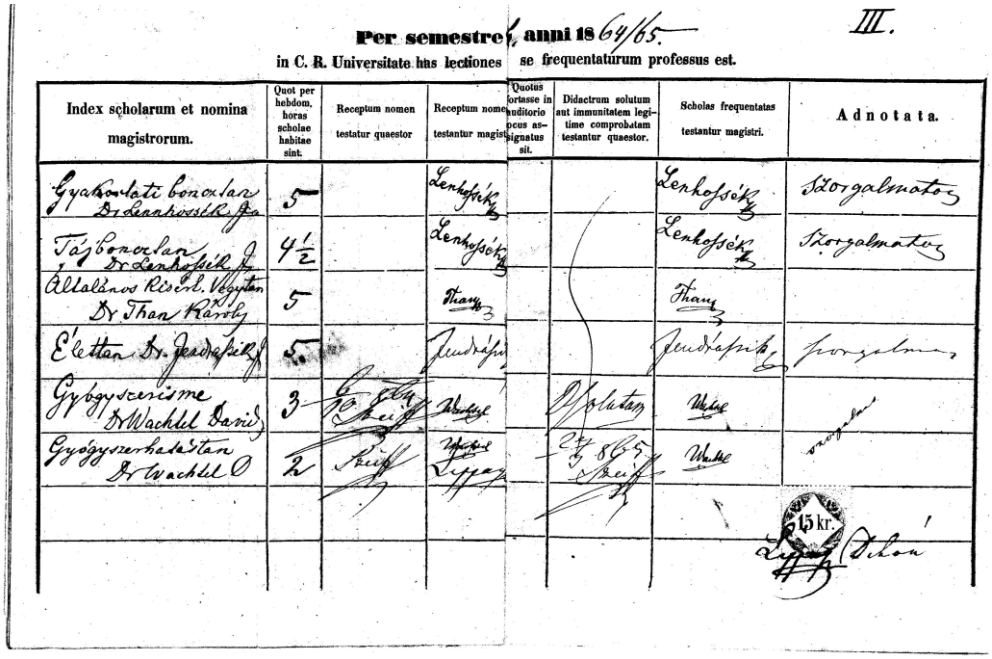

Per semestre I, anni 1864/65. III.

in C. R. Universitate has lectiones se frequentaturum professus est.

Index scholarum et nomina magistrorum.	Quot per hebdom. horas scholae habitae sint.	Receptum nomen testatur quaestor	Receptum nomen testantur magistri	Quotus ortasse in auditorio meus assignatus sit.	Didactrum solutum aut immunitatem legitime comprobatam testantur quaestor.	Scholas frequentatas testantur magistri.	Adnotata.
Gyakorlati bonctan Dr Lenhossék Jos.	5		Lenhossék			Lenhossék	szorgalmatos
Tájbonctan Dr Lenhossék J.	4½		Lenhossék			Lenhossék	Szorgalmatos
Általános Rtsrb. Vegytan Dr Than Károly	5		Than			Than	
Élettan Dr. Jendrássik	5		Jendrássik			Jendrássik	szorgalmas
Gyógyszerismé Dr Wachtel David	3		Wachtel			Wachtel	
Gyógyszerhatástan Dr Wachtel O	2		Lippay			Wachtel	

15 kr.

Than

Egy oldal az indexéből Lenhossék, Than, Wachtel aláírásával

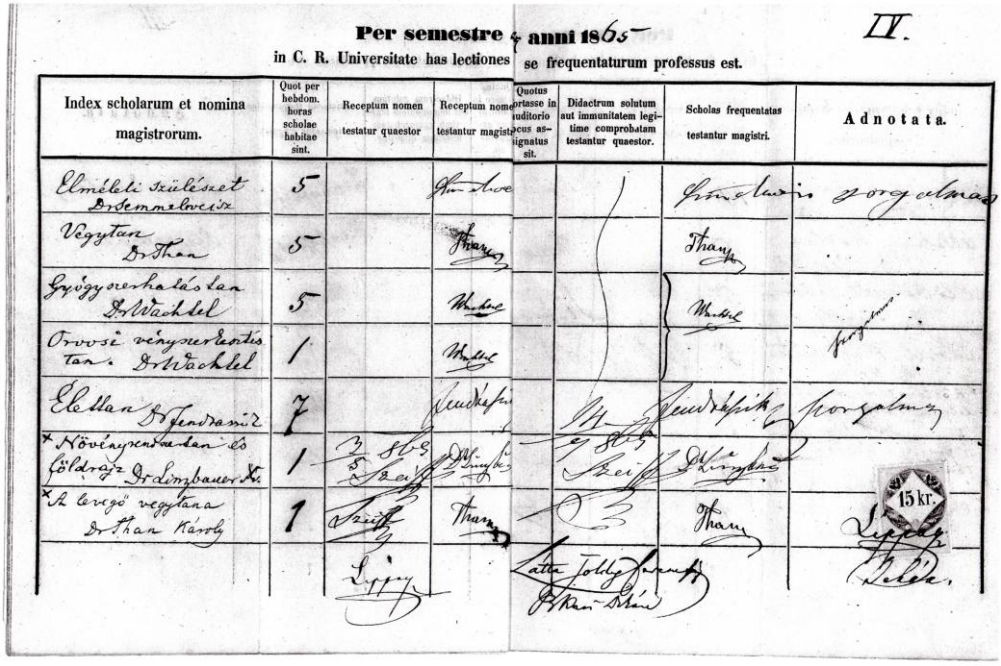

Per semestre I, anni 1865 IV.

in C. R. Universitate has lectiones se frequentaturum professus est.

Index scholarum et nomina magistrorum.	Quot per hebdom. horas scholae habitae sint.	Receptum nomen testatur quaestor	Receptum nomen testantur magistri	Quotus ortasse in auditorio meus assignatus sit.	Didactrum solutum aut immunitatem legitime comprobatam testantur quaestor.	Scholas frequentatas testantur magistri.	Adnotata.
Elméleti szülészet Dr Semmelweis	5		Semmelweis			Semmelweis	szorgalmas
Vegytan Dr Than	5		Than			Than	
Gyógyszerhatástan Dr Wachtel	5		Wachtel			Wachtel	
Orvosi vényszerkesztés tan. Dr Wachtel	1		Wachtel				
Élettan Dr Jendrassik	7		Jendrássik			Jendrássik	szorgalmas
* Növényszertan és Földrajz Dr Linzbauer	1		Linzbauer			Linzbauer	
* A tengő vegytana Dr Than Károly	1		Than			Than	

15 kr.

Egy másik oldal az indexből Semmelweis aláírásával

Diploma után

Már egyetemi évei alatt nevelősködött, így az 1864-es évben is.

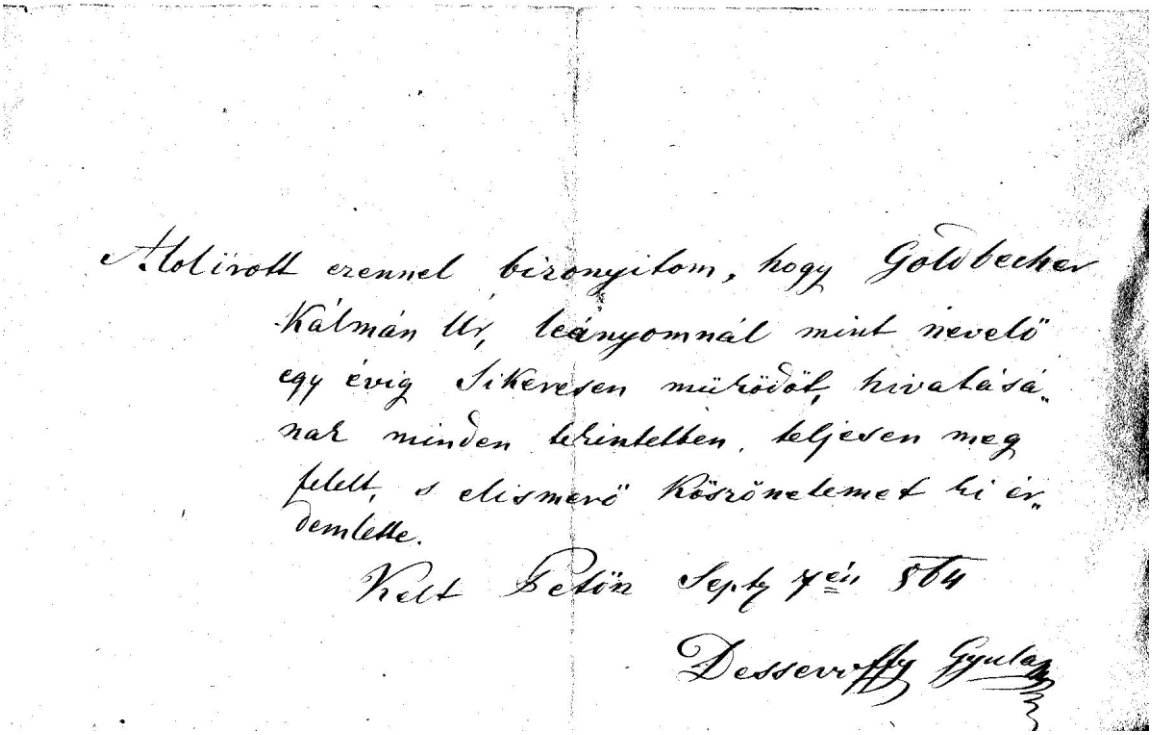

Alulirott ezennel bizonyitom, hogy Goldbecher Kálmán Ur, leányomnál mint nevelő egy évig Sikeresen működött, hivatása nak minden tekintetben teljesen meg felelt, s elismerő Köszönetemet ki érdemlette.

Kelt Petőn Sept 7én 864

Dessewffy Gyula

Dessewffy Gyula ajánlólevele 1864. szeptember 7.-i keltezéssel, miszerint egy évig, mint lánya nevelője sikeresen működött.

„Alulirott ezennel bizonyítom, hogy Goldbecher Kálmán Úr leányomnál mint nevelő egy évig sikeresen működött, hivatásának minden tekintetben teljesen meg felelt, s elismerő köszönetemet ki érdemlette.

Kelt Petőn Sept 7én 864”

Gróf Dessewffy Gyula valószínűleg az, aki 1820-ban született, cs. és kir. kamarás volt, felesége báró Sennyei Anna. Két lányuk született, 1863-ban az egyik 15, a másik 13 éves volt.

1866-ban

Holl Walter gőzhajózási főügynök fiának nevelője. Mint ilyen, vele utazik a „Duna-fejedelemségek”-be.

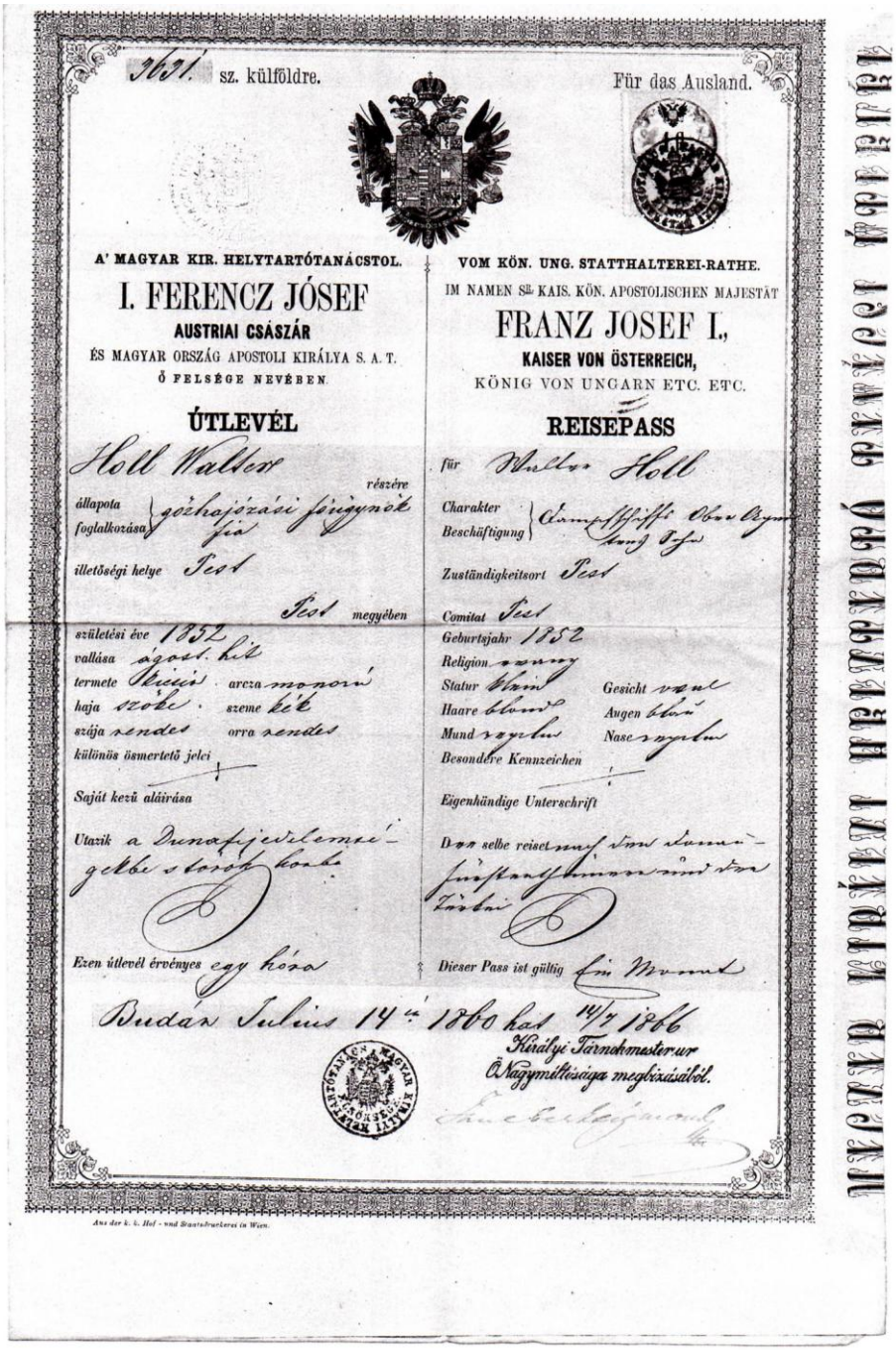

1691. sz. külföldre. Für das Ausland.

A' MAGYAR KIR. HELYTARTÓTANÁCSTOL.

I. FERENCZ JÓSEF
AUSTRIAI CSÁSZÁR
ÉS MAGYAR ORSZÁG APOSTOLI KIRÁLYA S. A. T.
Ő FELSÉGE NEVÉBEN.

ÚTLEVÉL

Holl Walter
részére
állapota / foglalkozása: gőzhajózási főnök fia
illetőségi helye: Pest
Pest megyében
születési éve: 1852
vallása: ágost. hit
termete: közép arcza: mondó
haja: szőke szeme: kék
szája: rendes orra: rendes
különös ismertető jelei:
Saját kezű aláírása
Utazik a Dunafejedelmeségekbe s onnan vissza

Ezen útlevél érvényes egy hóra

Budán Julius 14-én 1860 kat. 14/7 1866
Királyi Tárnokmester ur Ő Nagyméltósága megbízásából.

VOM KÖN. UNG. STATTHALTEREI-RATHE.

IM NAMEN SR. KAIS. KÖN. APOSTOLISCHEN MAJESTÄT

FRANZ JOSEF I.,
KAISER VON ÖSTERREICH,
KÖNIG VON UNGARN ETC. ETC.

REISEPASS

für Walter Holl
Charakter / Beschäftigung: Dampfschiff Ober Beamt
Zuständigkeitsort: Pest
Comitat: Pest
Geburtsjahr: 1852
Religion: evang.
Statur: klein Gesicht: rund
Haare: blond Augen: blau
Mund: regelm. Nase: regelm.
Besondere Kennzeichen:
Eigenhändige Unterschrift
Dan selbe reiset mit seiner Familie in die Donau-Fürstenthümer und retour

Dieser Pass ist gültig ein Monat

Aus der k. k. Hof- und Staatsdruckerei in Wien.

Az útlevélben mint „vele utazik” szerepel. Aláíró a királyi tárnokmester

A Duna-Fejedelemségek

E néven Havasalföldet és Moldvát nevezték hosszabb időn át. E területek pro forma egy-egy fejedelem uralma alatt, a valóságban az időben változóan idegen hatalmak befolyása alatt állottak. A

XVIII. században gyengül a török és erősödik az orosz befolyás, ugyanakkor Ausztria is erősen érdekelt a térségben (megszerzi Bukovinát).

1856-ban a párizsi konvenció hét európai állam védnöksége alá helyezte a dunai fejedelemségeket. A második ilyen konvenció aztán 1858-ban meghatározta e két dunai fejedelemség nemzetközi jogi státusát. E konvenciót Franciaország, Anglia és Oroszország kényszeríti Törökországra, s arra kötelezi őket, hogy ismerje el a Moldva és Havasalföld „egyesült fejedelemség” néven való egyesítését. 1859 januárjában Alexandru Ioan Cuza őrnagy kettős választás révén Moldvában és Havasalföldön is fejedelmi címet szerez, s Románia néven egyesítette a két fejedelemséget.

Cuza lemondatása után, 1866-ban, újabb fejedelem következik: a Hohenzollern-Sigmaringeni herceg második fia, Károly kerül a fejedelmi székbe (csak 1881-ben lett király).

Kálmán ebben az évben, mikor német fejedelmet választanak, utazik ide. A „főügynök” megnevezés ki tudja, mit rejt, mindenesetre Ausztriának és vállalkozóinak a térség iránt megnövekedett érdeklődését jelzi az út.

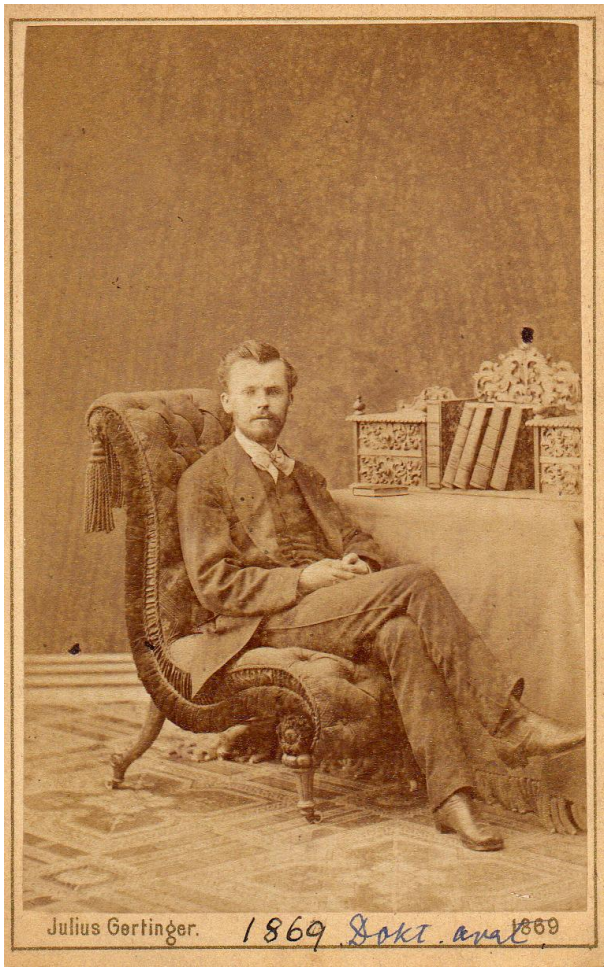

Mint frissen avatott doktor. Bécs, 1869

Névváltoztatás

1869. március 20: Intézkedés a névváltoztatási okmányok kiadásáról.[10]

Pest szab. kir. város közönségének.

Goldbecher Mihály és Goldbecher Kálmán vezetéknevének „Tárczai”-ra kért átváltoztatása megengedvén, - felhivatik a’ város közönsége folyó évi Mart: 11^{én} 6421 fsz. a. kelt jelentésére vonatkozólag, hogy erről folyamodók megbizottját Szontágh Albert[11] pesti lakóst a’ mellékelt okmányok kézbesitése mellett értesitse, és ezen névváltoztatásoknak az illető anyakönyvekbe leendő feljegyzését eszközöltesse.

Budán 1869 évi Mart. hó 20^{án}

a’ minister helyett
Szlavy Jósef s. k.
államtitkár

A „Tárczai” nevet valószínűleg az Eperjes közelében folyó Tárca patak ihlette. A cz az akkori helyesírás szerint a c hangot jelölte. Hogy hogyan kopott le az á-ról a vessző, nem tudom. A Századunk Névváltoztatásai c. könyvben már a szerepel. A szóvégi i hang a hivatalos iratokban hol i, hol y. A Budapesti Közlöny 1869. március 23-án közli, hogy a névváltoztatás „megengedtetett”.

Keleti Akadémia

Bécsben egy újsághirdetésből értesül, hogy a török kormány orvosokat keres, Törökországon kívüli területein való szolgálatra.

Beiratkozik a bécsi Keleti Akadémiára, és 1869-70 folyamán megtanul törökül és perzsa (párszi) nyelven. Ez utóbbit a mai Iránon kívül Irak északi részén beszélték.

A Bécsben székelő Keleti Akadémiát Mária Terézia alapította 1774-ben. Alapításának célja a keleti államokban lévő kül- és kereskedelmi képviseletek diplomáciai és egyéb ügyeinek ellátására megfelelő szakemberek képzése. Az intézetbe csak osztrák és magyar állampolgárokat vettek fel. A tanfolyam öt évre terjed. A tanfolyamot sikerrel végzett növendékek mint konzuli növendékek, leginkább

[10] Utána ugyanez németül, majd német nyelvű hitelesítés a fordításról.

[11] Szontagh Albert (iglói) kir. tanácsos, ügyvéd, Sz. Sámuel uradalmi ügyész és Mártonffy Janka fia, szül. 1818. nov. 7. 1841-46. a hg. Eszterházy uradalmi gazdatisztje; 1847-55-ig az ózdi vasgyár pénztárnoka, az 50-es években a miskolczi kisdedóvó igazgatója, az ág. ev. egyházkerület felügyelője, 1860-61. Borsod vármegye aljegyzője volt. Azután több évig a biztosítási ügyet szolgálta mint becslő; a kataszter szervezésénél központi felügyelőnek nevezték ki. Meghalt 1892. jún. 30. Budapesten. Szontágh Johanna és Szontágh Albert legközelebbi közös őse I. Pál, akinek Johanna a 7, Albert a 6. leszármazója.

Keleten nyernek alkalmazást. Tantárgyak a jog- és államtudományok, diplomáciai államtörténet, nemzetközi jog, konzuljog, francia, olasz, arab, török és perzsa nyelv. A kiegyezés után Budapesten is létrejött, 1948-ban szüntették meg. (Forrás: Pallas Nagylexikon. Átírva.)

Mint „külső hallgató” beiratkozott, és két szemeszter alatt elvégezte a török és a perzsa nyelvtan-folyamot, s vizsgát tett. Nyelvvizsga-bizonyítványait 1870. július 4.-én kapta meg.
(*Folytatás következik.)*

A pécsi eredetű Jánosi Engel családról Különös tekintettel Jánosi Engel Adolf leszármazottaira Adatok és kérdőjelek

Baiersdorf Kristóf, Düsseldorf, Németország (c.h.baiersdorf@t-online.de)

(Jelen cikk, amelyet két részben közlünk, kissé módosított változatban megjelent a Pécsi Szemle 2009. Nyár, Ősz és Tél számaiban.)

Második rész

A harmadik nemzedék – unokák[1]

„Tizenkét unoka vett részt a világháborúban. Egyikük [Mór fia, Rudolf] *hősi halált halt, többen megsebesültek. Mindnyájan kitüntetésekben részesültek, és most serényen munkálkodnak, hogy őseikhez, szüleikhez méltóknak bizonyuljanak"* – olvassuk Lenkei Henrik 1930-as szövegében.[2]

Jánosi Engel József fiai – Richárd és Róbert

A fejezet bevezetésére, egy Vörös Andreától származó szövegrészt idézek, amely Jánosi Engel József mindkét fiára vonatkozik, és egyben az *Engel Adolf és fiai* vállalat utolsó éveiről is alaposan dokumentált képet ad:[3]

„Jánosi Engel József néhány évig egyedül vezette a céget, majd 1917-ben maga mellé vette fiait, Richárdot és Róbertet, s a cég ismét átkerült a társas cégek jegyzékébe. Richárd mérnöki oklevelet szerzett Münchenben, Róbert pedig jogi egyetemet végzett. A szerb megszállás alatt Engel József Bécsbe költözött, távolléte alatt fiai irányították az üzletet. Engel József [1939]-ben[4] *bekövetkezett halála után is továbbvitték a családi vállalkozást, amelynek körébe ekkor gőzfűrészüzem, parkettagyár, tűzifaaprító, fakereskedés és gőzfürdő tartozott. 1943. július 30-án elhunyt Engel Róbert, özvegye, Erdősi Baiersdorf Erna (az ismert szobrász) 1943 szeptemberében bejelentette, hogy a férje által*

[1] A következőkben Jánosi Engel Adolfnak csak azon leszármazottairól lesz szó, akikről közlésre érdemes adatokat sikerült megkapnom; nem zárható ki, hogy éppúgy még sok további is megérdemelhette volna.

[2] LENKEI, H. 1930., p. 68.

[3] VÖRÖS A., 1996

[4] Az eredeti szövegben tévesen 1940 áll; a pontos elhalálozási dátum azonban: 1939.11.25.

űzött iparokat özvegyi jogon folytatni kívánja. Pécs város I. fokú közigazgatósági hatósága azonban ehhez nem járult hozzá, arra hivatkozva, hogy '… az iparengedély nem a néhai jánosi Engel Róbert, hanem az Engel Adolf és Fiai közkereseti cég nevén volt, egy közkereseti társaságnak pedig nem lehet özvegye'. 1943 októberében Erdősi Baiersdorf Erna megfellebbezte ezt a határozatot, ám decemberben visszavonta a fellebbezést.

1944-ben az Engel család sem tudta elkerülni a deportálást. A pécsi királyi törvényszék mint cégbíróság 1944. május 31-én elrendelte, hogy a társas cégek cégjegyzékébe kerüljön be, hogy a kirendelt vállalatigazgató Czizek Antal lett. Szintén a cégbíróság iratanyagában olvasható az a véghatározat, amelyben ezt a kinevezést a polgármester megerősíti. Az indoklás kimondja, hogy: 'az 1600/1944. M. E. sz. rendelet hatálya alá eső Engel Adolf és Fiai zsidó [kitörölt részek - V. A.], Rákóczi u. 58-62 sz. alatt lévő gőzfűrész és parkettagyár üzemét, tagjainak akadályoztatása miatt személyesen továbbvezetni nem tudja..'

Az 'akadályoztatott' cégtulajdonos, Engel Richárd sorsára Pécs város I. fokú közigazgatási hatóságának 1944. október 7-én a Magyar Királyi Központi Statisztikai Hivatalhoz írott jelentése világít rá, miszerint: 'az Engel Adolf és Fiai pécsi bejegyzett cég üzemét az 1943. évben a cég tulajdonosa, Engel Richárd tartotta üzemben, aki azóta - a német rendőrség értesítése szerint – meghalt.'

Sógornője, özv. Jánosi Engel Róbertné (sz. Erdősi Baiersdorf Erna), illetve annak leánya, Stein Marcelné, sz. jánosi Engel Rózsa, túlélték a háború borzalmait. Az Engel Adolf és Fiai cég örököse Stein Marcelné lett, anyja pedig iparengedélyért folyamodott a cégbírósághoz, hogy fa-, tűzifa- és épületanyagokkal kereskedhessen, illetve, hogy gőzfürdőt üzemeltethessen. Indoklásul a következőket, hozta fel: 'A fenti iparigazolvánnyal boldogult férjem rendelkezett, de deportálásom következtében, annak halála után nem volt módomban azt eddig megszereznem.' A gőzfürdőre meg is kapta az engedélyt; kérésének másik felét is azért utasította el a cégbíróság, mivel 'ezen iparágak űzésére - egy közkereseti társaság tagjaként - már engedélyt nyert.' A cég további sorsáról igen kevés adat maradt fenn [...] '[5]

1. Jánosi Engel Richárd (Pécs 1882. 05. 31. – Mauthausen, 1944)

Amint már láttuk, Richárd műszaki egyetemet végzett, és a családi vállalat irányításával foglalkozott. Művészi tevékenységről az ő esetében nem tudni. Az első világháború idején honvédtisztként szolgált 1917-ig, amikor Róbert fivérével együtt felmentették a katonai szolgálat alól, hogy idős (66 éves) és gyengélkedő apja helyett átvehesse a családi vállalat vezetését.[6] Richárd jellemes, bátor és harcias ember lehetett, aki többször lépett fel nyilvánosan az igazság és a szabadság érdekében – még élete kockáztatása árán. Az utolsó esetben sajnos végzetes kimenetellel. A szerb megszállás utáni fehérterror idején, amikor *„Engel József Richárd […] igazi bátorságáról tett tanúságot, mikor életének kockáztatásával szembeszállt a kommunizmus után terjesztett és egy népgyűlésen ismételt*

[5] A vállalat háború utáni vezetését a végleges elvételig, azaz államosításáig *Stein Marcel* főmérnök (1901-2002), Stein Marcelné Jánosi Engel Rózsika férje végezte.

[6] JÁNOSI ENGEL R. (kézirat)

rágalommal, hogy a pécsi zsidók hozták a szerbeket Pécsre. Szókimondásáért el is fogták s csak nehezen szabadult helytállása súlyosabb következményeitől"- írja *Lenkei Henrik*.[7] Kempelen Béla ugyanerről az esetről azt írja, hogy *„a kommunizmus után, felekezete védelme miatt fogságot szenvedett."*[8]

1944 tavaszán a mauthausen-i német kivégzőtáborba került, ahol egy éhségsztrájk folyamán meghalt. A sztrájk célja a foglyok bántalmazása elleni tiltakozás volt.[9] Valószínűleg ahhoz a – főleg gazdag – zsidó polgárokból álló csoporthoz tartozott, melyet 1944 tavaszán, röviddel a német megszállás után a német titkosrendőrség, a hírhedt német Gestapo tartóztatott le és szállított el Mauthausen-be.[10] A sztrájkban lelt hősies halála különösen gyászosnak tekinthető, mivel – Schweitzer József szerint – a Mauthausen-be vitt férfiak viszonylag nagy része végül is életben maradt.[11]

Jánosi Engel Richárd nem nősült meg.

2. Jánosi Engel Róbert (Pécs, 1883. 08. 03. – Pécs, 1943. 07. 30.)

A pécsi nagypolgár, jogi egyetemet doktorátussal végzett gyáros és menedzser Jánosi Engel Róbertről több adat áll rendelkezésünkre, mint Richárd fivéréről. Tudjuk, hogy saját, illetve a család vállalatán belüli tevékenysége mellett a város életében is töltött be több magas funkciót: „még az 1938/39-es esztendőben is rendelkezett igazgatótanácsi, bírálótanácsi tagsággal a jelentősebb pécsi pénzintézeteknél, illetve gazdasági vállalatoknál."[12]

Szakmai tevékenysége mellett irodalmi téren is működött. Egy Eötvös József íróról és politikusról szóló esszéjét 1914-ben publikálta.[13] Kézírásban hátrahagyott első világháborús Hadinaplójából, amely ma a New Yorki Columbia Egyetem *Bakhmeteff Archive* könyvtárában található, kitűnik, hogy verseket is írt, és különböző lapokban és újságokban cikkeket közölt.[14]

A *Hadinaplóban* az 1915. május – 1917. február közötti, előbb az orosz, később a román fronton töltött háborús szolgálatáról számol be. Tömör, néha szinte sürgönystílusú fogalmazása ellenére a válogatott és művelt irodalmi nyelvhasználatú, zamatos katonai szlenggel ízesített szöveg kimondottan érdekes olvasmány. A katonatiszti szolgálat mindennapjainak aprólékos ábrázolása mellett az író

---

[7] LENKEI H. 1930. 68.

[8] KEMPELEN 1939. 25.

[9] ENGEL-JANOSI 1987. 21: *„Sein ältester Sohn Richard – selbstverständlich nach Wagner genannt […] wurde von der Gestapo nach Mauthausen gebracht, von wo er nicht zurückkehrte. Überlebende aus dem Lager berichteten, daß er – was glaubhaft ist – in Protest gegen Misshandlungen einem Hungerstreik erlegen ist."*

[10] SCHWEITZER J. 1966. 142.

[11] SCHWEITZER J. 1966. 146: *„Szerencsésebben jártak azok az idősebb férfiak, akiket – mint említettük – Mauthausenbe vittek. Ezek közül kb. 25-30-an tértek haza [kb. 50-ből]."*

[12] SCHWEITZER G. 2004. 266, első bekezdés, ill. lábjegyzet: „Jánosi Engel Róbert nevével a Délmagyarországi Kereskedelmi Bank Rt. igazgatótanácsi, továbbá a Magyar Nemzeti Bank Pécsi Fiókintézete bírálótanácsi tagjai között találkozunk."
GÁL 2005. 51.: *Jánosi Engel Gyulát, Pált és Róbertet,* mint pécsi bankházak testületeinek tagjait említi.

[13] JÁNOSI ENGEL R. 1914.

[14] JÁNOSI ENGEL R. 1917. (kézirat) – A Hadinaplóról a jelen cikk szerzője tett szóbeli közlést a 2007. szept. 20-án *Előadások Pécs történetéből 2007* címen Pécsett megrendezett konferencia alkalmával.

személyiségéről, magánéletéről és annak hátteréről is gazdag információkat kapunk. Észrevételeket találunk fontosabb háborús és politikai eseményekről, vélekedéseket a vele kapcsolatba került személyekről, helyenként pedig szinte *Baedeker*-stílusú információkat az áthaladt tájakról. Központi szerepet játszanak a naplóban az 1910-ben született, Rózsika kislányára vonatkozó bejegyzések – feleségétől a frontszolgálat kezdete után elválva, minden érzelmét és vágyát kislányára vetíti. A napló egy 1937-ből származó utóirattal záródik. Ebben – a tulajdonképpeni naplószöveg fiatalos, gyakran humoros, és a körülményekhez mérten bizalommal teli hangvételéhez viszonyítva – meglepően pesszimista, még öngyilkossági gondolatokat is sejtető hangnemmel találkozunk, amely egy csalódott, megtört, helyzetét kilátástalannak érző ember lelkiállapotát tükrözi.

Jánosi Engel Róbert kétszer nősült. Első felesége, Rózsa leányának (1910-2000) anya, a pécsi születésű *Krausz Marianna* (1887-1980), akitől 1915-ben elvált.

Második felesége 1919-től *Erdősi Baiersdorf Erna* (Bécs, 1889 – Vancouver/Kanada, 1970) lett, egy akkoriban neves festő- és szobrásznő. Gyermekük nem született.[15]

A pécsi Janus Pannonius Múzeum birtokában található Erna egy 1924-ben, a férjéről készített bronz szoborportréja.[16] A 41 cm magasságú kis szobrot Róbert leánya, az akkor New Yorkban élő Stein Marcelné Jánosi Engel Rózsa ajándékozta a múzeumnak, egy időskori hazai látogatása alkalmával. A büszt hátoldalán egy Róberttől származó, német nyelven berótt kis vers található, alatta a Jánosi Engel névvel és az ismeretlen jelentésű *Robstocky* kifejezéssel:

In memoriam!

Ein Wort an Euch Ihr Enkel meiner Enkel,
Die Ihr zum Leben erst erblühen werdet,
Bis unsrem Dasein ewig Ziel gesetzt:
Auch Eurem Kreise sei's noch überliefert,
Dass Eine edle Künstlerin dem Namen,

Den ich ererbt, erneuten Glanz verlieh!
Fällt Euer Blick dereinst auf meine Züge,
Dort findet Ihr die hohe Schöpferin,
Nicht mich, ihr Werk schmück die Unsterblichkeit!

Jánosi Engel

Robstocky /?/

---

[15] Erdősi Baiersdorf Erna Bécsben született, apja Erdősi Baiersdorf Károly udvari tanácsos, fa-nagyiparos volt, Erdősi Baiersdorf Adolf fia, aki 1884-ben kapta a család nemesi rangját. Művészi tanulmányait Bécsben és Budapesten végezte; első házassága idején, ill. a Róberttel kötött házassága előtt Budapesten és Szászsebesen élt. Első férje egy távolabbi rokona volt, az ugyancsak *Erdősi Baiersdorf* családnevű Richard, aki 1916-ban, mint honvédtiszt halt meg.

[16] Janus Pannonius Múzeum (JPM) Képzőművészeti Osztály, leltári szám: 85.417.

Élete vége felé családjával együtt áttért a katolikus vallásra. Áttérésének pontos indítóokát és körülményeit nem ismerem, de tudott tény, hogy nem az ő családja volt az egyetlen a Jánosi Engel rokonságból, aki ebben a történelmi időszakban vallást változtatott. A kitérés mégis különösen feltűnő, mivel hadinaplójából egyértelműen kitűnik, hogy saját zsidóságával kapcsolatosan nem voltak problémái és kétségei: tisztelte, rendszeresen és szeretettel gyakorolta vallását és annak hagyományait.

Jánosi Engel Róbert a Pécsi Belvárosi Templom (Gázi Kászim Dzsámi) földalatti kriptájában találta meg végső nyughelyét. Több mint fél évszázaddal később mellé lett temetve a hadinapló soraiban oly gyakran megemlített, szeretett Rózsika lánya, kivel a szöveg további részében még találkozni fogunk. Felesége, Engel-Baiersdorf Erna viszont nem kerülhetett vissza férje mellé Pécsre; a kanadai Vancouverben nyugszik, ahova férje halála, illetve a háborút követő rendszerváltozás után költözött el.

Jánosi Engel Alfréd János (Alfred Hans von Engel; Bécs, 10.09.1889 – Oxford?, 02.10.1991.), **Jánosi Engel Sándor fia:**

Alfred Hans neves, nemzetközileg ismert fizikus volt. A nemzetiszocialista korszak előtt a Siemens cégnek volt alkalmazott kutatója. Emigrálása után Angliába került, ahol élete végéig az Oxfordi Egyetem munkatársa lett. Alfred von Engel, ill. Alfred Hans von Engel név alatt sokat publikált. Magánéletéről nincsenek ismereteim. Tudományos munkásságáról az interneten lehet adatokat találni.[17]

Jánosi Engel Gyula gyermekei – Aurél, Pál, Miklós, Ilma

1. Jánosi Engel Aurél (1890 – 1955)[18]

Az első világháborúban huszártiszt volt es József főherceg adjutánsa, sok kitüntetést kapott.[19] Katonai pályafutásra készült, de a háború után zsidóknak ez nehéz volt; hogy aztán mivel foglalkozott, nem tudjuk.

Aurél felesége *Stern Paula* (? – 1959), *Stern Károly* híres ügyvéd és *gelsei és beliscsei Gutmann Anna* baronesz (1881 – ?) leánya. Egy gyermekük született:

Marianne (sz. 1923), aki orvos lett, Londonban él, családnévként csak a *Janosi*t használja és még jelenleg is dolgozik.[20]

---

[17] http://thesaurus.cerl.org/record/cnp00195726 ; http://www.aip.org/history/ohilist/33738.html ; http://www.aip.org/history/ohilist/33738.html ; http://books.google.de/books/about/Ionized_Gases_Second_Edition.html?id=f6ckMwEACAAJ&redir_esc=y

[18] Az adatok De Jánosi Pétertől származnak (e-mailezés).

[19] József az Osztrák-Magyar Monarchia utolsó tábornagyának segédtisztje; magas rangú parancsnokok mellé vezényelt tiszt, akit a harc- és gyakorlótéren parancsok, jelentések továbbításával bíznak meg. Az adjutáns ezenkívül főnöke irodájában, melyet katonai nyelven adjutanturának is hívnak, dolgozik.

[20] Nem biztosított értesüléseim szerint „lágerben" is volt.

2. Jánosi Engel Pál (Paul Engel de Jánosi; Pécs, 1892 – USA, 1962), Jánosi Engel Gyula fia

Agrármérnöki egyetemet végzett a németországi Hallében, és az ocsárdi birtokot kezelte. Az első világháború folyamán huszártisztként szolgált, orosz fogságba esett. *„Szegény apám 3 és 1/2 évig volt orosz fogságban; ritkán beszélt erről, de tudom, hogy sokat szenvedett"* írja Péter fia egy e-mailben. Pál nevével a Pécs gazdaságtörténetével foglalkozó írásokban lehet találkozni.[21] A magyarországi zsidóüldözés idején egy bátor magyar ember mentette meg családjával együtt a deportálástól. Megmentőjükről, illetve a mentés körülményeiről (neten) a következőket lehet olvasni: *„Erőss Tibor református lelkész család sarja, ő maga jogász volt. Erőss családja Kassáról származott és helyismerete révén 1944-ben zsidó barátait kimenekítette a kassai gyűjtőtáborból és Budapesten bújtatta el őket. A Jánosi Engel családot a gettóba zárás elől a Hármashatár-hegy lábánál rejtette el egy búvóhelyen. Erőss Tibort 1944 nyarán letartóztatták, kínozták, de nem tudtak rábizonyítani semmit. 1944 októberében a Margit körúti börtönből kiszabadult, és mint katonaszökevény bujkált a háború végéig. A megmentett Jánosi Engel család a háború után kivándorolt az Egyesült Államokba és a két gyerek, Péter és Clarisse azt írják Erőss Tiborról, hogy nem törődött a saját biztonságával és mindig kész volt segíteni. Erőss Tibor 1996-ban meghalt."*[22]

Jánosi Engel Péter és családja röviddel a háború után kivándorolt az Amerikai Egyesült Államokba. Péter felesége a brünni származású Ornstein Kitty (1901–1990) volt, gyermekeik pedig:

1. Clarisse (sz. 1925)

2. Péter (sz. 1928. 06. 26).

Mindkettőről sikerült adatokat kapnom, ezért külön fejezetben tudunk még velük foglalkozni.

3. Jánosi Engel Miklós (Pécs, 1894. 10. 27. – ?, 1959)

Az első világháborúban katonatisztként szolgált, a háború után mérnöki egyetemre járt, de az utolsó vizsgáját nem tudta letenni a *Numerus Clausus* miatt. A DGHT-nál dolgozott, mint tisztviselő.

Felesége Szendrei Sarolta (? – ?), két gyermekük született:

1. *Sándor* (1926 – 1944), munkaszolgálatban pusztult el!

2. Ilona (sz. 1940), gimnáziumi fizikatanár, Budapesten él.

[21] GÁL 2005. 51.

[22] EREC 2002.

4. Jánosi Engel Ilma, May von Mayenau Róbertné (Pécs, 1900 – Anglia, 1994)

Férje, May von Mayenau Róbert, cukorgyáros volt Magyarhradison (Uherské Hradišté, Csehország). 1939-ben sikerült Angliába menekülniük, ahol, „de May" családnév alatt le is telepedtek. Két fiuk volt: Philip és Ferdinánd.

1. Philip (1923 – 1944), aki a második világháborúban, mint angol tiszt szolgált, és a normandiai partraszállásnál hősi halált halt.

2. Ferdinand (1926 – 2008) szintén angol tiszt volt, de túlélte a háborút. Az Oxfordi Egyetemen jogászatot végzett, és különböző, nagy angol olajvállalatnál dolgozott. Felesége amerikai, Linda Haight (sz. 1940), három gyermekük született:

2.1. Philip, (sz. 1967), latin es görög középiskolai nyelvtanár
2.2. Isabel, (sz. 1969), ügyvéd; férje, Nigel Thompson, szinten ügyvéd
2.3. Helen, múzeumi tisztviselő.

Isabelnek és Nigelnek két gyermekük van:

2.2.1. *Alice* (sz. 1999)
2.2.2. *George* (sz. 2003).

Jánosi Engel Móric fiai, Frigyes és Rudolf

1. Jánosi Engel Frigyes (Friedrich Engel-Jánosi; Oberdöblingen/Bécs, 1893. 02. 18. – Bécs, 1978. 03. 07.)

Jánosi Engel Mór idősebbik fia D. Dr. Friedrich Engel-Jánosi, ahogy magát a birodalom bukása után nevezte, nemzetközileg elismert osztrák-amerikai történész és szakíró volt, amellett 1939-ig ipari vállalkozó is.[23] Tanulmányait Freiburgban és Bécsben folytatta. Először jogot, aztán történelem szakot végzett. Az első világháború idején a fronton teljesített szolgálatot. Apjának 1924-ben bekövetkezett viszonylag korai halála miatt az 1938-as „árjásítás"-ig, egyetemi tanári tevékenysége mellett, hiányzó hajlama ellenére iparosként is működni kényszerült. Felesége közreműködésével irányítja a családi parketta- és asztalosüzemet, mégpedig – a rákényszerített helyzet ellenére és önmaga meg-

[23] *Friedrich Engel-Jánosi In: B-BD 1987: „Friedrich Engel-Jánosi d.i. bis 1919: Friedrich Engel von Jánosi *Oberdöbling, Niederösterreich [zu Wien gehörig] 18. Februar 1893 †Wien 7. März 1978 österreichischer Historiker."* A gyermek- és ifjúkori családi körülményeket illetően lásd az édesapjáról, Jánosi Engel Mórról szóló fejezetet.

lepetésére – igen jó sikerekkel.[24] Emigrációja előtt a bécsi *Alma Mater Rudolphina* és a római *Sapienza* egyetemeken tanított. 1937-38-as római tartózkodása idején katolizált, rokonsága egy részének óriási megrökönyödésére. Emigrációja idején egy rövid ideig Angliában, aztán az Amerikai Egyesült Államokban élt. Angliában a cambridgi egyetemen, Amerikában előbb a baltimori *Johns Hopkins*, majd 1942–1959 közt a washingtoni *Catholic University of America* egyetemeken működött. Az Egyesült Államokban, mint az ország egyik hangadó, ugyanakkor kora legjelentősebb német nyelvű historikusaként tartották számon.

A háború után, 1948-tól kezdve tanított újból Európában is, eleinte vendégtanárként és főleg nyári egyetemi tanfolyamokon, 1959-ben pedig végleg visszaköltözött Bécsbe, ahol 1970-ig ismét a *Rudolphina* egyetem tanára lett. Visszatérése egyik lényeges okának a bécsi levéltárak (Wiener Archive) utáni nosztalgiáját említi.[25]

Számtalan könyve és egyéb publikációja jelent meg, a jelentősebbek *Graf Rechberg. Vier Kapitel zu seiner und Österreichs Geschichte.* München, 1927; *Der Freiherr von Hübner (1811-1892).* Innsbruck, 1933; *Die Jugendzeit des Grafen Prokesch von Osten.* Innsbruck, 1938; *The Growth of German Historicism.* Baltimore, 1944; *Four Studies in French Romantic Historical Writing.* Baltimore, 1955; *Österreich und der Vatikan 1846-1918.* 2 kötet. Graz, Wien, Köln, 1958-1960.

Önéletrajza *… aber ein stolzer Bettler* címen 1974-ben, 81 éves korában jelent meg, és amint láttuk, sok adatot tartalmaz a Jánosi Engel családról is. Címe egy a menekülésével kapcsolatos élményéből származik: *„Als der Zug vor Tagesanbruch die Schweizer Grenze passierte, sagte ich vor mich hin: 'So, und jetzt bin ich ein Bettler.' Aus dem noch dunklen Coupe antwortete eine mir unbekannte Stimme: ‚. . . aber ein stolzer Bettler.' Um zwei Uhr nachmittags war ich in Zürich – mit sechseinhalb Schweizer Franken in der Tasche und im Vermögen. Und die Welt lag vor mir offen."*[26]

A könyv magyarul nem jelent eddig meg, habár szerzőjét Magyarországon, főleg szakkörökben, annak idején nagyon is jól ismerték. Budapesten tartott előadásokról olvashatunk a könyvben, meg egy, az 1960-as években a tiszteletére rendezett fogadtatásról a Magyar Tudományos Akadémián, melynek következményeként egy nagy fontosságú, évtizedekig tartó, osztrák-magyar közös tudományos vállalkozás jött létre.[27] *Ausztria* illetve *Ausztria-Magyarország közös minisztertanácsi jegyzőkönyveinek* kiadásának projektéről van szó, egy akkoriban még teljesen ritkaságszámba menő, nyugat-keleti közreműködésről, amely az ő közbenjárására keletkezett és az ő vezetése alatt indult be. A projektről, illetve Engel–Jánosi professzor szerepéről a *Magyar Napló* történelmi folyóirat a következőket írja: *„Az osztrák minisztertanácsi jegyzőkönyvek kiadása az osztrák történetírás egyik legjelentősebb vállalkozása. Kötetre menő elemző cikkek és recenziók egész sora ecsetelte ennek a hatal-*

---

[24] ENGEL-JANOSI 1974. 94-108.

[25] ENGEL-JANOSI 1974. 294.

[26] *„Amikor szürkület előtt a vonat túljutott a svájci határon, félhangon szóltam magamhoz: 'So, und jetzt bin ich ein Bettler.' [Így, és most koldus vagyok.] Erre a sötét kupéból egy ismeretlen hang szólalt fel: 'aber ein stolzer Bettler!' [De egy büszke koldus!] Délután két órakor Zürichben voltam – hat és fél svájci frankkal a zsebemben és egész birtokomban. És előttem nyitva a világ."* ENGEL-JANOSI 1974. 169.

[27] ENGEL-JANOSI 1974. 287-288.

mas munkának a hozadékát. Érdemes is lenne egy […] kötetet összeállítani [...]. Ezt a kötetet természetesen a vállalkozás történetével és előtörténetével kellene kezdeni. Ez utóbbi színhelye – mint Szász Zoltántól tudom – Budapest. Az 1960-as években a tekintélyes osztrák történész, Friedrich Engel-Janosi kicsit körülnézett Magyarországon. Itt látta meg Komjáthy Miklós azon dokumentumkötetét, amely az első világháborús minisztertanácsi jegyzőkönyveket tette közzé. Kissé megdöbbent, és rögtön azt javasolta[28], hogy ilyet közösen kellene csinálni nagyban. 1970-ben ki is adta az első kötetet, majd folyamatosan napjainkig mintegy húsz vaskos kötet látott napvilágot. Ma már a bécsi Österreichisches Ost- und Südost Institut (ÖOSI) és az MTA Történettudományi Intézete közti szakmai együttműködés keretében jelennek meg Ausztria, ill. 1867-től Ausztria-Magyarország közös minisztertanácsainak jegyzőkönyvei. Az 1970-es években kezdődött az együttműködés, az 1990-es években közös tudományos tanácsot állítottak fel, amely a vállalkozást lektorálással, szakmai megbeszélésekkel, anyagok előkészítésével segíti. Az 1848–1867 közötti időszak anyagát az ÖOSI dolgozza fel, az 1867 utáni közös minisztertanácsi jegyzőkönyvek kiadása a magyar fél munkája. Eddig négy kötet jelent meg a tervezett nyolcból."[29]

Engel-Jánosi Frigyes olyan személyiségek társaságában élt és működött együtt, mint *Sigmund Freud* orvosprofesszor; *Arnold Schönberg* zeneszerző; *Habsburg Ottó* politikus, közíró, az utolsó Habsburg-trónörökös; *Ludwig Derleth*, *Hugo Hantsch*, *Heinrich von Srbik, Arnold Toynbee* történészek; *Ezra Pound*, *Eric Voegelin, Hannah Arendt* írók és bölcsészek; *Lise Meitner* atomfizikus; *Bartók Béla* és *Pásztory Ditta* felesége.

Sok jeles történész végzett és doktorált Frigyes professzornál, mind Amerikában, mind Bécsben. Egynéhányat a legjobb bécsi diákjai közül önéletrajzában is felsorol. Közöttük szerepel *Csáky Móric* magyar származású és a később jeles grazi és bécsi professzor és író is.[30] Csáky egy magyarországi lapnak adott interjújában[31] nagy tisztelettel szól Engel-Jánosiról, mint egyik legjobb tanáráról: *„Képzésem során három kiemelkedő tanáregyéniséggel találkoztam: az egyikük [Friedrich] Kempf Rómában tanító medievista, a második F. Engel-Jánosi, akinél disszertált, a harmadik pedig Heinrich Lutz."*[32]

---

[28] Engel-Jánosi ezzel szemben úgy emlékszik, hogy a javaslat egy *magyar* történésztől – *„ein ungarischer Historiker"* – származik. ENGEL-JANOSI 1974. 287.

[29] MISKOLCZY 2003. 39.

[30] ENGEL-JANOSI 1974. 266. Itt említi Csáki Móricot és disszertációjának címét is: *Der Kulturkampf in Ungarn* (1967). CSÁKI 1999. A könyv rövid bemutatása (recenziója) alapján: *„Csáky Móric a grázi egyetem professzora, a Habsburg-birodalom szellemi életének egyik legkiválóbb ismerője. Fő kutatási területe a Monarchia eszme- és kultúrtörténete. Ez a munkája [CSÁKI 1999.] - megközelítési módszereiben - több tudományág, így az irodalom-, a színház-, a zene- és a filozófiatörténet eredményeit hasznosítja. Csáky számára az operett olyan reprezentatív műfaj, amely művészileg talán a legadekvátabb módon fejezi ki a többnemzetiségű állam társadalmi viszonyait, antropológiáját és a birodalom polgárainak a társadalomhoz és az államhoz való viszonyát."*

[31] Az interjúhoz lásd: DEÁK 1997

[32] *Friedrich Kempf* (Wiesbaden 1908 – Köln 2002) kat. teológus, német történész és egyháztörténész, 1940-1978 között Rómában tanár a Gregoriana Pápai Egyetemen. (Az interjúban „Friedrich" helyett tévesen „Wilhelm" áll.) *Heinrich Lutz* (1922-1986), történész, 1966-1986 között a Bécsi Egyetem történelmi tanszékének vezetője. Több munkája jelent meg közösen Friedrich Engel-Jánosival.

A Bécsi Egyetem két alkalommal adott ki Engel-Jánosi tiszteletére tanulmánykötetet: 1963-ban, hetvenedik születésnapja alkalmából, illetve 1979-ben, a halálát követő évben. Mindkét könyvben találunk Engel-Jánosi Frigyes életével és életművével foglalkozó alapos tanulmányt.[33]

Jánosi Engel Frigyes kétszer nősült. Első felesége a francia származású *Carlette Calmus* volt, aki 1963. szeptember 18-án egy ritkán előforduló vérbetegségnek lett az áldozata. Lányuk *Magda* (Madelaine, 1929) *James McMullen*-hez ment feleségül. Második felesége *Christiane Reuther* (*1923) lett.

2. Jánosi Engel Rudolf (Rudi, Oberdöblingen 1895 – Koniuchy, orosz front 1916)

Jánosi Engel Mór második fia hősi halált halt az 1. világháborúban. Frigyes bátyja önéletrajzában rendkívül tehetséges fiatalemberként emlékszik meg róla. Orvosi pályára készült, a háború kezdetén negyedik szemeszterét végző medikus. Egyetemi előképzése miatt eredetileg egészségügyi osztagba sorozták be, de saját kérésére harci egységbe helyezték át, ahol hősi halált halt.[34]

A negyedik nemzedék, dédunokák

Jánosi Engel Rózsa Stein Marcelné (Rózsi, Pécs 1910. 06. 14. – New York 2000. 11. 04), Jánosi Engel Róbert lánya

„Pécsről elszármazott kitűnő könyvtáros, Jánosi Engel Rózsi (Rose Stein) a New York-i Columbia Egyetemi Könyvtár munkatársa, a Hungarica-anyag „mindenese" volt.[35] [...] A nemzetközi hírnevet a „Hungarian and Austrian oral history project" hozta meg számára, melynek során kiemelkedő személyiségekkel vagy közeli hozzátartozóikkal készültek felbecsülhetetlen értékű interjúk" – írja róla *Hajzer Lajos*.[36]

Nevével és személyével találkoztunk már az apjáról szóló fejezetben, illetve a *Vörös Andreától* származó idézetekben.[37]

Rózsa szülei, Róbert és Krausz Marianna 1915-ban elváltak, ezért éveken keresztül félévenkénti cserékkel, felváltva, édesapjánál Pécsett, vagy édesanyánál Üszögön, később Budapesten kellett tartózkodnia. Hazájában kezdett iskolai képzését Bécsben, majd Svájcban, Lausanneban folytatta. Az 1920-as években Budapestre került. *Bálint Alice* neves gyermekpszichológussal, pszichoanalitikussal[38] és körével való kapcsolata nagy befolyással voltak fejlődésére és későbbi magatartására. Nagy

---

[33] FELLNER 1963. 307.; LUTZ 1979.

[34] ENGEL-JANOSI 1974. 54

[35] A „mindenes" szó itt pozitív értelmű; azt kívánja jelezni, hogy a könyvtár Hungarica-anyagának létrejöttében, kezelésében sokoldalú munkát végzett, s ennek eredményeként keletkezett a különösen gazdag és értékes gyűjtemény.

[36] HAJZER 2002. 107-108.

[37] A továbbiakban a Stein Annától írásban kapott információkra támaszkodom.

[38] *Bálint Alice (1897–1939): „a bp.-i pszichoanalitikus isk. egyik legjelentősebb alakja, eredetileg antropológiát tanult. Ferenczi Sándor tanítványa, Bálint Mihály felesége. Elsősorban a gyermeki fejlődés, nev. kérdései, a pszichoanalízis nev.-i adaptációja foglalkoztatta. Széles körű tanácsadói, ismeretterjesztő, analitikus tevékenységet folytatott, rendszeresen publikált hazai és*

műveltségre tett szert, amelyhez nyilvánvalóan a pécsi apai, illetve nagyapai ház szellemi atmoszférája lényegesen hozzájárult. Főleg a zene és az irodalom terén voltak kiváló ismeretei, amellett kifogástalanul beszélt több idegen nyelven (1948 után oroszul is megtanult). 1934-ben házasságot kötött Stein Marcellel (1901–2002), a Magyar Pamutipar Rt. főmérnökével, egy volt MÁV főmérnök, Stein Sándor fiával. 1936 született Anna Mária nevű lányuk, majd 1938-ban fiuk, János Gábor. Letartóztatásuk és pár hónapi gyűjtőtábori tartózkodásuk ellenére – a családfő, Marcel előrelátásának és rendkívül gondos szervezésének köszönhetően – élve vészelték át a német megszállás idejét. A háború után a család Pécsre költözött, ahol az 1948-as államosításig próbálták felélesztени a Horthy és Szálasi uralom, illetve a német megszállás idején elkobzott és lezüllesztett családi vállalatot. Ekkor visszaköltöztek Budapestre, 1949-ben pedig sikertelenül próbálták elhagyni az országot: lefogták őket a csehszlovák határon, fogházba kerültek, és teljes vagyonelkobzást szenvedtek. A két gyermek 1956-ban, a forradalom leverése után hagyta el az országot, férje egy, Rózsa maga két évvel később. 1958-ban fiukkal együtt az Egyesült Államokba vándoroltak be, és New York-ban telepedtek le, míg lányuk Párizsban maradt. Stein Marcel New York városánál kapott állást. Rózsa – 54 éves korában (!) – könyvtárosi diplomát és állást szerzett a New York-i *Columbia Egyetemen*. Itt a közép-európai irodalom részlegében kapott munkát, ahol az évek folyamán több projekt létrejötténél is mérvadó szerepet játszott, mint például a budapesti és a bécsi állami könyvtárakkal folytatott könyvcserefolyamat kialakításában. Egy általa kezdeményezett projekt nemzetközi hírnévhez juttatta. A Hajzer által említett *„Hungarian and Austrian oral history project”*-ről van szó, melynek keretében kiemelkedő személyiségekkel és közeli hozzátartozóikkal folytatott beszélgetéseket rögzített. Interjúpartnerei főleg Amerikában élő emigráns magyar és osztrák intellektuelek, politikusok és művészek – köztük holokauszttúlélők – voltak. Jentős érdeme, hogy az ő közbenjárásának és tetterejének köszönhetően került felállításra Bartók Béla mellszobra a Columbia Egyetemben.

Élete utolsó éveiben többször meglátogatta régi hazáját. 1978-as pécsi látogatása alkalmával a Janus Pannonius Múzeumnak adományozta apja említett bronz mellszobrát. 1982-ben szélütés érte, de még több éven keresztül folytatta munkásságát. Kutatómunkájának eredményét a budapesti *Széchényi Könyvtárnak*, illetve a New York-i Columbia Egyetemnek adományozta.

Rózsa New York-ban hunyt el 2000-ben. Földi maradványai – mint láttuk – Pécsett, a Belvárosi Templomban (Dzsámi), édesapja kriptájában kapták végső helyüket.

---

nemzetközi folyóiratokban. 1939-ben Angliába emigrált, ahol elhunyt. Számos területen egyéni álláspontot képvisel a pszichoanalízisen belül: felhívja a figyelmet az anyai szeretet különleges term.-ére és fontosságára a gyermeki fejlődésben, melyben Freuddal ellentétben nagy jelentőséget tulajdonít a környezetnek és a nev.-nek. Nem ért egyet a korabeli pszichoanalitikusoknak a családi nevelés neurotizáló hatására vonatkozó nézeteivel: álláspontja szerint a kisebb sérülések a feszültségtűrés képességének erősödését segítik elő, és hozzásegítenek a nagyobb konfliktusok átvészeléséhez. Hasonló okokból szükségesnek tartja a formális fegyelem egyes elemeinek megőrzését. A nev. egyik legfontosabb céljának az én erősítését tartja. Felhívja a figyelmet a nev. kultúrafüggő voltára. – F. m.: A gyermekszoba pszichológiája. Bp. 1931., 1990.; Anya és gyermek. Bp. 1941., 1990. – Ir. Harmat P.: Freud, Ferenczi és a magyarországi pszichoanalízis. Bern, 1986.; Vajda Zs.: A pszichoanalízis budapesti iskolája és a nevelés. Bp. 1995.“

Vajda Zsuzsanna, In: http://www.kislexikon.hu/balint_alice.html

Jánosi Engel Pál gyermekei – Clarisse és Péter

1. Janosi Engel Clarisse (Sissy) Arnhold Henryné (Pécs, 1925)

Clarisse fiatalon, 1946-ban, a család Amerikába érkezésének évében ment feleségül *Henry Arnhold*-hoz[39]. Henry egy német származású (drezdai) bankár, aki a New York-i *Arnhold & S. Bleichroeder* családi bank elnöke volt, mielőtt fia, John P., a bank mostani elnöke vette volna át ezt a tisztséget. A házaspár New York City-ben él, két gyerekük született:

1) Michele Elisabeth (Shelly, 1951 – 2007)

2) John P. Arnhold (sz. 1953)

2. Janosi Engel Peter, Dr. PhD (Edgar; Peter E. De Janosi; sz. Pécs 1928. 06. 26), Janosi Engel Pál fia

Rendkívül eredményes szakmai pályát futott be, melynek folyamán nemzetközi ismertségre tett szert. Osztrák enciklopédiákban (Janosi Engel Frigyessel közösen) *osztrák sz*ármazású amerikai gazdasági statisztikusként es közgazdászként tartják nyilván. A magas kitüntetésekkel, több doktori címmel – köztük a Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem és az Orosz Tudományos Akadémia tiszteletbeli doktori titulusaival – rendelkező Janosi Engel Peter, az utolsó Pécsett született Janosi Engel, Chappaquában, New York Államban él, ahol családnevét *De Janosi* -ra változtatta meg. Peter E. De Janosi Pécsett járt elemi iskolába, azután családjával Brünnbe (Brno), az akkori Csehszlovákiába költözött, ahonnan édesanyja, született Ornstein Kitty származott. Gimnáziumi tanulmányait itt kezdte meg, majd a család 1941-ben visszaköltözött Pécsre, ahol Peter a pécsi cisztercita gimnáziumban tanult tovább. Mint láttuk, szerencsés véletlennek köszönhetően túlélte a háborút és a zsidó deportációt 1944-ben.

1946-ban Svájcon és Mexikón keresztül az Amerikai Egyesült Államokba emigrált, ahol a Michigani Egyetemen közgazdasági tanulmányokat folytatott. A Michigani Egyetemen együtt dolgozott a híres magyar származású tudóssal, *Katona Györggyel*, és a Nobel díjas *Lawrence Klein*-nel.[40] Tanulmányait 1956-ban a doktori fokozat megszerzésével fejezte be.

Az egyetem befejezése után egy nagy olajvállalatnál (Exxon) kapott állást, ahol makroökonómiai (macro-economic) modelleket szerkesztett és különböző, közgazdasági kérdésekkel kapcsolatos szakcikkeket írt.

Később a *Ford Foundation*-hez, az akkori legnagyobb amerikai alapítványhoz került.[41] A Ford Alapítvány számos részlegén megfordult, foglalkozott például a kutatókat támogató ösztöndíjprogra-

---

[39] http://www.sourcewatch.org/index.php?title=Henry_H._Arnhold

[40] Katona György: http://de.wikipedia.org/wiki/George_Katona

Lawrence Klein: http://www.nobel-winners.com/Economics/lawrence_robert_klein.html

[41] http://en.wikipedia.org/wiki/Ford_Foundation

mok (fellowship programs) fejlesztésével, a tudományos kutatási programok pénzelésével, valamint egyetemek anyagi támogatásával is.

Az 1960-as évek végén illetve az 1970-es évek elején az ösztöndíjprogramok egyikének a keretében foglalkozott az akkori budapesti Marx Károly Egyetem (jelenleg: Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem) oktatóinak az amerikai egyetemeken történő továbbképzésének az irányításával. Ezalatt az időszak alatt Peter E. De Janosi gyakran hazalátogatott szülőföldjére.

1980-ben a *Russell Sage Foundation*[42] alapítvány tagja és alelnöke (vice-president) lett, ahol számos, könyvformában kiadott társadalomtudományi tanulmány finanszírozásával foglalkozott.

Ugyanebben az időszakban, 1986 és 1990 között a *Rockefeller Foundation* keretében is tanácsadóként működött, valamint az *International Institute for Applied Systems Analysis (IIASA)* Laxenburg, Ausztria ügyintézési tanácsának is tagja lett.[43]

Az IIASA egy nagy fontosságú, nemzetközi (kelet-nyugati) kutatási szervezet, amely számos globális kérdéssel, mint például környezetvédelemmel, vagy a népességnövekedéssel foglalkozik. 1990-ben Peter E. De Janosit kinevezték az IIASA vezérigazgatójának, amely tisztséget hat évig töltötte be. Ezen idő alatt Ausztriában élt. Igazgatósága egybeesett a hidegháború végével, ami az IIASA, mint átfogó, kelet-nyugati jellegű szervezet számára, nagyméretű átszervezések szükségességét hozta magával, ami Péter részére ugyanakkor rendkívül nagy és jelentőségteljes szakmai kihívást jelentett, amelyet sikeresen tudott véghezvinni. Nyugdíjba vonulásának évében, 1996-ban, több magas díjban és kitüntetésben részesült, ezek közt, a *Honorary Scholar, International Institute for Applied Systems Analysis,* az osztrák állam *First Class Cross of Honor for Science (Das Österreichische Ehrenkreuz für Wissenschaft und Kunst I. Klasse)*, valamint Bécs tartomány és város *The Golden Decoration, Province and City of Vienna, (das Goldene Ehrenzeichenfür Verdienste um das Land Wien)* kitüntetései. Nyugdíjaztatása után visszatért az Amerikai Egyesült Államokba, ahol mint tanácsadó továbbra is tevékeny maradt.

Janosi Engel Peter kétszer nősült; első felesége *Nancy McLellan* (1929 – 2006), második felesége *Monica Reis* (*1936); három fia és két unokája van:

1. Paul (*1959, 1. házasságából) oo Lydie Szabó (*1957)
2. Nicholas (*1965)
3. Alexander (*1968) oo Amber Schowalter (*1968); gyermekeik:

    3.1 Max (*1999)
    3.2. Evan (*2003)

[42] http://www.russellsage.org/

[43] http://www.iiasa.ac.at/

Moskovits István Dr. (1905 körül – 19??), Loránt (Löwy) Lipótné Jánosi Engel Berta unokája

Jeles személyiség, Rómában élt, közismert szakember volt állatállományi kérdésekben, nemzetközi tekintélynek örvendett. Az ENSZ egyik legnagyobb szakosított szervezetének, a Rómában székelő Mezőgazdasági és Élelmezési Világszervezetnek (angolul FAO) volt az alkalmazottja, amely szervezeten belül a Málta állam állandó képviselője tisztséget töltötte be.[44] Az EÁSZ (Európai Állattenyésztők Szövetsége) alapítói közé tartozik.

Moskovits István szerepéről és jelentőségéről *Dr. Andrea Rosati Ph.D.*, az Európai Állattenyésztők Szövetsége (EÁSZ) főtitkárának egy 2005-ben elhangzott beszédében a következőképpen vélekedik: *„Magyarország és az EÁSZ közötti együttműködés sok évvel ezelőtt kezdődött és mindig szoros és sikeres volt. A magyarok kulcsszerepet játszottak a Szövetség létrehozásában, fejlesztésében és a mai napig aktívan segítik munkánkat. Nem merném felvállalni, hogy minden egyes magyar szakember nevét felsoroljam, akik napjainkig közreműködtek az EÁSZ munkájában, illetve a tanácskozásokon résztvettek, hiszen ezeket a neveket Önök nálam bizonyára jobban ismerik. Engedjék meg, hogy kiemeljek néhány személyt, akiknek ez alkalommal szeretném köszönetemet kifejezni munkájukért. Az EÁSZ alapítói közé tartozik Moskovits István, akit 1930-ban, az akkori magyar mezőgazdasági miniszter, Kállai Miklós küldött Rómába, hogy a Nemzetközi Mezőgazdasági Hivatallal (amely a FAO elődjének tekinthető) vegye fel a kapcsolatot. Moskovits e nemzetközi intézmény munkatársaként az állattenyésztésért volt felelős. 1937-ben javaslatot tett a 4. Nemzetközi Állattenyésztési Kongresszus megszervezésére, amelynek 1939-ben Svájc helyet is adott volna, azonban a II. Világháború terveit keresztülhúzta. Végül 1947-ben, már mint FAO szakértő, Zürichben megszervezte ezt a konferenciát. Személyének egyebek mellett azért is nagyon hálás lehet az EÁSZ, és jómagam is, hiszen olasz vagyok, hogy a Szövetség székhelye Moskovits közbenjárására került Rómába, ahol ő is dolgozott. Moskovits hosszú évek kitartó munkája gyümölcseként 1954-ben a FAO hivatalosan is elismerte Szövetségünket, mint az európai állattenyésztők hivatalos szervezetét.* […] *Másik nagyon meghatározó és kimagasló személyisége az EÁSZ történetének Horn Artúr professzor,* […] *Kevésbé ismert, hogy a Szövetség főtitkári pozícióját Czakó József professzor is betöltötte egy rövid ideig az 1950-es évek elején, akit Moskovits ajánlott erre a feladatra.”*[45]

Moskovits István felesége **Vivaldi Mária** (? – ?), egy magas olasz arisztokrata családból származott; gyermekeik nem voltak.[46]

---

[44] Lásd pl.: http://www.eaap.org/docs/newsletters/Former%20Newsletter/42/sec4.html; http://www.fao.org/DOCREP/005/AD014E/AD014E12.htm;

[45] A Magyar Állattenyésztők Szövetsége (MÁSZ) újraalapításának 10. évfordulójára, 2005. október 12-én, a Vajdahunyad várban rendezett jubileumi emlékülésen elhangzott beszédből. (http://www.allattenyesztok.hu/jubileum.php)

[46] Jánosi Engel Péter közlései alapján.

Ürögdi György, eredetileg **Moskovits** (Nagyvárad, 1908. 07. 08. – Budapest, 1987. 01. 14.), Loránt (Löwy) Lipótné Jánosi Engel Berta unokája

Valószínűleg alig közismert, hogy Ürögdi György, a híres magyar történész és történelmi író Jánosi Engel Adolf dédunokája volt. A Magyar Életrajzi Lexikon a következőket közli róla: *„Ürögdi György, Moskovits (Nagyvárad, 1904. júl. 8. – Budapest, 1987. jan. 14.): történész, a történelemtudomány kandidátusa (1966). Egyetemi tanulmányait Freiburgban, Münchenben és Bernben végezte (1922-1926). Bernben közgazdasági doktorátust (1926), a pécsi Erzsébet Tudományegyetemen ókori történelemből bölcsészdoktori oklevelet szerzett (1938). 1926-tól a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank nagyváradi, 1928-tól pécsi, 1942-től budapesti tisztviselője, 1948-ig, mint cégjegyző, 1945-48-ban a bank üzemi bizottságának elnöke. 1948-49-ben a Miniszterelnökség Országos Könyvhivatalának osztályvezetője, 1949-52-ben a Népművelési Minisztérium csoportvezetője. 1953-58-ban a Képzőművészeti Főiskolán csoportvezető. 1958-tól nyugdíjazásáig (1965) a Budapesti Történeti Múzeum római kori csoportjának és az Aquincumi Múzeumnak a vezetője. Római kori gazdaság- és politikatörténettel foglalkozott, jelentős tudománynépszerűsítő munkássága. Fő művei: Die Handelsbeziehungen zwischen der Schweiz und Rumänien mit besonderer Berücksichtigung der Wirtschaftsverhältnisse (Bern, 1926); Lucius Cornelius Sulla (Pécs, 1938); A régi Róma (Budapest, 1963); Róma kenyere, Róma aranya (Budapest, 1969); Kleopátra (Budapest, 1972); Kard és törvény. Marius és Sulla kora (Budapest, 1974); Nero (Budapest, 1977).”*[47]

Ürögdi könyvei idegen fordításokban is megjelentek és ma is keresettek, egyes címek pedig a történelem szakos egyetemisták olvasmányainak jegyzékén is szerepelnek. Így például az általa fordított Julius Caesar: *A polgárháború* (Budapest 1968), továbbá *Kard és törvény. Marius és Sulla kora* és *Kleopátra*.[48]

Az interneten Ambrus Judit irodalomkritikus *Róma* c. könyvét áradozó szavakkal útikalauzként ajánlja magasabb igényű olaszországi turisták részére. *„Olyan útikönyv […], amelyik szépirodalmi stílussal, s igaz, mély szenvedéllyel akarja bemutatni választott tárgyát, a várost, A Várost, alig akad manapság. Ürögdi Róma könyve fantasztikus élmény. Mert írója úgy mutatja be az Örök Várost, hogy minden sorából, minden mondatából szenvedélyes szeretet árad. Szeretet és tisztelet.”* – lelkendezik Ambrus.[49]

Ürögdi György felesége *Lamprecht Erzsébet* (? – ?) volt. Fiuk, *Ürögdi Tamás* (sz. 1944) *Gyulás Évát* (sz. 1949) vette feleségül. Gyermekük *Ürögdi Zoltán* (sz. 1980).

---

[47] http://mek.oszk.hu/00300/00355/html/index.html

[48] http://www.readme.cc/hu/koenyvtippek-es-olvasok/koenyvtipp/showbooktip/1129/

[49] Ambrus Judit *[book info]* Ürögdi, György: *Róma*. Panoráma, Budapest/1969.
http://www.readme.cc/hu/koenyvtippek-es-olvasok/koenyvtipp/showbooktip/1129/

Fischer Leopold / Agehananda Bharati Prof. Dr. (Bécs, 1923. 04. 20. - Pittsford / New York, 1991. 05. 14.), Jánosi Engel Marianna unokája

Adolfnak ez a dédunokája is kimondottan érdekes személyiség: világhírű szociálantropológus és indológus. A buddhista vallásra tért át, és nevét *Agehananda Bharati*-ra változtatta. Neve és 500-nál több publikációjának címe az interneten számtalan helyen található, főleg angol és német, de magyar nyelvű weblapokon is.[50]

Már gyermekkorában megtanulta a klasszikus hindi és szanszkrit nyelveket. A bécsi Akademisches Gymnasium-ot 1941-ben fejezte be, utána a bécsi egyetem orientalisztikai és etnológiai fakultásain tanult 1948-ig. A háború idején a *Szabad India* légiónál teljesített szolgálatot. Kiváló hindi nyelvismerete miatt mind társai, mind az ellenség gyakran valódi hindunak vélték. A háború idején tett expedíciók eredményeként szenvedélyévé válnak a nagy (tanulmányi) utazások, amely élete végéig egyik legfontosabb tevékenysége lett. Leghíresebb teljesítménye ezen a téren egy legendás 1500 km-es gyalogtúrája, amit hindu koldus szerzetesként tett meg. Egyetemi tanulmányai elvégzése után Indiába ment, buddhista kolostorba állt be, szerzetes lett és magas fokú tanulmányokat végzett. Nevét 1951-ben változtatta meg. Szerzetesi tanulmányaival egyidőben maga is tanított – többek között – Delhiben, Banarasi/Varanaziban, a Nalanda Egyetemen, Bangkokban, Tokióban és Kiotóban. 1956-ban került az USA-ba a washingtoni egyetemre, onnan Siracusába, ahol 30 évig tanított. Közben a világ számos helyén vendégtanárként is működött: Hawaiin, Nagy-Britanniában, Michiganben, Oroszországban, Németországban, Írországban stb. Rengeteg kitüntetésben is részesült és számtalan tudományos szervezetnek rendes, levelező vagy tiszteletbeli tagja volt. Legjelentősebb művei: *The Tantric tradition.* London, 1966; *The Light at the Center: Context and Pretext of Modern Mysticism.* Santa Barbara, 1976; *The Ochre Robe: An Autobiography.* Second Revised Edition, with New Epilog. Santa Barbara, 1980. (Önéletrajz).

Kiváló kultúrtörténeti jelentőségét és szerepét érzékelteti, hogy több nemzetközileg ismert író és kutató hivatkozott műveire, köztük *Kösztler (Koestler) Artur magyar* származású író és *Claudio Mutti* professzor, olasz történész, író, filozófus. Kösztler egy magyarul is megjelent könyvében köszönetét fejezi ki Agehananda Bharati tanárnak a könyv írásánál nyújtott segítségért: „*Mélységes köszönettel tartozom Szvámi Agehananda Bharatinak (Dr. Leopold Fischer) és […], hogy elolvasták, türelmesen megbírálták, korrigálták kéziratomat, munkámat javaslataikkal, bátorításukkal segítették.*”[51] *Mutti*, aki egy ugyancsak magyarul is megjelent munkájában Bharati-ra hivatkozik, forrása szerzőjét illetően megjegyzi: *„Az osztrák Agehananda Bharati-ról van szó, aki professzor és »practicing Tantric yogi«, s ugyanolyan távol áll az ortodox hinduizmustól, mint a filonácizmustól; […]”*[52]

---

[50] http://en.wikipedia.org/wiki/Agehananda_Bharati http://www.maxwell.syr.edu/moynihan/sac/Bharati_Memorial_Grant/

[51] KOESTLER 1980. Online változat: http://www.terebess.com/konyvkiadas/pdf/indiabel.pdf

[52] MUTTI 1999. Online változat: http://www.tradicio.org/kvintesszencia/trad99muttiokknacism.htm

Az ötödik nemzetség – ükunokák

Jánosi Engel Rózsa és Stein Marcel gyermekei – Anna és Szikla Gábor

1. Stein Anna Mária (sz. Budapest, 1936. 04. 23.)

Az összes, Magyarország határain túl élő Jánosi Engel leszármazottak közül a Párizsban élő festő és szobrász Stein Anna tartja a legintenzívebb kapcsolatot a régi hazával. 1972 óta rendszeresen látogat Pécsre és Komlóra is. Művészetéről francia honlapján informálódhatunk;[53] magyarul egy ugyancsak az interneten található, *Cserba Júlia* és *Torday Aliztól* származó szövegből.[54] Az következő életrajzi ismertetése Stein Anna személyes közlése alapján íródott.

A Budapesten született Stein Anna még megélte a Jánosi Engel család utolsó pécsi és jánosipusztai éveit, és a háború alatti katasztrófák előtti éveiből is sok emléket tudott megőrizni. Ismerte még az 1943-ban meghalt Róbert nagyapját, és az 1939-ben elhunyt agg dédnagyapjára, Józsefre is emlékszik. A Jánosiban töltött nyarak legszebb gyermekkori emlékeihez tartoznak. A háború és az azt követő, alapvető változások hirtelen és fájóan vetettek véget az emlékezetében idillikusnak tűnő körülményeknek. A magyar holokauszt idején – apjának, Stein Marcelnek köszönhetően – öccsével, Gáborral együtt áldozatkész keresztény embereknél és zárdákban talált menedéket. A háború előtt Budapesten élő család a háború után Pécsre kötözött; az 1948-ig ott töltött három év ugyancsak mély, ám egészen más jellegű nyomokat hagyott Anna életében. Budapesten a Képzőművészeti Gimnáziumot végezte el, utána pedig 1956-ig a Képzőművészeti Főiskolán tanult. 1956-ban részt vett a forradalmi tüntetéseken, s a forradalom leverése után külföldre menekült.

Művészi tevékenységét Anna igen korán kezdte el; első szobrocskáit még kislány korában készítette Pécsett, mostoha-nagyanyja, *Engel-Baiersdorf Erna* szobrásznő műhelyében, tőle kapott agyagból. A budapesti Képzőművészeti Főiskolán *Hintz Gyula* a mestere, de nagy hatással volt rá *Kondor Béla* is. Az ország elhagyása után rövid ideig Bécsben, majd Párizsban folytatta tanulmányait. Párizsban, ahol mint magyar menekült ösztöndíjat kapott, négy évig az *École Nationale des Beaux Art*-on tanult. Mesterei *Jean Souverbie* és *Jean Aujame* voltak. Időközben férjhez ment, és hogy megélhetését biztosítsa, férjével, *Szendy Arisztiddel*, aki szintén magyar menekült és művész volt, iparművészeti munkákat készített. Ezek jelentős párizsi iparművészeti galériákban kaptak helyet. Találkozott

---

[53] http://www.artotal.com/crea/anna_stein/

[54] *„A 60-as években a geometrikus és lírai absztrakt jellemezte munkáit. Festményeit dús drapériába burkolt, térben lebegő figurák, a mozgás, a színárnyalatok gazdagsága, a hideg és meleg színek együttes használata jellemzi. Az Öböl-háború az asszír-babiloni művészetre irányította figyelmét (Vénusz fürdése, 1993; Háború és béke, 1993; Arkangyal és Sibylla, 1996). Bronzba öntött szobrai többnyire a festményeken megformált figurákkal rokon vonásokat mutató emberi alakokat ábrázolnak (Múzsa, 1994). Párizs 17. kerületének egyik lakóépületét (27/29, rue Navier) monumentális absztrakt faliképe (1987) díszíti. Budapesten, a Margit-híd pesti hídfőjénél helyezték el a nyilasok által Dunába lőtt áldozatok emlékére, kerámialapokból összeállított Égbekiáltó (1990) c. emlékművét. 1993-ban avatták fel a quimperi katedrális általa tervezett üvegablakát.”* http://artportal.hu/lexikon/muveszek/stein_anna

Viktor Braunerrel, Hajdu Istvánnal és később *Rozsda Endrével*, akik bátorították és tanácsaikkal segítették kibontakozását. Ma nemzetközileg ismert művésznek számít, aki számtalan országban – így Magyarországon is – rendszeresen szerepel kiállításokon. A világ több neves múzeuma vásárolta meg festményeit, szobrait, kisplasztikáit. Magyarországon a Szépművészeti Múzeumban és a pécsi Janus Pannonius Múzeumban találhatók művei. 1979-ben szervezett a párizsi Orangerie termében egy nagy visszhangot keltő, Paris-Budapest nevű kiállítást, amelyen 77 magyar művész vett részt.

2007. október 14. és november 10. között szerepelt a budapesti *Abigail Galéria A próféták hazatérnek III.* című kiállításán. A kiállítás külföldön élő, ismertté lett magyar művészek válogatott munkáit mutatta be. Ebben az időszakban Pécsett és Komlón is járt. Komlón *Páva Zoltán* polgármesternek és *Jakab Rózsának*, a helyi múzeum vezetőjének volt a vendége. Az ünnepélyes keretek közt lezajlott találkozón hivatalos nyilatkozatot írt alá Jánosi Engel Adolf élő leszármazottai nevében, mely szerint a *Komlói Bányászati Gyűjtemény Közhasznú Alapítvány Jánosi Engel Adolf* nevét viselheti. A látogatás alkalmával különféle, a Jánosi Engel család történetével kapcsolatos okmányokat adományozott a múzeumnak.

Stein Anna kétszer házasodott, első férje *Szendy Arisztid* (sz. 1936), szobrász volt. Fiuk, *Szendy István* (Stéphane, sz. 1965) szintén művész. Felesége *Isabelle Le Fouest*, két gyermekük van:

1. *Olivia* (sz. 1993)

2. Matthias (sz. 1996).

Anna második férje *Dr. Nourredine Abdi* (Medea/Algéria, 1929. 08. 15.), nemzetközileg ismert szociológus. Számos külföldi egyetemen kívül 1974 óta magyarországi egyetemekkel is együttműködik, elsősorban a Szegedi Tudományegyetemmel, melynek kiadványaiban előadásai és egyéb munkái is megjelennek.[55]

2. Szikla Gábor (Stein János Gábor; Budapest, 1938. 05. 05.)

Gyermek- és ifjúkorának története hasonló Anna nővére történetével. 1956-ban érettségizett, a budapesti Műegyetemre iratkozott be, de rögtön a forradalom után elhagyta az országot. Bécsbe került, onnan ösztöndíjjal a németországi Kasselbe, ahol tanulmányait folytatta. 1958-ban szüleivel együtt kivándorolt az Egyesült Államokba, ahol kölcsönt vett fel, hogy mérnöki tanulmányait befejezhesse. A diploma megszerzése után a Connecticut állambeli Hartfordban helyezkedett el, ahol atomerőművek szabályozására specializálódott. A 90-es évek közepén egy ideig Dél-Koreában működött. Szakmailag még jelenleg, hetven éves korában is aktív. 1990 óta házas, felesége *Anna Niewadomska* (sz. 1958), lengyel származású ügyvédnő. Gyermekei nincsenek.[56]

[55] http://www.ujkortortenet.hu/content/57; ill. Stein Anna írásbeli közlése alapján.

[56] Stein Anna írásbeli közlése alapján.

Janosi Engel Clarisse Arnhold Henryné gyermekei,

1. Michele Elisabeth (Shelly) Arnhold (1951 – 2007)

Michele híres amerikai műlovarnő (úrlovasnő/equestrianne) volt, aki tragikus lovasbalesetet folytán halt meg 2007-ben. Férje ill. gyermekei nem voltak. Személyével kapcsolatosan számos cikket lehet az interneten találni, köztük egy gyászjelentést is.[57]

2. John P. Arnhold (sz. 1953)

John P. Arnhold nevezetes bankár és apja utódaként az *Arnhold & S. Bleichroeder* családi bank jelenlegi elnöke. Felesége Jody Gottfriend (sz. 1943). Két gyerekük van:

1. Paul (sz. 1984)
2. Julia (sz. 1987)

Jánosi Engel (De Janosi) Péter gyermekei, Paul, Nicholas és Alexander

1. De Janosi Paul (sz. 1957)

Paul diplomás gépészmérnök és fizikus; néhány évig az IBM cégnél dolgozott, aztán más jelentős vállalatoknál vezető beosztásokban, ma pedig igazgatója egy nagy amerikai management tanácsadó cégnek (Alliance). Felesége a magyar származású Szabó Lydie (sz. 1968?), aki közgazdaságtant valamint politikai tudományokat tanult és szintén fényes karriert futott be; gyermekeik nincsenek. Mindkettőjükről az interneten is sok szép adat található.

2. De Janosi Nicholas (sz. 1965)

Nicholas gazdasági egyetemet végzett és egy amerikai nagyvállalat keretében (Reuters-Thompson) marketinggel foglalkozik. New York-ban él, nem nős.

3. De Janosi Alexander (sz. 1968)

Alexander egyetemet végzett grafikus (designer) és egy New York-i grafikus cég társtulajdonosa. Felesége, Amber Showalter (sz. 1968) szintén grafikus. A New York állambeli Chappaquában élnek, és két gyermekük van:

---

[57] *„Deaths ARNHOLD, MICHELE ELIZABETH (SHELLY). ARNHOLD - Michele Elizabeth (Shelly) of Bethel, CT, July 23, 1951-December 23, 2007, beloved daughter of Clarisse and Henry Arnhold and sister of John (Jody), aunt of Paul and Julia. Shelly was a nationally renowned equestrienne. She passed away unexpectedly, while on her horse, pursuing her passion. In addition to her competitive successes, she also bred horses and was a compassionate animal-lover, who cared for animals of all kinds. Most importantly, she leaves a wide circle of friends and family who admired and loved her. A memorial service will be planned for the early part of 2008.“* The New York Times: December 30, 2007.
http://query.nytimes.com/gst/fullpage.html?res=990DE5DD1F3AF933A05751C1A9619C8B63

1. Max (sz. 1999)
2. Evan (sz. 2003)

Engel Adolf nevelt gyermekei

Engel Adolf nem csak saját gyermekeibe „fektetett be tőkét" nevelés céljából.[58] Tudjuk, hogy saját gyermekein kívül nevelésben részesítette például viszonylag korán meghalt Simon öccse (1822 – 1864. 06. 20.) öt árva gyermekét és Takács nevű, „hű házmestere" fiát, kit pappá képeztetett ki.[59]

1. Engel Lipót (? – 1886), Simon nagyobbik fia utóbb az *Engel és fiai* cég mohácsi részlegét vezette.[60]

2. Cserkúti Engel Miksa (Max, Pécs 1857 – 1933)

Simon fiatalabb fia, Adolf nagybátyához hasonlóan, ragyogó pályát futott be: nagynevű gazdász, faiparos, biztosítási szakértő, menedzser lett. *Cserkúti* előnévvel 1895-ben magyar nemességet kapott. Nagy érdemei vannak a fiumei kikötő fejlesztésében. Világsikert aratott ötletével egy európai utasbiztosító társaság létesítésére: „*Cserkúti Engel Miksa, a pécsi üzletember* […] *1907. május 9-én létrehozta az Európai Áru- és Poggyász Biztosító Rt-t, a világ legelső, erre szakosodott biztosítóját.*" olvashatjuk egy, „*100 éves az utasbiztosítás - egy magyar ötlet"* című, 2007-ben megjelent cikkben. „*A pécsi fakereskedő találmányának tíz év alatt akkora sikere lett, hogy Európa-szerte 17 leányvállalatot épített ki.* […] *A* [második] *világháború és az államosítás után közel négy évtizedig szünetelt a tevékenysége Magyarországon, csak 1989-ben indult be újra a hagyományos utasbiztosítások értékesítése.*"[61] Nevével ma számtalan biztosítási társulat reklámoz Magyarországon. Cserkúti Engel Miksa költészettel is foglalkozott: héber nyelvű verseskötetet jelentetett meg.[62]

3. Takács István (1865. 04. 12. – 1939.)[63]

„A nálam már 30 éve hűen szolgáló Takács házmesterem fiát egyetemre járattam és lelkésszé képeztettem ki, és mihelyt Mindszenten vagy Jánosin vákáns plébánosi hely lesz, (az első 4000, a második 2000 Ft évi járadékkal jár), ki akarom ott pappá nevezni, hogy édesapja méltó nyugalomban nála tölthesse majd maradék éveit." – írja Jánosi Engel Adolf.[64] Tervét meg is valósítja, és Takács

---

[58] ENGEL 1887. 21. Ld. „A második nemzedék – a gyermekek" c. fejezet első bekezdését.

[59] ENGEL 1887. 22.

[60] LENKEI L. 1922. 185.

[61] Gondola 2007. (http://www.gondola.hu/cikkek/53341)

[62] ÚJVÁRI 1929. 228.; KEMPELEN 1939. 54.

[63] Takács István Dénes (Deutsch) Gizella írónő anyai nagybátya volt, kinek jánosi-i házában az írónő gyermekkorától fogva gyakran időzött, ezáltal baráti viszonyba kerülve a Jánosi Engel családdal, melyről *Harminc ezüst* címmel, egy mindmáig ki nem adott családi regényt is írt. A regényt - Stein Anna szóbeli adatai szerint - később Steinné Jánosi Engel Rózsi átdolgozta, modernizálta és rövidítette. (DÉNES/STEIN ms.).

[64] ENGEL 1887. 22.

István 1897-től, 1935-ig (Mecsek) Jánosi község katolikus papja lett.[65] Takács István 1899-ben adja ki a már említett, Jánosi Engel Adolfról írt kis könyvét. A szöveg végső mondataiban, miután megvázolta Jánosi Engel Adolf életútját, alkotásait és jellemét, az okra is rámutat, melyek a könyv megírására késztették:[66]

„Hősökről regélnek a csaták krónikásai, emlék-szobrok ezrei hirdetik a múlt nagy férfiainak dicsőségét, minden nemzet ünnepli nagy alakjait. - De az utódok ezen hódolata tulajdonkép mit is magasztal? Nem egyebet, mint a törhetetlen hős akarat erőt, mely nélkül nem tud remekelni a szellem s mely nélkül önfeláldozóan hatni a testi szervezet sem képes. Ez az elszánt akarat-erő képezi jánosi Engel Adolf legjellemzőbb tulajdonságát, mi által az ipar terén a „nagy" nevet kiérdemelte. - Csak a közel múlt években plébániám területén kifejtett emberfeletti ipari működésére kell felhívnom az érdeklődök figyelmét. Egy elhagyatott vidéken mintegy második teremtés műveként állnak előttünk a komlói szénbánya s ipar-telepek, melyek messze vidékek szegény lakosainak állandó munkát és kenyeret biztosítottak. - Valóban providentiális szerep vidékünkön, melyre jánosi Engel Adolf vállalkozott. A hegyek, mélyeiben a Teremtő Mindenható által elrejtett s évezredeken itt működő természeti erők termékeit az emberiség közhasználatának szerezte meg, mi által nemzet-culturális szempontból csakugyan reá alkalmazható e füzetke elején említett szavak: „hatott, alkotott s fényt derített.[67]" - Többet nem említek – más koncepetiójú életrajz keretébe való a további méltatás, – én jánosi Engel Adolfban csak azt a lelki s kedélyi disposiciót akartam pár vonással feltüntetni, mellyel nagyszabású alkotásainak megvalósítására indult. - A megfogyatkozhatlan munkaszeretet képezi azon elementáris erőt, melyel ma 83 eves korában is mindenki csodálatát kelti fel. Valóban átérzett mottóként díszlenek a bécsi jubileumi alkalmából általa kiadott füzet homlokán e szavak: „Arbeit ist des Bürgers Zierde, | Segen ist der Mühe Preis | Ehrt den König, seine Würde | Ehret uns der Hände Fleiss." (Schiller.) - „Dolog a polgárnak dísze, | Aldás a munkának bére. | Dicső a király erénye, | Érmet a munkás kezére." - Kifejezést adhatok annak is, hogy jánosi Engel Adolf a clerus iránt megkülönböztetett figyelemmel viseltetik. - Ez úttal alkalomszerüleg említem, hogy Galimberti volt papai nuncius arczképét lakházaiban diszes keret között őrzi annak emlékére, hogy legidősebb fia József úr Ö Nagysága a nunciussal találkozva, azon nyilatkozatot hallotta tőle, mely az arczkép alatt olvasható. - Nem különben különös figyelemre vall, hogy puszta-janosii kastélyában a nuncius arczképe mellett Krautszak József, boldog emlékű jánosii plébános arczképe is látható, mely által különös kegyeletet tanúsított patronátusbeli plébánosa iránt, ki hosszú ideig - körülbelül 37 - évig volt Jánosiban. … Nem reklámot csinálni, nem hízelgő tömjént gyújtani akartam e sorokban. Csak nem rég is tudomásommal egyesek a jánosi „Engel" nevet hason hangzású névvel helytelenül összetévesztve említették, mi rám nézve feszéjőzleg hatott;[68] miért is a helyes személyismeret megóvására céloztam, midőn jánosi Engel

---

[65] *„Takács István (1865. ápr. 12. - 1935 u.?): plébános. - 1887: pappá szent. 1897: (Mecsek)Jánosiban (Baranya vm.) plnos. - M: Jánosi Engel Adolf. Pécs, 1899. (ném-ül is: Uo., 1899).“* Ld. TAKÁCS 2009.

[66] TAKÁCS 1899. Az idézetben igyekeztem megőrizni az eredeti nyelvtani formát.

[67] Pellico Silvio.

[68] Utalás a 19. sz. végi, ún. „borhamísítási botrányra". A „botrány" egyik „főszereplője" a pécsi *Engel József és fiai* cég volt, ill. annak ugyancsak Engel Adolf nevű junior-tulajdonosa. (Vö. VÖRÖS 1999. 123-132.) - A két Engel család között, úgy az Enge-

Adolf életéből a néhány érdekes vonást megírtam. - Az Ég áldása Jóltevőm s családjára! Jánosi, 1899. junius 24. Takács István plébános."

Takács írásából kiindulva megközelíthető a felelet a Pécsett még ma is vitatott kérdésre, hogy vajon mi késztethette Jánosi Engel Adolfot arra, hogy végleg Bécsbe költözzön, sőt még ott is temettesse el magát? Nyilvánvalóan több ok is létezhetett. Ám nagyon valószínű, hogy az egyik döntő ok épp az írásban idézett, „*borhamísítási botrány*" okozta rágalmak lehettek. Még hihetőbbé válhat a Takács írásából kiolvasható magyarázat, ha a „*rágalmakhoz*" hozzágondoljuk az ún. „*tiszaeszlári vérvád*" által keltett magyarországi zsidóellenes hangulatot.

Lenkei Henrik költői szóképét[69] némileg változtatva kijelenthetjük:

- A fa, melyet Jánosi Engel Adolf ültetett, jó gyümölcsöt hozott!
- A fa büszke lehet gyümölcsére!
- A fa gyökere Pécs talajában fogódzik!
- Pécs büszke lehet e fára, mely földjében termett!

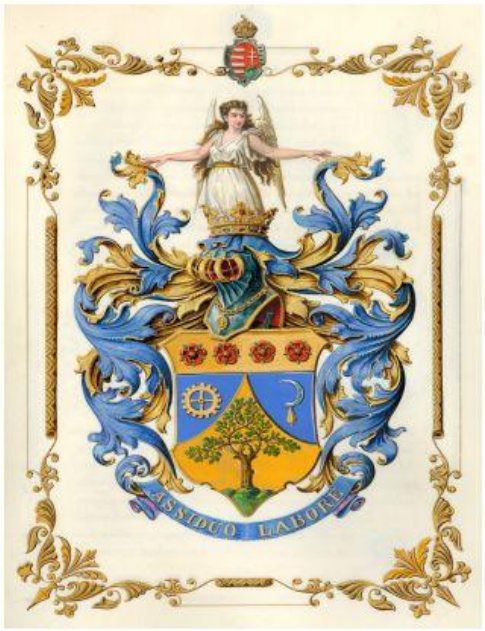

Jánosi Engel (1887)

Erdösi Baiersdorf (1884)

---

lek, mint a Justusok által (Adolf, ill. József feleségei) létezett rokoni kapcsolat, amely például egy birtokomban lévő gyászjelentés másolatából is kitűnik, üzleti összefüggésről viszont nincsen tudomásom, és valószínűleg nem is létezett. Takács írása – úgy tűnik – megközelíti a választ a Pécsett még ma is vitatott kérdésre, hogy mi késztette arra Jánosi Engel Adolfot, hogy *„istenhozzádot mondva Pécsnek, Bécsbe költözzön, […] olyan keserű érzéssel, […] hogy az ő imádott városába, melynek fellendüléséért oly sokat tett, mint kívüle csak kevesen, soha vissza nem tért, sőt az őt jóval később a halálba követett felesége vel együtt egyik bécsi temetőben kívánt megpihenni is, .."* Még hihetőbbé válik a Takács írásából kiolvasható válasz, ha a „borhamísítási botrány" okozta „rágalmak"hoz hozzágondoljuk az ún. „tiszaeszlári per" okozta magyarországi zsidóellenes hangulatot.

[69] LENKEI H. 1930. 67. (Ld. a cikkben a „*A második nemzetség - a gyermekek*" c. fejezet bevezető részét)

Irodalom

ÁCS 1984 = Ács Zoltán: *Nemzetiségek a történelmi Magyarországon.* Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1984.

BABITS 1958 = Babits András: *A komlói szénbányászat története.* In: MTA Dunántúli Tudományos Intézete, Komló Város Tanácsa et al. Pécs, 1958. 317

BABITS 1978 = Babits András: *Szénbányászat.* In: Komlói monográfia. Szerk.: Babics András. Komló, 1978. 275-373.

BAHARATI 1980 = Agehananda Bharati (Leopold Fischer): *The Ochre Robe. An Autobiography.* Second Revised Edition, with Epilog. Ross-Erikson, Santa Barbara, CA, 1980.

BAUER 1985 = Bauer, Alfredo: *Roman einer Wiener Bürgerfamilie* Bd. 1: 1848, Bd. 2: *Verlorene Hoffnung*. Verlag der Nationen, Berlin (O), 1985.

BAUER 2004 = Bauer, Alfredo: *Anders als die Anderen. Mit einem Nachwort von Primus-Heinz Kucher.* LIT VERLAG Wien, 2004. (Edition Mnemosyne Bd. 13).

B-BD 1987 = *Bio-bibliografische Datenbank "Österreichische SoziologInnen - SoziologInnen in Österreich" des Vereines: Archiv für die Geschichte der Soziologie in Österreich*. c/o Institut f. Soziologie, Karl-Franzens-Universität Graz, 1987/ Ab 2006 Verein. (online). http://agso.uni-graz.at/home.html, ill. http://agso.uni-graz.at/soz/oes/index.htm.

BIESENDAHL 1892 = Dr. Karl Biesendahl (Herausg.): *Deutsches Theaterjahrbuch.* Berlin, 1892. 3

CSÁKI 1999 = Csáky Móric: *Az operett ideológiája és a bécsi modernség. Kultúrtörténeti tanulmány az osztrák identitásról.* Európa Kiadó, 1999.

CSERKÚTI 1914 = Cserkúti Adolf: *Az első pécsi zsidók.* In: A Pécs-Baranyai Múzeum Egyesület Értesítője VII. Pécs, 1914. 1–27.

CSIKÓS 1995 = Csikós Ferenc: *Komlói legendák.* V + V BT, Budapest, 1995.

DBE 2000 = VIERHAUS, Rudolf (Hrsg.): *Deutsche Biographische Enzyklopaedie* K.G. Saur Verlag, http://www.produkte24.com/cy/k-g-saur-1221/deutsche-biographische-enzyklopaedie-dbe-3441.html

DEÁK 1997 = Deák Ágnes: *Európa kicsiben. Beszélgetés Csáky Móriccal. AETAS* 1998/2–3. (http://www.aetas.hu/1998_2-3/98_2-3-12.htm)

DÉNES/STEIN (kézirat) = Dénes Gizella/Steinné Jánosi Engel Rózsi: *Harminc ezüst.* Kiadatlan regény a komlói bányavállalat alapításának és az azt alapító Jánosi Engel család történetéről Steinné Jánosi Engel Rózsi átdolgozásában.

ENGEL 1887 = Adolf Engel de Jánosi: *Aus meinem Leben.* (Nyomtatott magánkiadás kizárólag családi használatra), [1887]. Eredeti: családtagok tulajdonában; másolatok (CD-R): Komlói Városi Múzeum; Pro Pannonia Kiadó Pécs (Dr. Szirtes Gábor); a cikk szerzőjénél. (A cikk szövegében található magyar nyelvű idézetek a cikkszerző fordításai.)

ENGEL 2009 = Jánosi Engel Adolf: *Életemből.* Pannónia Könyvek, Pécs, 2009.

ENGEL-JANOSI 1963 = Engel-Janosi, Friedrich: *Geschichte auf dem Ballhausplatz.* Essays zur österreichischen Außenpolitik 1830-1945. Herausgeber: Dr. Fritz Fellner. Verlag Styria, Graz, Wien, 1963.

ENGEL-JANOSI 1974 = Engel–Janosi, Friedrich: *... aber ein stolzer Bettler - Erinnerungen aus einer verlorenen Generation.* Verlag Styria, Graz, Wien, 1974.

EREC 2002 = NN: *A világ magyar jámborai.* In: *EREC* – Magyar zsidó honlap. 2002/08. 6.

FELLNER 1963 = Fritz Fellner: Ein Lebensbild Engel-Janosis als Nachwort des Herausgebers. In: Engel–Janosi, Friedrich: *Geschichte auf dem Ballhausplatz. Essays zur österreichischen Außenpolitik 1830–1945.* Herausgeber: Dr. Fritz Fellner. Verlag Styria, Graz, Wien, 1963. 307.

GÁL 2005 = Gál Zoltán: *A pécsi magánbankárok felemelkedése és bukása.* In: Szirtes Gábor / Varga Dezső (Szerk.): Mozaikok Pécs és Baranya Gazdaságtörténetéből. Pro Pannónia/Pécs-Baranyai Kereskedelmi és Iparkamara, Pécs, 2005. 35-54.

GONDOLA 2007 = 100 éves: *100 éves az utasbiztosítás - egy magyar ötlet.* In: gondola 2007. március 15. 11:34. (online), http://www.gondola.hu/cikkek/53341

HAJZER 2001 = Hajzer Lajos: *150 évvel ezelőtt született Jánosi Engel József.* In: Pécsi Szemle, 2001. ősz. 52–54.

HAJZER 2002 = Hajzer Lajos: *Jánosi Engel Rózsi (1910–2001).* In: Pécsi Szemle, 2002. nyár, 107.

HUSZADIK SZÁZAD 1904/4. = e. r.: *A sajtó becsülete. „Die Ehre der Zeitng." Wahrheit ohne Dichtung von Sinoja.* In: Huszadik Század 1904/4, Szemlék, 331.

J. E. DE SINOJA 1933 = J. E. de Sinoja: *Das Antisemitentum in der Musik.* Amalthea Verlag, Zürich-Leipzig-Wien, 1933.

JÁNOSI ENGEL J. 1924a = Jánosi Engel József: *Giacomo Meyerbeer.* In: Múlt és Jövő, Budapest, 1924. 163-165.

JÁNOSI ENGEL J. 1924b = Jánosi Engel József: *Wagner Richard és a zsidóság.* In: Múlt és Jövő, Budapest, 1924. (sorozat) 279-299, 349-351, 381-384.

JÁNOSI ENGEL J. 1931 = Jánosi Engel József: *Ördög Róbert száz éves.* (Meyerbeer). In: Múlt és Jövő, Budapest, 1931. 407.

JÁNOSI ENGEL R. 1914 = Jánosi Engel Róbert dr.: B*áró Eötvös József és a magyar zsidóság emancipációja.* In: Bánóczi József (szerk.): Évkönyv 1914. Az Izr. Magyar Irodalmi Társulat. Budapest, 1914.

JÁNOSI ENGEL R. 1917. ms. = Jánosi Engel Róbert dr. Főhadnagy: *Hadinapló.* [1915-1917, Postscriptum: 1937] (Másolat a szerző tulajdonában.)

KEMPELEN 1932 = Kempelen Béla: *Magyar nemes családok, I-XI. kötet.* Grill Károly Könyvkiadó, Budapest, 1911–1932.

KEMPELEN 1939 = Kempelen Béla: *Magyar zsidó családok I-III. kötet.* Makkabi Kiadó, Budapest, 1937-1939/1999.

KLEMENT 2000 = Klement Judit: *Egy családi részvénytársaság a századelőn.* Gizella Gőzmalom Rt. 1905–1917. In: *Korall* 2/2000. 61–79.

KLEMENT 2004 = Klement Judit: *Krausz Mayer és fiai – A szeszkereskedelem és malomipar felvirágzása.* In: Sebők Marcell (szerk.) *Sokszínű Kapitalizmus – Pályaképek a magyar tőkés fejlődés aranykorából.* HVG Kiadó Rt., Budapest, 2004. 166–179.

KOESTLER 1999 = Koestler, Arthur: *A lótusz és a robot, első rész, India.* Terebess Kiadó Budapest, 1999. Online változat: http://www.terebess.com/konyvkiadas/pdf/indiabel.pdf

KRISZTIÁN 2003a = Krisztián Béla: *Száz éve halt meg Jánosi Engel Adolf, a Mecsek komlói szénbányászatának megalapozója.* In: Honismaret, XXXI., 2003/5. 27.

KRISZTIÁN 2003b = Krisztián Béla: *Száz éve halt meg a mecseki-komlói szénbányászat megalapozója, Jánosi Engel Adolf (1820-1903).* In: Bányászati és Kohászati Lapok, 2003, 136/5. 323.

KÜHSCHELM 2004 (kézirat) = *Die Engels – die Anfänge einer jüdischen Familie in Ungarn (Az Engelék – [egy] zsidó család kezdetei Magyarországon.)* Diplomarbeit zur Erlangung des Magistergrades der Philosophie aus der Studienrichtung Judaistik – eingereicht an der Universität Wien. [2004]

LENKEI H. 1930 = LENKEI Henrik: *A jánosii Engel-család. – jánosii Engel Adolf születésének 110-ik évfordulója alkalmából.* In: Múlt és Jövő, 1930, Február. 62–68.

LENKEI L. 1922 = LENKEI Lajos: *Negyven év Pécs életéből. Egy pécsi újságíró visszaemlékezései.* Pécsi Irodalmi és könyvnyomdai Rt., Pécs, 1922.

LUTZ 1979 = Lutz, Heinrich: *Friedrich Engel Jánosi als Historiker in unserer Zeit.* In: Klingenstein, Grete – Lutz, Heinrich – Stourzh, Gerald (Hrsg): Biographie und Geschichtswissenschaft. Ansätze zur Theorie und Praxis biographischer Arbeit. In: Wiener Beiträge zur Geschichte der Neuzeit 6., München, 1979. 15-28.

MARCZALIK 1899 = Marczalik Henrik: *Nagy képes világtörténet*. Révai, 1899, IX. kötet. Az abszolutizmus kora, II. RÉSZ. Ausztria, mint nagyhatalom és Magyarország, VI. Fejezet. Bethlen és a Rákócziak kora. – Elektronikus kiadás. (http://mek.oszk.hu/01200/01267/html/09kotet/09r02f06.htm)

MÉL 1990 = *Magyar Életrajzi Lexikon 1000-1990.* Javított, átdolgozott kiadás. Főszerkesztő: Kenyeres Ágnes. Magyar Elektronikus Könyvtár. (http://mek.oszk.hu/00300/00355/html/index.html); (http://mek.oszk.hu/)

MISKOLCZY 2003 = Miskolczy Ambrus: *Mérföldkövek az osztrák-magyar közös múltban. Az osztrák minisztertanácsi jegyzőkönyvek tanulságai.* In: Magyar Napló, 2003. december. 39-42.

MOLDOVA 1971/1973 = Moldova György: *Tisztelet Komlónak.* Szépirodalmi Könyvkiadó, ill. Magvető Kiadó, Budapest, 1971, 1973.

MUTTI 1999 = Mutti, Claudio: *Létezett-e „mágikus nácizmus"?* Fordította: Dávid Andrea. In: TRADÍCIÓ. A Metafizikai Tradicionalitás Évkönyve 1999. Kvintesszencia Kiadó, Debrecen, 1999. Online változat: http://www.tradicio.org/kvintesszencia/trad99muttiokknacism.htm

MWb 1870-1910 = *Das Musikalische Wochenblatt, Organ für Musiker und Musikfreunde.* E. W. Fritsch (Herausg.), Siegel Verlag, Leipzig, 1870–1910. (http://de.wikipedia.org/wiki/Musikalisches_Wochenblatt)

NÁDAS 2007 = Nádas Péter: *Élete nevezetes napján.* In: Élet és Irodalom 51/35, 2007. Aug. 31. Online: http://www.es.hu/index.php?view=doc;17509

PERLS 1910 = Perls Ármin: *Jánosi-i Engel Adolf emlékezete. Emlékbeszéd Jánosi-i Engel Adolf arcképének leleplezése alkalmából. Tartotta Perls Ármin főrabbi.* Függelék: Életrajzi adatok. Pécs 1910. Kiadó nincs megnevezve; található az OSZK-ban, B 2143/1983 leltári szám alatt.

PILKHOFFER 2005 = Pilkhoffer Mónika: *Építők és építőmunkások a XIX-XX. század fordulóján Pécsett.* In: Szirtes Gábor / Varga Dezső (Szerk.): Mozaikok Pécs és Baranya Gazdaságtörténetéből. Pro Pannónia/Pécs-Baranyai Kereskedelmi és Iparkamara, Pécs, 2005. 260-280.

PLANER 1929 = Planer, Franz: *„Das Jahrbuch der Wiener Gesellschaft. Biographische Beiträge zur Wiener Zeitgeschichte"* Wien 1929.

ROTT 2000 = Rott József: *Kelet-mecseki szellemidézés.* In: Magyar Nemzet internetes kiadása, 2000.9.9. http://www.mno.hu/portal/11122

RÖCKELEIN 2002 = Hedwig Röckelein: *A pszichohistorikus módszer hozzájárulása az „új történelmi biográfiához."* AETAS, 2002/2-3, Szeged, 2002.

SCHWEITZER G. 1994 = Schweitzer Gábor: *Hitközségi elit – városi elit. Adalékok a pécsi zsidóság két világháború közötti történetéhez.* In: Emlékezz! Emlékkönyv a pécsi zsidóság deportálásának 50. évfordulójára. Pécsi hitközség, Jelenkor Kiadó, Pécs, 1994. 53-78.

SCHWEITZER G. 2002 = *Schweitzer Gábor: Adók és adózók – adományok és adományozók. (A pécsi hitközség virilisei és új alapszabályai.)* In: ZSENGELLÉR József (szerk.): S*zéfer József – Prof. Dr. Schweitzer József tiszteletére*. OPEN ART Budapest, 2002. 247-274.

SCHWEITZER J. 1966 = Schweitzer József: *A Pécsi Israelita Hitközség Története.* In: A Magyarországi Zsidó Hitközségek Monográfiái 1. A Magyar Izraeliták Országos Képviseletének Kiadása, Budapest, 1966/Utánnyomás 1994.

SEBŐK 2004/2005 = Sebők Marcell: *Sokszínű kapitalizmus – Pályaképek a magyar tőkés fejlődés aranykorából.* HVG Kiadó Rt., Budapest, 2004. / Második kiadás 2005.

SZINNYEI 1891 = Szinnyei József: *Magyar írók élete és munkái.* Budapest, 1891. M. Könyvészet 1882. és önéletrajzi adatok. Elektronikus változat. (http://mek.oszk.hu/03600/03630/html/e/e04716.htm).

SZIRTES 1998a = Szirtes Gábor: *Jánosi Engel Adolf. Zsibárusból lett nagyvállalkozó.* In: Pécsi Szemle, 1998/ősz-tél. 85-90.

SZIRTES 1998b = *Szirtes Gábor: Pécsi panteon – Portrék a millennium korából.* Pannónia Könyvek, Pécs, 1998. (Új és bővített kiadás: 2005.) 61-72.

SZLANKÓ 2005 = Szlankó János: *Ajánlás.* In: SEBŐK 2004/2005.

TAKÁCS 2009 = *Takács István.* In: Magyar Katolikus Lexikon kísérleti internetes változata, 2009.5.25-ös állapot. http://lexikon.katolikus.hu/T/Tak%C3%A1cs.html

TAKÁCS 1899a = Takács István: *Jánosi Engel Adolf.* Pécsi Irodalmi és Könyvnyomdai Rt., Pécs, 1899.

TAKÁCS 1899b = Takács Stefan: *Adolf Engel de Jánosi.* Uebersetzt von Anna und Martha Loewy. Actiendruckerei Fünfkirchen 1899.

ÚJVÁRI 1929 = *Újvári Péter.* In: Magyar Zsidó Lexikon, Budapest, 1929.

VÖRÖS A. 1996 = Vörös Andrea: *Adalékok az Engel Adolf és fiai cég történetéhez.* In: Tanulmányok Pécs Történetéből 2-3, szerk.: Vonyó József. Pécs Története Alapítvány, Pécs 1996. 275–284.

VÖRÖS 1999 = Vörös Andrea: *Borhamisítási botrány Pécsett a 19. század végén.* In: Tanulmányok Pécs történetéből 5-6. Szerk.: Font Márta, Vonyó József, Pécs Története Alapítvány, Pécs, 1999. 123-132.

WEIMARER 1912 = *Weimarer historisch-genealogisches Taschenbuch des gesamten Adels judäischen Ursprunges.* Erster Jahrgang. Kyffhäuser Verlag, 1912. 263, 313–314.

A modern populációgenetika szerepe a családfakutatásban

Fehér Tibor, Kazincbarcika (jafetie@gmail.com)

A mai családfakutató számára szerencsére minden korábbinál szélesebb, részben digitálisan elérhető adatbázis, és anyakönyvek tengere áll rendelkezésre őseinek felkutatásához, amelynek szinte csak az érdeklődő rendelkezésre álló ideje szab határt. A leglelkesebbek is beleütköznek azonban a családfakutatás objektív korlátjába, amikor elérik azt az időszakot, ahonnan már nem maradtak fenn az anyakönyvek (vagy nem is volt anyakönyvezés). Ez Magyarország esetében régiótól, településtől és egyháztól függ, de általában a 17-18. század körüli időszakban érjük el ezt a korlátot. A modern tudománynak köszönhetően azonban innen is tovább lehet lépni, erről szól az alábbi cikk.

Alapfogalmak az Y-kromoszóma DNS kutatásával kapcsolatban

A 2000-es években előretört egy új tudományág a populációgenetikában, mégpedig a férfi Y kromoszóma vizsgálata. Ez áttörést jelentett abból a szempontból, hogy az Y kromoszómát minden férfi kizárólag a vér szerinti apjától örökli, azaz a gén nem keveredik az anyai ággal. Hiába van 10 generációval ezelőtt (ez kb. 300 év) mindenkinek 1024 őse (512 ősapja és 512 ősanyja), akiktől a génjeit örökli (vércsoport, hajszín, szemszín, arcforma, betegségekre való hajlam stb.), az Y kromoszómája mégis egyetlen egy ősapjától származik, akinek legtöbb esetben a vezetéknevét is viseli. Ezt mutatja a következő ábra, egy háromgyermekes férfi példáján. A világoskék az Ön/Te vonala (d), a citromsárga az anyai nagyapa Y-DNS-e, a narancssárga a nők, akiknek nincs Y-DNS-e.

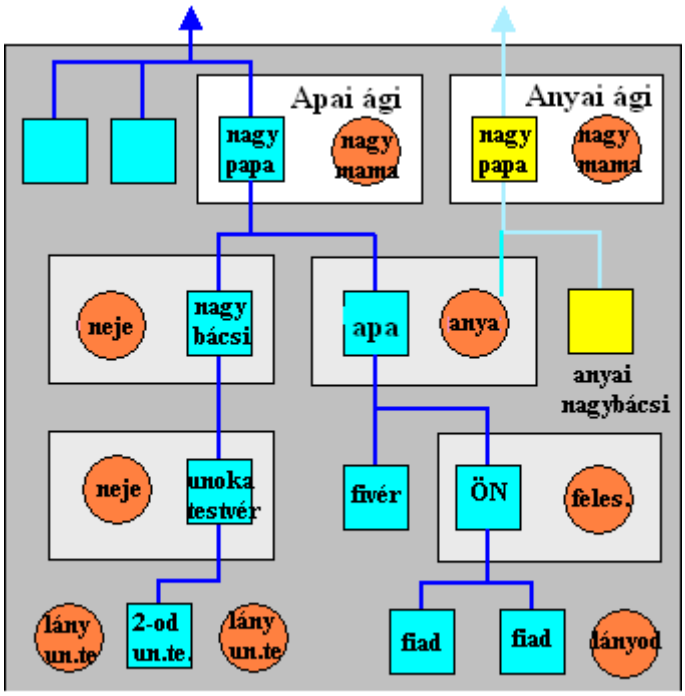

Forrás: www.smgf.org angol nyelvű ábrája

Minden férfi Y-kromoszóma DNS-e leírható egy ún. haplotípussal, amely gyakorlatilag egy számsor, amely adott genetikai szakaszon adott típusú fehérjemolekulák rendszeres ismétlődéseinek számát (röviden STR) mutatja. Ez elsőre bonyolultnak tűnhet, de alább rá fogok világítani, hogy a laikusok számára is könnyen kezelhető módszerről van szó (én sem vagyok ugyanis biológus). Attól függően, hogy hány DNS-szakaszt (markert) vizsgálunk, beszélhetünk például 12, 25, 37 vagy 67 markeres tesztekről. Minél több markert tesztelünk, annál biztosabb lesz, hogy a hozzánk genetikailag közel álló egyénekkel közeli rokonságban vagyunk. Minél kevesebb két férfi STR-ekből álló haplotípusai között az ismétlődések különbsége (ún. genetikai távolság), annál rövidebb időre nyúlik vissza a két férfi rokonsága időben, tehát annál közelebbi rokonok. A különbségek abból alakulnak ki, hogy a gyermek nemzésekor a DNS nem tökéletesen öröklődik át apáról fiúra, így alkalmanként változás lehet az ismétlődések számában. 67 vizsgált markeren például átlagosan 3-4 generációnként van egy genetikai távolságnyi eltérés, tehát átlagosan a dédnagyapjától mindenki egy STR-adatban eltér. Ez azonban nem ilyen egzakt, lehet, hogy egy generációban már 2 mutáció is történik, vagy 7-8 generáción át sem történik egy sem, tehát csak nagy átlagokról beszélhetünk.

Az Y-kromoszóma DNS kutatásának gyakorlati alkalmazása

Mi a haszna a fent leírtaknak a családfakutatók számára? Pontosan az, hogy amikor az anyakönyvi kapcsolat két család ősei esetén nem bizonyítható, mert abból az időből nem maradt fenn anyakönyv, viszont például a település és a vezetéknév egyezik, akkor az Y-DNS teszttel bizonyítható, hogy rokonok-e valójában. Vegyük például a Heimlich vezetéknevű zsidó családok esetét, akik a 19. század elején kerültek Észak-Magyarországra Galíciából, és sok mai leszármazott nem tudta visszakövetni, hogy melyik család melyikkel rokon, és melyikkel nem.

Kit Number	Name	Haplogroup	DYS393	DYS390	DYS19	DYS391	DYS385	DYS426	DYS388	DYS439	DYS389I	DYS392	DYS389II	DYS458	DYS459	DYS455	DYS454	DYS447	DYS437	DYS448	DYS449	DYS464	DYS460	Y-GATA-H4	YCAII	DYS456	DYS607	DYS576	DYS570	CDY	DYS442	DYS438
E1b																																
163822	Heimlich	E1b1b1	14	23	14	11	15-19	11	12	12	12	11	29	16	9-9	11	11	25	14	20	34	14-15-16-18	11	11	19-23	15	11	20	19	34-35	11	10
163816	Heimlich	E1b1b1	14	24	14	11	15-17	11	12	12	12	11	29	16	9-9	11	11	25	14	20	34	14-15-16-18	11	11	19-23	15	11	20	19	34-35	11	10
175792	Gellér	E1b1b1	14	24	14	11	15-18	11	12	12	12	11	29	16	9-9	11	11	25	14	20	34	14-15-16-18	11	11	19-23	15	11	20	19	34-35	11	10
175811	Heimlich	E1b1b1	14	24	14	11	15-18	11	12	12	12	11	29	16	9-9	11	11	25	14	20	34	14-15-16-18	11	11	19-23	15	11	20	19	34-35	11	10
240949	Heimlich	E1b1b1	14	24	14	11	15-18	11	12	12	12	11	29	16	9-9	11	11	25	14	20	34	14-15-16-18	11	11	19-23	15	11	20	19	34-35	11	10
163819	Heimlich	E1b1b1	14	24	14	11	16-18	11	12	12	12	11	29	16	9-9	11	11	25	14	20	34	14-15-16-18	11	11	19-23	15	11	20	19	34-35	11	10
Q																																
163814	Heimlich	Q	14	22	13	10	14-16	12	12	12	13	15	29	18	9-9	11	11	24	14	19	29	14-15-15-16	10	9	19-19	15	14	18	16	33-37	12	11
163818	Harel	Q	14	22	13	10	14-16	12	12	12	13	15	29	18	9-9	11	11	24	14	19	29	14-15-15-16	10	9	19-19	15	14	18	16	33-38	12	11
175798	Hod	Q	14	22	13	10	14-16	12	12	12	13	15	29	18	9-9	11	11	24	14	19	29	14-15-15-16	10	9	19-19	15	14	18	16	33-38	12	11
175795	Hernádi	Q	14	22	13	10	14-16	12	12	12	13	15	29	18	9-9	11	11	24	14	19	29	14-15-15-16	10	9	19-19	15	14	18	16	33-38	12	11
175805	Heimlich	Q	14	22	13	10	14-16	12	12	12	13	15	29	18	9-9	11	11	24	14	19	29	14-15-16-16	10	9	19-19	15	14	18	16	33-39	12	11
R1a1																																
163810	Heimlich	R1a1a	13	24	16	10	11-14	12	12	10	13	11	30	15	9-11	11	11	24	14	20	30	12-12-15-15	11	11	19-23	14	15	19	19	35-37	14	11
163811	Havas	R1a1a	13	25	16	10	11-14	12	12	10	13	11	30	15	9-10	11	11	24	15	20	30	12-12-15-15	11	11	19-23	14	16	19	19	35-38	14	11
163821	Heimlich	R1a1a	13	25	16	10	11-14	12	12	10	13	11	30	15	9-11	11	11	24	14	20	30	11-12-15-15	11	11	19-23	14	16	19	19	35-38	14	11
175796	Heimlich	R1a1a	13	25	16	10	11-14	12	12	10	13	11	30	15	9-11	11	11	24	14	20	30	12-12-15-15	11	11	19-23	14	16	19	19	35-38	14	11
163815	Heimlich	R1a1a	14	25	16	10	11-14	12	12	10	13	11	30	15	9-11	11	11	24	14	20	30	12-12-15-15	11	11	19-23	14	16	18	19	35-38	14	11
213824	Heimlich	R1a1a	14	25	16	10	11-14	12	12	10	13	11	30	15	9-11	11	11	24	14	20	30	12-12-15-15	11	11	19-23	14	16	19	19	35-38	14	11
214322	Heimlich	R1a1a	14	25	16	10	11-14	12	12	10	13	11	30	15	9-11	11	11	24	14	20	30	12-12-15-15	11	11	19-23	14	16	19	19	35-38	14	11

Forrás: http://www.familytreedna.com/public/Heimlich/default.aspx?section=ycolorized

A táblázat felső sorában láthatók a DNS-szakaszok DYS jellel és egy számmal. A baloldali oszlopok mutatják a tesztelt egyéneket (Heimlich-leszármazottak). Minden sorban látható az adott egyén STR értéke az adott DNS-szakaszon, ami egy 37-számos kombinációt ad ki. Pl. a legelső személy haplotípusa 14-23-14-11-15-19-11-12-12-12-11-29 stb. Az ábrán az is látszik, hogy a 18 tesztelt egyén három külön családra, nagy csoportra oszlik, amelyek egymással nem rokonok (a „haplocsoportok nevei az E1b1b1, a Q és az R1a1a). Adott haplocsoporton belül viszont a tesztelt férfiak legtöbb adata megegyezik, csak néhány helyen van eltérés. Legszemléletesebben ez a középső (Q) csoportban látszik, ahol mindössze 3 helyen van eltérés az 5 ember között. Az is látható az R1a csoport példáján, hogy a legalsó 3 minta, amelyek haplotípusa 14-gyel kezdődik, közelebbi rokona egymásnak a családon belül, mint az előző négy fő, hiszen van egy közös „mutációjuk”. Így esetükben a teszt nemcsak a rokonság bizonyítására, hanem még a rokonsági fokok egymáshoz való viszonyára is támpontot ad. A fenti példa tehát azt mutatja, hogy 18, anyakönyvekkel egymáshoz nem kapcsolható, de azonos földrajzi régióból származó és azonos vezetéknévvel rendelkező család apai ágon három külön vonalra osztható, és egyértelműen eldönthető, hogy ki kinek rokona. Ugyanakkor nem ad pontos információt a szétválások, illetve a közös ős időpontjára vonatkozóan abszolút értelemben, csak relatívan. Tehát nem tudjuk, hogy pl. a Q Heimlich csoport őse 1750-ben vagy 1700-ban született-e, de a csoport tagjai között meglévő kisebb genetikai távolság miatt a Q ős minden bizonnyal később élt, mint az R1a csoport közös őse.

Mélyebb etnikai eredet kutatása Y-DNS-sel

A fenti példán látható volt, hogy a három Heimlich család három teljesen eltérő géncsoportba, ún. haplocsoportba tartozik. Ennek az a háttere, hogy az Y DNS átörökítése során néha egy-egy olyan mutáció is közbe jön, amely nemcsak a fehérjeismétlődések számát módosítja, hanem adott helyen az egyik típusú fehérjét egy másik fehérje váltja fel (angol rövidítéssel SNP). Ezt a mutációt azután a „mutáns” minden leszármazottja örökli egészen a mai napig. A mutációk alapján csoportosítani lehet a ma élő férfiak génjeit, lényegében vissza lehet következtetni, hogy merre jártak apai ági ősapáink az időszámítás előtti évezredekben, illetve az ókorban, esetleg középkorban. Magyarországon ez különösen azért érdekes, mert nagyon vegyes a mai lakosság: egy része talán már a kőkorszak óta itt él (lásd Istállós-kői barlang a Bükkben), mások a földművelést hozták a Duna mentén Görögország felől, megint mások a fémkorokban érkeztek (pl. a keltákkal vagy a szkítákkal). A Kárpát-medence a római kor után is elég mozgalmas hely volt, szarmatáktól hunokon, avarokon és szlávokon át az ősmagyarokig. Aztán persze az államalapítás után is jöttek besenyők, kunok, jászok, zsidók, mongolok, romák, törökök és németek, nem is szólva a török kiűzése utáni nagy betelepítésekről a 18. században.

Vannak olyan haplocsoportok (Hg), amelyek közvetlenül köthetők egy-egy népcsoporthoz, míg mások nagyon széles körben elterjedtek, ezért nehezebb biztos összefüggést találni. A Hg H Indiában

nagyon gyakori, Európában viszont szinte kizárólag a roma lakosság körében található meg. Egyúttal a romák relatív többsége a Hg H-ba tartozik, tehát itt szoros kapcsolat áll fenn a népcsoport és a haplocsoport között. Mit jelent ez? Egyrészt megerősíti azt a történészek és antropológusok által eddig is vallott elméletet, miszerint a romák Indiából érkeztek Európába. Másrészt azt is jelenti, hogy ha egy roma Y-DNS-e nem a H csoportba tartozik, akkor valamikor régen egy olyan ősapja volt, aki nem volt roma, csak "benősült" a népcsoportba. Fordított helyzetben is fennáll az összefüggés, azaz ha egy roma felmenőkről nem tudó európai Y-DNS-e tartozik a H csoportba, akkor szinte biztos, hogy az elmúlt évszázadokban valamikor apai ágon roma őse volt.

Vannak olyan csoportok is, amelyek nagyjából leszűkíthetőek néhány etnikai csoportra, de azon belül már nehezebb pontosan meghatározni a származásukat. A Hg J1 például a sémi népcsoportok (arabok, zsidók), ill. az északkelet-kaukázusi törzsek (pl. csecsenek, ingusok, dagesztáni népek) között gyakori. A Hg N a szibériai népekre jellemző, köztük uráli nyelvrokonainkra is, bár a magyar népességből ez a gén mára szinte teljesen hiányzik. Ilyen esetben tehát a származás földrajzilag viszonylag jól beazonosítható, de a pontos népcsoport csak akkor határozható meg, ha megfelelően közeli genetikai rokont találunk valamely népből.

A legnehezebb a nagy és széles körben elterjedt csoportokat etnikumhoz kötni. A Hg R alcsoportjai például egész Európában, Nyugat-Ázsiában, Indiában, a Közel-Keleten, sőt még Afrika egyes részein is elterjedtek. Én magam is az R1b-nek az U152-es nevű mutációja által meghatározott alcsoportjába tartozom, amely Dél-Németországból eredeztetnek és általában a kelta hódítással/vándorlással szokták azonosítani Közép-Európában. Bevallom, hogy meglepődtem az eredményen, mert apai ágon a Jászságból származom és nagyapámtól is csak a jász tradíciókról hallottam. Ezért nyilván azt feltételeztem, hogy ősapáim a 13. században telepedtek le Magyarországon és alapvetően Irán környékéről származtak (a jász név vélhetően az iráni Jazd város nevéből ered). Ezzel szemben úgy tűnik, hogy olyan kelták voltak, akik a Kr. e. 2. században az Alpok felől jöttek és meghódították a Kárpát-medencét, hogy aztán a rómaiak őket igázzák le 200 évvel később. Aztán pedig itt maradtak, hiába jött a rengeteg hódító a hunoktól kezdve a törökökig. Ezek után utánanéztem kissé a dolgoknak és kiderült, hogy Jászberényben nagy kelta települést és temetőt tártak fel a régészek, tehát talán nem is állok olyan messze az igazságtól.

Honnan tudjuk meg, hogy mely csoportba tartoztak őseink?

Az érdeklődő ember megrendelhet egy tesztet az interneten. Ez esetben természetesen fizetnie is kell, küldenek neki egy "csomagot", amelyben le van írva, hogyan kell nyálmintát adni, majd visszaküldi a mintát elemző amerikai laborba, ott elemzik, és néhány hét múlva megkapja az eredményt e-mailben. A Family Tree DNA cég honlapján az emberek csoportokba léphetnek be az eredmények vagy a származási hely alapján. A haplocsoporton alapuló projektek célja a haplocsoporton belüli rokonságok feltérképezése, esetleg további mutációk felfedezése, és a csoport

történetének jobb megértése. A földrajzi projektek egy adott országra/régióra koncentrálnak, így pl. a „Hungarian Magyar DNA projekt” célja a magyarországi lakosság génállományának feltérképezése. Léteznek továbbá vezetéknéven alapuló projektek is.

A legfőbb gond az egyéni online teszteléssel az, hogy az emberek többsége brit, ír vagy amerikai. Ezen kívül vannak még nyugat-európaiak és skandinávok is szép számmal, de Kelet-Európában még nagyon kevesen csatlakoztak az "online genetikusok közösségéhez". Ennek egyik oka a teszt relatív drágasága (37-markeres teszt az USD árfolyamától függően kb. 30 ezer Ft), a másik oka, hogy a legtöbb tanulmány és információ kizárólag angolul áll rendelkezésre, és a teszt megrendelése is csak angol nyelvű honlapokon keresztül lehetséges. Pontosan ezért csináltam a magyar projektet, hogy az alapvető információk magyarul is elérhetőek legyenek. Amennyiben valaki szeretné tesztelni magát, és ebben csak az angol nyelvtudás nem megfelelő mértéke akadályozza, akkor én szívesen segítek neki.

Ha az ember rászánja magát, hogy egy ilyen tesztet megcsináljon, akkor érdemes a 37-markeressel kezdeni, ugyanis ha ott egy másik emberrel legalább 34-35 marker egyezik, akkor lényegében biztos, hogy a 16-17. század környékén ugyanaz volt az ősapjuk. Így ezzel a teszttel két olyan azonos vagy különböző vezetéknevű férfi vonala is összekapcsolható, ahol a hagyományos anyakönyves módszerrel már a kapcsolatot nem tudjuk bizonyítani. Az viszont így sem fog kiderülni, hogy a két férfi adott esetben fivérek vagy unokatestvérek voltak-e, az apjuk, nagyapjuk, dédapjuk, netán ükapjuk volt-e közös, csak a kapcsolat ténye bizonyítható.

Szeretném továbbá leszögezni, hogy az FTDNA céggel semmilyen pénzügyi kapcsolatban nem állok, nem kapok jutalékot akkor, ha valaki a cikk elolvasása után dönt úgy, hogy megrendeli a tesztet. Anyagi előnyöm tehát semmilyen módon nem származik belőle, csak "szellemi", mert szeretném jobban megismerni Magyarország és a Kárpát-medence genetikai történetét.

Az Y-DNS tesztelés buktatói, avagy mire figyeljünk?

Tartsuk észben, hogy nincsenek felsőbbrendű vagy alsóbbrendű haplocsoportok!

Az Y-kromoszóma teszt eredménye objektív, független a külső kinézettől (hajszín, szemszín, bőrszín stb.), vércsoporttól, kultúrától és a beszélt nyelvtől. Az összes génünknek csak nagyon pici szeletét kapjuk a több ezer évre visszamenő apai ági vonaltól, így az nem feltétlenül van összhangban az előzetes elképzeléseinkkel. Egyes emberek számára a megismert eredmény identitásproblémához, esetleg az identitás újragondolásához vezethet (pl. kiderül, hogy egy ősmagyar hagyományokat őrző férfi génje egyértelműen skandináv vagy észak-afrikai eredetet mutat; egy magát románnak valló férfi génje nem indiai csoportba tartozik, egy zsidó identitású férfi nem „Ábrahám genetikai leszármazottja”, egy magyarországi sváb apai ági eredete Közép-Ázsiába mutat stb.).

A haplocsoport megismerése természetesen pozitívan is hozzájárulhat az egyén identitásképzéséhez, formálhatja érdeklődési körét (én például többet olvastam a keltákról mióta kiderült, hogy R1b-U152 vagyok). Ugyanakkor óvatosan kell bánni az egyes haplocsoportok eredetének „beskatulyázásával". Az interneten és a médiában is terjednek bizonyos leegyszerűsítő elképzelések, amelyek „megcímkézik" a haplocsoportokat (pl. viking, római, angolszász, újkőkori földműves, indo-európai stb.). Ezek általában csak részigazságokat képviselnek, és legtöbb esetben a kapcsolat az adott népekkel nem bizonyítható egyértelműen. Hogy saját példámnál maradjak, bár az U152-es géncsoportot szokás a keltákhoz kötni, ugyanolyan valószínűséggel lehetett az ősöm római legionárius is, de még az is előfordulhat, hogy a korai bronzkorban maradt a Kárpát-medencében, amikor a kelták és itáliai népek közös ősei a Kárpát-medencében „táboroztak". Haplocsoporttól függetlenül tehát nincs általános recept az etnikai eredet meghatározására, azt részletesen, egyénenként külön-külön kell vizsgálni.

A nagyobb haplocsoportok megismerése abban segíthet, hogy nagy vonalakban megtudjuk, merre jártak őseink a középkor előtt, az ókorban vagy a fémkorok idején. Ha két férfinak megegyezik a haplocsoportja, az mindössze annyit jelent, hogy néhány ezer éve azonos volt az ősapjuk, ám nem jelent szoros rokonsági kapcsolatot. Azt csak a 37 vagy 67 markeres teszten kimutatott kis genetikai távolság bizonyítja. 12 markeren a 12/12 egyezés sem jelent semmit!

Fontos megjegyezni, hogy ha két egyén 37 markeren megegyezik, akkor attól függetlenül is rokonok lehetnek az illetők, hogy vezetéknevük nem egyezik meg! Magyarországon csak a 17-18. századtól állandósult a vezetéknevek használata a köznép körében, ezért könnyen előfordulhat, hogy egy 17. századi apa leszármazottai ma három-négyféle vezetéknevet viselnek. A másik lehetőség, hogy valamikor a múltban örökbefogadás történt az apai vonalon, ill. esetleg nem az volt az egyik ősünk biológiai apja, aki a családfán szerepel.

Hogyan csinálhatom meg a tesztet?

Akit érdekel a tesztelés, az e-mailen kapcsolatba léphet velem, a projekthez ugyanis úgy tud legegyszerűbben csatlakozni, ha én kiküldök a projektből egy tesztcsomagot az egyén postacímére. A 37 markeres teszt ára 119 USD + 7 USD postaköltség, ezt online vásárlás formájában bankkártyával lehet kiegyenlíteni, de elég a tesztcsomag visszaküldése után.

Egyesületi hírek

A 2013. évi első közgyűlés

A Magyar Családtörténet-kutató Egyesület (MACSE) 2013. május 18-án a Patrona Hungariae Gimnázium dísztermében (1092 Budapest, Knézich u. 3-13. http://www.patrona.hu/) tartotta meg idei első közgyűlését. A közgyűlés módosította az Alapszabálytés új Elnökséget választott.

Az módosított alapszabályt innen tölthetjük le: http://www.macse.org/society/alapszabaly.pdf.

Hunyady László leköszönő elnököt a Közgyűlés tiszteletbeli elnökké választotta.

Egyesületünk tisztségviselői

Dr. Kollega Tarsoly István
elnök

Dr. Hatvany Csaba
elnökhelyettes

Dr. Várkonyi Tibor
főtitkár

Babcsányi Judit
titkár

Garadnai Zoltán Zsolt
titkár

Kónya Zsuzsanna
titkár

Németh József
titkár

Papcsik Béla
titkár

Szigetiné Zékány Ilona
titkár

Sztrányainé Ildikó
titkár

Gelei Judit
kincstárnok

Cseresnyésné Bécsy Zsuzsanna
ellenőrző bizottság elnöke

Beszeda László
ellenőrző bizottság tagja

Vezér Ágnes
ellenőrző bizottság tagja

Egyesületi tagok honlapjai

A Pálmai család története és családfái – Pálmai András honlapja

http://csaladfa.palmai.eu/indx.html

A nagyrákói Rakovszki család – Rakovszky István honlapja

http://www.rakovszky.eu/default.shtml?id=LiL3LitRAndras1812

MACSE

H-1022 Budapest
Bimbó út 55.

E-mail: macse@macse.org

Adószám: 18213056-1-41

KSH: 18213056-6499-529-01

Egyesületi tisztségviselők

Dr. Kollega Tarsoly István
elnök

Dr. Hatvany Béla Csaba
elnökhelyettes

Dr. Várkonyi Tibor
főtitkár

Babcsányi Judit
titkár

Garadnai Zoltán Zsolt
titkár

Kónya Zsuzsanna
titkár

Németh József
titkár

Papcsik Béla
titkár

Szigetiné Zékány Ilona
titkár

Sztránayainé Ildikó
titkár

Gelei Judit
kincstárnok

Cseresnyésné Bécsy Zsuzsa
az ellenőrző bizottság elnöke

Beszeda László
az ellenőrző bizottság tagja

Vezér Ágnes
az ellenőrző bizottság tagja

Látogassa meg web-helyünket:

http://www.macse.org

Skultéty László huszár zászlótartó síremléke az újaradi temetőben.

Forrás: internet, MTI Fotó: Kelemen Zoltán Gergely